

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Andra kammaren.

Nr 49.

Torsdagen den 1 juni, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästlidna maj.

§ 2.

Sedan riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de uti be-
villningsutskottets memorial nr 45 punkterna 1 och 2 samt nr 50
punkten 2 föreslagna voteringspropositioner rörande tre frågor, i
vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att veder-
börliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga
rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voterings-
propositioner i följande ordning, nämligen:

*Gemensamma
omröstningar.*

Första omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 45, punkt 1)

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att vad i 3 § av
förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften under
protokoll, annat, upptagits skall hava följande lydelse:

	1 Avd.		2 Avd.		3 Avd.		4 Avd.		5 Avd.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Protokoll, annat:										
som utgives till part, vilken utan särskild begäran författningsenligt är skyldig att lösa detsamma:										
första arket	1	—	2	—	6	—	8	—	8	—
andra arket	1	—	1 50	—	4	—	4	—	4	—
varje av de övriga	1 25	—	1 50	—	4	—	4	—	4	—
som på begäran utgives till part, vilken eljest icke författningsenligt är skyldig att lösa det- samma:										
första arket	1	—	2	—	2	—	2	—	2	—
andra arket	1	—	1 50	—	2	—	2	—	2	—
varje av de övriga	1 25	—	1 50	—	2 50	—	2	—	2	—
som eljest utgives; lika med <i>Avskrift</i> .										

Gemensamma röstar
omröstningar.

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att vad under nämnda rubrik upptagits skall hava följande lydelse:

	1 Avd.		2 Avd.		3 Avd.		4 Avd.		5 Avd.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Protokoll, annat:										
som utgives till part, vilken utan särskild begäran författningsenligt är skyldig att lösa detsamma:										
första arket	3	—	4	—	6	—	8	—	8	—
andra arket	2	50	3	—	4	—	4	—	4	—
varje av de övriga	2	75	3	—	4	—	4	—	4	—
som på begäran utgives till part, vilken eljest icke författningsenligt är skyldig att lösa detsamma:										
första arket	3	—	4	—	2	—	2	—	2	—
andra arket	2	50	3	—	2	—	2	—	2	—
varje av de övriga	2	75	3	—	2	50	2	—	2	—
som eljest utgives; lika med <i>Avskrift.</i>										

Sedan voteringsseklarna blivt avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingätt, att voteringsseklarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs seklarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 99 Ja och 97 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivt av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med . 93 Ja och 41 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller 99 Ja och 97 Nej,
sammanräkningen visade 192 Ja och 138 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivt av riksdagen fattat i överensstämmelse med japropositionens innehåll.

Andra omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 45, punkt 2)

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att stämpelsatserna för utnämningbrev för riddare och kommandörer av de särskilda ordnarna skola bibehållas oförändrade, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att sistnämnda stämpelsatser skola höjas till dubbla beloppen.

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringsedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 77 Ja och 124 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med . 62 Ja och 74 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller 77 Ja och 124 Nej,
sammanräkningen visade 139 Ja och 198 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nejpropositionens innehåll.»

Tredje omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 50, punkt 2)

»Den, som, i likhet med första kammaren, vill, att riksdagen, med hemställan om förnyad utredning i ärendet, skall för närvarande avslå såväl propositionen nr 114 som utskottets hemställan om antagande av det med samma proposition framlagda författningsförslaget med viss av utskottet föreslagen ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, dels antagit följande

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av § 5, § 8 mom. 4 och § 9 mom. 2 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911.

Härigenom förordnas, att § 5, § 8 mom. 4 och § 9 mom. 2 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911 skola hava följande ändrade lydelse:

§ 5.

Vid resa från Norge till Sverige över här nedan angivna delar av gränsen, annorledes än med järnväg ävensom järnvägsledes intill första vid järnvägen belägna tullkammare, vare det med undantag för spelkort, vilka äro underkastade såväl stämpelavgift som tull, samt brännvin och sprit jämte därmed beredda drycker ävensom vin och arbetad tobak, för vilka senare varor tull skall erläggas, medgivet att av till införsel tillåtna, tull underkastade naturalster eller tillverkningar tullfritt medföra följande partier, därest dessa uteslutande äro avsedda för gränsbefolkningens hushållsbehov, nämligen:

- I. över gränsen mot Bohuslän öster om linjen Saltbacken — Sponviks skansar, mot Dalsland samt mot Värmland med undantag av den norr om gränstullstationen i Mitandersfors belägna delen av gränsen:
 - bröd, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
 - fläsk, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
 - garn, alla slag, tillsammans 5 kilogram,
 - kaffe, alla slag, och kaffesurrogat, tillsammans 5 kilogram,
 - malt, 10 kilogram,
 - maltdrycker, alla slag, tillsammans 5 liter,
 - risgryn, 5 kilogram,
 - socker och sirap, alla slag, tillsammans 5 kilogram,
 - spannmål, omalen, 40 kilogram,
 - spannmål, malen, 25 kilogram,
 - vävnader, alla slag, till ett sammanlagt värde av 50 kronor

samt

andra varor till ett sammanlagt värde av 40 kronor;
- II. över gränsen mot Värmland norr om gränstullstationen i Mitandersfors:
 - bröd, alla slag, tillsammans 20 kilogram,
 - fläsk, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
 - garn, alla slag, tillsammans 5 kilogram,
 - kaffe, alla slag, och kaffesurrogat, tillsammans 5 kilogram,
 - malt, 40 kilogram,
 - maltdrycker, alla slag, tillsammans 10 liter,
 - risgryn, 5 kilogram,
 - socker och sirap, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
 - spannmål, omalen, 150 kilogram,
 - spannmål, malen, 100 kilogram,
 - vävnader, alla slag, till ett sammanlagt värde av 75 kronor

samt

andra varor till ett sammanlagt värde av 100 kronor;
- III. över gränsen mot Dalarna, Härjedalen och Jämtland:
 - bröd, alla slag, tillsammans 20 kilogram,
 - fläsk, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
 - garn, alla slag, tillsammans 5 kilogram,

kaffe, alla slag, och kaffesurrogat tillsammans 5 kilogram,
 malt, 40 kilogram,
 maldrycker, alla slag, tillsammans 10 liter,
 risgryn, 5 kilogram,
 socker och sirap, alla slag, tillsammans 20 kilogram,
 spannmål, omalen och malen, tillsammans 600 kilogram,
 vävnader, alla slag, till ett sammanlagt värde av 150 kronor
 samt

*Gemensamma
 omröstningar.
 (Forts.)*

andra varor till ett sammanlagt värde av 150 kronor;

IV. över gränsen mot Lappland:

bröd, alla slag, tillsammans 20 kilogram,
 fläsk, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
 garn, alla slag, tillsammans 5 kilogram,
 kaffe, alla slag, och kaffesurrogat, tillsammans 5 kilo-
 gram,
 malt, 40 kilogram,
 maldrycker, alla slag, tillsammans 10 liter,
 risgryn, 5 kilogram,
 socker och sirap, alla slag, tillsammans 50 kilogram,
 spannmål, omalen och malen, tillsammans 600 kilogram,
 vävnader, alla slag, till ett sammanlagt värde av 150
 kronor
 samt

andra varor till ett sammanlagt värde av 300 kronor.

Där vara av resande medföres i större myckenhet, än ovan stad-
 gats, skall tull, enligt vad eljest gäller, erläggas för hela den av varan
 införda kvantiteten.

Resa flera medlemmar av ett hushåll tillsammans, åtnjutes tull-
 frihet endast av en av dem.

Tullfrihet, varom i denna paragraf sägs, gäller icke för varor,
 som i handelsavsikt införas vare sig för att i vanlig ordning försäljas
 eller för att utlämnas såsom ersättning för verkställt arbete, ej heller
 för varor, som av handlande eller för handlandes räkning införas,
 såvitt de äro av de slag, med vilka han idkar handel; dock äger för
 särskilda fall generaltullstyrelsen härifrån medgiva undantag.

Resande vare, om tulltjänsteman sådant fordrar, skyldig att av-
 lämna, jämte uppgift om yrke och hemvist, en på tro och heder av-
 given skriftlig förklaring angående den avsedda användningen av de
 varor, han medför. Införas varorna icke för resandes egen räkning,
 skall sådan förklaring avgivas av den, för vilkens räkning de införas.
 Underlåter vederbörande avlämna dylik förklaring, skola varorna i
 vanlig ordning tullbehandlas.

Hurusom för socker, vilket enligt denna paragraf införes tullfritt,
 jämväl frihet från sockerskatt må åtnjutas, därom är särskilt stadgat.

§ 8.

4. Varor, som av gränsbefolkningen för hushållsbehov föras
 från Norge eller Finland till närbelägen ort i Sverige för att här för-

*Gemensamma
omröstningar.*
(Forts.)

ädlas genom blekning, färgning, garvning, hyvling, malning, spinning, vävning eller annan dylik bearbetning eller för reparation och som efter sådan förädling eller reparation till ursprungslandet återföras, äro vid införseln fria från tullumgälder, för så vitt varuägaren ställer sig till efter rättelse de närmare kontrollföreskrifter, vilka till förekommande av missbruk kunna varda i enlighet med de allmänna anvisningar, som av generaltullstyrelsen i ämnet utfärdas, meddelade av vederbörande tullmyndighet vid gränsen.

Frihet från tullumgälder åtnjutes, under enahanda förutsättning, jämväl för dragare och fordon, som av gränsbefolkningen föras från Norge eller Finland till närbelägen ort i Sverige för att under viss kortare tid här användas till timmerforsling eller annat dylikt ändamål likasom även för kreatur, vilka från sagda främmande länder införas för att under viss tid å sådan ort gå i bet. Därest tiden för sådan disposition inom Sverige, som nu blivit sagd, överstiger sex månader, skall medgivande av tullfrihet ankomma på prövning av vederbörande tullmyndighet vid gränsen i enahanda ordning och under villkor, som här ovan i mom. 1 föreskrivas, samt med iakttagande tillika av de allmänna anvisningar, som av generaltullstyrelsen i ämnet utfärdas.

§ 9.

2. Varor, som av gränsbefolkningen för hushållsbehov föras från Sverige till Norge eller Finland för att förädlas genom blekning, färgning, garvning, hyvling, malning, spinning, vävning eller annan dylik bearbetning eller för reparation och som efter sådan förädling eller reparation återinföras, skola vid återinförseln vara fria från tullumgälder, för så vitt varuägaren ställer sig till efter rättelse de närmare kontrollföreskrifter, vilka till förekommande av missbruk kunna varda i enlighet med de allmänna anvisningar, som av generaltullstyrelsen i ämnet utfärdas, meddelade av vederbörande tullmyndighet vid gränsen.

dels ock beslutat, att förordningen skall träda i kraft å dag Kungl Maj:t bestämmer.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringsedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 95 Ja och 110 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med . 84 Ja och 53 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller	95 Ja och 110 Nej,
sammanräkningen visade	179 Ja och 163 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med japropositionens innehåll.

§ 3.

Ordet lämnades härefter till

*Svar å
interpellation.*

Hans excellens herr statsministern *Branting*, som anförde: Ledamoten av riksdagens andra kammare, herr *Fabian Månsson*, har med kammarens tillstånd till mig riktat följande spörsmål:

»Är regeringen villig att, innan landets tillgångar och möjligheter att bringa offer till understöd till de arbetslösa bli alltför mycket medtagna och de sysslolösa arbetsförmåga och arbetshåg blivit undergrävd, vidtaga skyndsamma åtgärder i syfte att till jordbruket återföra de yngre övertaliga från jordbruket komna industriarbetarna?»

Om så är, vilka åtgärder i detta syfte äro då att förvänta på regeringens initiativ?»

Interpellanten utgår från den uppfattningen att en överindustrialisering ägt rum inom det svenska samhället liksom i andra samhällen. Av de nu arbetslösa industriarbetarna hava, enligt interpellantens mening, flera tiotusental ingen som helst utsikt att någonsin kunna få sin bärgning inom industrien. Därför anser interpellanten skyndsamma och kraftiga åtgärder att överföra dem i tillräckligt antal till jordbruket erforderliga.

Beträffande denna allmänna uppfattning vill jag uttala, att, ehuru det icke torde vara möjligt att ännu på några år med större säkerhet bedöma hur stor industriarbetarbefolkning som lämpligen kan här i landet genom sådant arbete vinna en anständig försörjning, det dock finnes stor sannolikhet för att interpellanten såtillvida har rätt, att vissa industriella branscher, vilka under krigskonjunkturen mycket starkt svällde ut, icke kunna under en avsevärd tid framåt bereda bärgning åt samtliga där anställda arbetare.

Under sådana förhållanden måste jag ock förklara mig dela interpellantens uppfattning om önskvärldheten att en viss återgång från industrien till jordbruket nu av statsmakterna befrämjas. Dock betonar jag, att jag icke därutinnan vågar sträcka mitt omdöme utöver de närmaste årens utveckling. Att antaga, att expansionsmöjligheterna för den svenska industrien i dess helhet för någon längre tid framåt uttömts, håller jag för föga välgrundat.

Med allt erkännande åt riktigheten i nuvarande läge av interpellantens åsikt om angelägenheten att befordra tillkomsten av nya jordbrukarehem måste jag göra vissa bestämda förbehåll i avseende å lämpligheten att huvudstupa forcera fram en sådan social förskjutning inom vårt samhälle. Statsmakternas åtgöranden böra vara förestavade icke allenast av en önskan att minska de arbetslösa reservarmé, utan ock av verklig omtanke om de nyblivna jordbrukarnas framtida öden. Omplantering från industri till jordbruk är en process, som *kan* slå illa ut, om den framdrives utan nödiga hänsyn till förefintliga möjligheter. Man bör därför se sig väl före, innan den igångsättes i stor skala.

Jag har ansett mig böra förutskicka dessa allmänna reflexioner,

Svar å
interpellation.
(Forts.)

innan jag går att något redogöra för det aktuella läget i vissa i interpellationen berörda frågor. Åtskilliga hava under den senaste tiden varit föremål för behandling hos Kungl. Maj:t eller i riksdagen.

Ett helt komplex av utredningar föreligger som bekant inom det område interpellationen berör. Förutom de viktiga uppgifter, som åligga *jordkommissionen* — bland vilka jag nämner ny expropriationslag och social arrendelag — är att erinra om kronolägenhetskommissionens förslag till lag om besittningsrätt till kronojord samt om väntat förslag från de sakkunniga, som behandla frågan om utarrendering av prästernas löneboställen, vilka sakkunniga jämväl behandla riksdagsskrivelse om ecklesiastik jords upplåtande för nybildning av jordbruk.

Sakkunniga angående *utarrendering* av *kronans jordbruksdomäner* hava avgivit betänkande, som är utremitterat till olika myndigheter för yttrande före 15 juni i år.

Kolonisationskommitténs uppdrag avser både kronojord och bondejord i Norrland. Betänkandet har förebådats till i vår.

Vid besvarande av en interpellation av herr Osberg i denna kammare har chefen för jordbruksdepartementet — till vilken efter min mening denna interpellation kanske lämpligast hade bort riktas — uttalat, att det vore hans avsikt att vidtaga nödiga bearbetningar av verkställda utredningar, påskynda avslutandet av nu pågående samt knyta ihop utredningar och förslag till systematiskt och målmedvetet arbete på jord- och egnahemsfrågornas lösning. Därvid framhöll jordbruksministern bl. a. följande:

»Beträffande egnahemslånerörelsen och jordförmedlingsverksamheten har tillräcklig erfarenhet ännu icke vunnits om resultatet av de från och med 1920 vidtagna omläggningarna, vilka omläggningar voro resultatet av en 1911 påbörjad stor utredning i egnahemsfrågan i hela dess vidd. Den från och med 1920 inom jordbruksdepartementet inrättade egnahemsavdelningen följer verkningarna av de vidtagna anordningarna och har därvid uppmärksamheten riktad på frågan i vad mån jämkningar och utvidgningar i gällande bestämmelser om den statsunderstödda egnahemsverksamheten må anses påkallade, varvid egnahemsavdelningen, enligt Kungl. Maj:ts ovan relaterade beslut, även har att taga i betraktande vad som anförts i den här berörda riksdagsskrivelsen. Förarbeten och studier angående behovet av reformer även avseende denna del av egnahemsfrågan pågå alltså.

I detta sammanhang vill jag vidare framhålla, att man beträffande egnahemslånerörelsen söker att i största möjliga omfattning åstadkomma sådan *användning* av tillgängliga egnahemslånemedel, att därigenom i den praktiska tillämpningen tillgodoses just de syften, som torde hava legat till grund för riksdagens uttalande om vikten av att motverka landsbygdens avfolkning. Detta sker dels genom att den rena landsbygdens intressen särskilt tillgodoses vid fördelningen av statslån ur egnahemslånefonden och dels genom att egnahemsavdelningen vid kontrollen av de organ, som förmedla ut-

lämnandet av statens egnahemslån, tillser och arbetar för, att dylikt understöd i främsta rummet och huvudsakligen lämnas för skapandet på landsbygden av helt *nya* egnahem och mindre jordbruk samt att förutsättningar därvid finnas för åstadkommande av verkligt bärkraftiga egnahem. Det synes mig vara av vikt, att innan man upplägger en ny egnahemsfond eller ifrågasätter andra vittgående omläggningar i rörelsen, man först ser till att med nuvarande hjälpmedel och låneformer uppnå det bästa möjliga kvalitativa resultat. Såvitt jag kunnat finna torde den närmast till hands liggande åtgärden för egnahemsrörelsens ytterligare stödjande vara, att den nuvarande egnahemslånefonden förstärkes och därigenom möjlighet beredes att kunna i större omfattning än nu tillmötesgå de stora krav, som ställas på denna fond.»

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Jag erinrar vidare om tvenne till innevarande års riksdag avlåtna propositioner. Den ena avsåg utökande av det för jordbrukslägenheter till buds stående egnahemslånebeloppet med 3 miljoner kronor. Den andra avsåg inrättande av ytterligare högst 50 kolonat å kronoparker i Norrland, därav ett område särskilt avsett för arbetslösa Eskilstunaarbetare, utöver förut för året planerad försökskolonisation å kronoparker i Norrland. Årets riksdag har sålunda för kolonisationen beviljat å tilläggsstat 450,000 kronor + 150,000 kronor eller tillhopa 600,000 kronor och för första halvåret 1923 307,500 kronor.

I propositionen angående ytterligare kapitalökning för egnahemslånefonden anförde jordbruksministern att han funnit det angeläget att undersöka olika möjligheter för ett tillmötesgående av de från arbetslösa inom skilda håll framställda krav att genom produktivt arbete på jordbrukets område få sysselsättning och utkomst. Han omnämnde, att en av domänstyrelsen verkställd utredning angående kolonisationsmöjligheter å kronomark i södra och mellersta delarna av riket visat, att de möjligheter, som funnes för en *omedelbar* kolonisation därstädes, icke voro stora. Vidare uttalade han den uppfattningen, att egnahemsbildningen å kronojord och annan publik jord företrädesvis borde ske genom upplåtelser i form av tryggad besittningsrätt. I avvaktan på det resultat, vartill kronolägenhetskommissionens betänkande med förslag till lag om besittningsrätt kunde komma att leda, ävensom i betraktande av att vissa förslag till organisation för kolonisationens praktiska genomförande först borde utarbetas, förklarade han sig icke finna frågan ligga i det skick, att något förslag redan denna vår kunde föreläggas riksdagen beträffande omedelbara upplåtelser från kronojord i mellersta och södra delarna av riket.

Han meddelade emellertid, att åtgärder igångsatts för att, efter utväljande av för kolonisation lämpade odlingsbara områden, få erforderliga praktiska förarbeten, såsom dikningar, väganläggningar och dylikt, utförda redan innevarande sommar med anlitande av arbetslösa, samt betonade, att härigenom vunnas, att, när kolonaten ett följande år utlades, kolonisterna omedelbart kunde påbörja själva uppodlingen.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Här berörda frågor hava sedan upptagits till behandling i statsråd den 26 maj. Kungl. Maj:t har bl. a. bemyndigat jordbruksministern att tillkalla högst 5 sakkunniga att biträda egnahemsavdelningen inom jordbruksdepartementet vid planerande av kolonisations- och egnahemsbildning. Jag anser mig böra återge huvudparten av vad föredragande departementschefen vid detta tillfälle i saken anförde:

Den av honom åsyftade verksamheten för att förbereda kolonisation å kronomark i södra och mellersta Sverige syntes honom böra bedrivas efter i huvudsak följande plan.

Från domänstyrelsen skulle till jordbruksdepartementet lämnas uppgift å de områden å kronomark i mellersta och södra Sverige, som ansåges äga förutsättningar för egnahemsbildning för jordbruksändamål. Särskilt gällde det att skyndsamt få anvisning på sådana större eller medelstora moss- och myrmarker, å vilka mera omfattande torrlägningsarbeten vore nödvändiga för möjliggörande av områdets utnyttjande för nyodling.

I detta sammanhang ville han framhålla, att Kungl. Maj:t ägde viss befogenhet att inköpa mark. Visserligen vore denna befogenhet så till vida begränsad att det skulle vara skogsmark eller till skogsbörd tjänlig mark men uppenbart vore att i allmänhet vid dylika inköp medföljde jämväl annan mark. Det torde således icke vara uteslutet, att Kungl. Maj:t kunde genom inköp av mark utvidga å skogsmark förefintliga kolonisationsområden.

På grundval av dessa uppgifter från domänstyrelsen ävensom med ledning av upplysningar, som i annan ordning — exempelvis från den s. k. statsmosseinventeringen — kunde införskaffas, borde av jordbruksdepartementets egnahemsavdelning i samråd och med biträde, där så erfordrades, av vederbörande i lantbruksstyrelsen skyndsamt utredas, vilka områden å kronomark i mellersta och södra Sverige, som med hänsyn till läge, areal, odlingsmöjligheter och områdets beskaffenhet i övrigt, avdikningsförhållanden, bebyggelsemöjligheter, lämplighet för styckning m. m. kunde anses hava sådana förutsättningar dels för jordbruksnybildning och dels för bedrivande av å desamma av nödhjälpsarbeten av ovan antytt slag, att närmare besiktning och förrättning å ort och ställe borde äga rum.

Berörda besiktningar och förrättningar, vilka borde under ledning av egnahemsavdelningen utföras i samverkan med vederbörande domäntjänstemän och, där egnahemsinspektören så funne erforderligt, med biträde av sakkunniga i avdiknings- och jordbruksförhållanden, skulle hava till uppgift att mera i detalj få klarlagt respektive områdes förutsättningar och lämplighet för kolonisation, samt, för den händelse området befundes lämpligt, att utarbета en ungefärlig översiktsplan för områdets iordningställande för jordbruksnybildning, ävensom att upprätta vederbörliga planer för avdikning eller vattenavledning samt huvudvägarnas anläggande. Vid upprättande av dessa planer borde förrättningsmännen i regel utgå ifrån, att kolonaten finge den storlek, att de kunde bliva själv-

ständiga jordbruk. Dock torde även i vissa fall planeras kolonat av mindre typ såsom i närheten av städer och industrisamhällen samt inom skogskomplex, där icke förut tillräcklig arbetskraft för normalt behov funnes.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Sålunda upprättade planer borde därefter skyndsamt granskas inom egnahemsavdelningen, lantbruksstyrelsen och domänstyrelsen, varefter egnahemsavdelningen hade att upprätta promemoria över de arbeten, som i enlighet med planerna erfordrades för områdets iordningställande till kolonisation. Domänstyrelsen borde vid nämnda granskning jämväl utreda, huruvida och i vilken utsträckning andra arbeten å kronomark i omedelbar närhet av de undersökta områdena nu lämpligen borde utföras av arbetslösa. Det torde därefter böra ankomma på Kungl. Maj:t att i varje fall besluta angående ifrågasatt områdes upplåtelse för här berörda förberedande kolonisationsarbeten.

Arbetets utförande, i enlighet med egnahemsinspektörens promemoria och de upprättade planerna, borde därefter omhändertagas av statens arbetslöshetskommission genom södra Sveriges statsarbeten.

Såsom av det anförda framginge borde ifrågavarande arbeten planläggas under ledning från jordbruksdepartementets egnahemsavdelning med biträde av vederbörande sakkunniga i domänstyrelsen och lantbruksstyrelsen. Då arbetets utförande skulle ankomma å arbetslöshetskommissionen borde givetvis planläggningen ske under samråd med denna kommission. Den erfarenhet, som statens kolonisationsnämnd vunnit under sin verksamhet, borde även tillgodogöras genom samråd med nämnden, där så påkallades.

Av vad jag sålunda anført torde framgå, att regeringen ägnat de problem interpellanten berört allvarlig uppmärksamhet. Sedan numera jämväl tull- och traktatkommittén bragt under regeringens prövning vissa av en subkommitté framlagda uppslag komma givetvis jämväl dessa att upptagas till granskning. Jag framhåller till sist allenast, att det myckna utredningsarbete på området, som synes kunna bliva slutfört och sammanfört under instundande höst pekar på att nästa riksdag torde få sig förelagd viktiga och långt gående förslag på jordfrågans område. Den nuvarande regeringen ämnar icke försumma de härför nödiga förberedelserna.

Vidare yttrade:

Herr Månsson i Hagaström: Herr talman, mina herrar! Jag har icke haft tillfälle att se svaret, och det invecklade komplex av utredningar, som det berörde, och skall därför icke yttra mig därom utan endast be att få tacka för svaret och säga ett par ord i allmänhet.

Jag tror icke, att svaret går in på de spörsmål, som jag har berört och avsett att beröra. För det första tror jag icke på kolonathistorierna. Det blir, även om det skulle utföras med hjälp av södra Sveriges statsarbeten, en hel del förberedande arbeten, och så blir det alldeles för dyrbart för att kunna läggas som grund för

*Svar å
interpellation.*
(Forts.)

något självbärande jordbruk, allra helst om till dessa jordbruk man icke från början skall hava åtminstone en del odlad jord utan endast odlingsbar mark, moss- och myrmark o. s. v. Var och en, som det allra ringaste är uppfostrad i jordbruk och har litet aning om detta, förstår, att på denna väg, som här är beträdd, komma vi visserligen till en hel massa utredningar, som komma att se bra ut, och till en hel del lagförslag, men de verkligen självbärande bondgårdar, som uppkomma i landet på grund därav, komma, tror jag, icke att bli många. Vad jag har åsyftat har icke varit varken mer eller mindre än en verklig revolution. Jag tror, att samhället för närvarande icke är betjänt med mindre. Jag tror, att, som vi säga i tull- och traktatkommitténs subkommitté, det här gäller en verklig socialrevolution och en i bästa mening uppbyggande och samlad handling och icke en hel del sådana här smååtgärder, som jag försäkrar icke komma att resultera i något som motsvarar vare sig behovet hos dem, som gå arbetslösa och som äro jordbruksdugliga och jordbrukskunniga, eller, tror jag, de nedlagda kostnaderna på detta. Det är dock mycken jord, som ligger för fåfot. Jag har en väldig samling brev, som kommit under de senaste veckorna, i vilka man talar om, huru genom jobberi gårdar gått från man till man, och till sist vet ingen människa i trakten, vem som är ägaren, och där växer intet annat än ogräs och gräs. Sådana gårdar kunde beslagtogs och betalas med något, som ungefär motsvarade deras avkastning, men som icke motsvarade deras uppjobbade värde, som man kanske pretenderade. Jag försäkrar, att här finnes mycket jord i bolagens händer och att åtminstone en del bolag skulle vara tacksamma om de finge en skilling i avträde jämte husbehovsskogen. Ty varken staten eller bolagen kunna ha någon nytta av att det bor folk här och där på gårdarna som arrendatorer, som faktiskt icke betala sina arrenden på annat sätt än att de kunna erbjuda sin arbetskraft vid vissa tillfällen. Men gårdarnas avkastning blir varken för ägaren eller samhället vad den kunde bli, om det ordnades riktigt. Jag tror, att det finnes många bolagsledning, som i detta avseende gärna skulle släppa till sin husbehovsskog och sin inägojord mot en avlösning, som icke behövde bli så riklig, ty de ha själva icke betalt så mycket för sin mark, som vi veta.

För övrigt är det säkerligen många godsägare i södra och mellersta Sverige, som skulle vara tacksamma, om nu i dessa tider de kunde bli av med sina gårdar och få dem styckade på sådant sätt, att det av dem kunde bildas små jordbruk. Jag tror också, att man icke behöver vara så förfärligt demokratisk, när det gäller statens egen jord. Det är naturligt, att de nuvarande arrendatorerna skola ha förmånsrätt till första gården men bara till 20-tunnland eller däromkring, men sedan kan man på en del statsdomäner erhålla ganska många egnahem, en 3, 4, 5, 6 stycken. Samma är förhållandet med prästjorden. Klart är, att den nuvarande arrendatorn skall ha förmånsrätt till första gården, därom finnas inga delade meningar. Dessa gårdar äro socknarnas bästa, centralt och

Svar å
interpellation.
(Forts.)

väl belägna och i många, många fall ligga de så, att där finnes betydande avsättningsmöjligheter och försörjningsmöjligheter. Jag har dessutom framfört i tull- och traktatkommitténs subkommitté önskemålet, att utom 20-tunnlandsjordbruken skulle skapas fram en del arbetarehem med två tunnlands åkerjord högst på varje hem. Jag har i den trakt, där jag är född, liksom i Småland, i östra Skåne och på andra håll sett sådana arbetarehem, där hufvudern har två tunnland jord och en stuga och kan föda en ko och ett par grisar. Han är hantlangare eller har annat dagsverksarbete, och då han är borta, har hustrun och barnen något att göra för hemmet. De kunna ofta nästan ha brödfödan av jorden: bröd, mjölk, fläsk och smör; och vad mannen kan förtjäna med sitt arbete borta kan han så att säga lägga av, när han har tillgodosett vad som behöves därutöver såsom något litet kläder, kaffe och avgifter till skatt för den lilla lägenheten o. s. v. Men den tid han är hemma — detta är särskilt fallet i södra Sverige, där det är milda vintrar ofta både i januari och februari — kan han utföra röjningsarbete, och då blir han i tillfälle att med tillhjälp av barnen uppodla jorden och uppfostra dessa barn till arbetare — icke till proletärer, ty mellan arbetare och proletärer är en rasande skillnad. Och ur den synpunkten är det som jag yrkat, att man skulle söka att bilda sådana egna hem. Det kan väl hända, att det skulle vara förenat med en del utgifter under den första tiden, men det bör icke erbjuda några oöverkomliga svårigheter att i Amerika få ett lån för detta ändamål, när det gäller bebyggande och inköp av redskap o. s. v. Men detta kommer igen med mångfaldig ränta icke bara i materiellt avseende utan ännu mera i andligt avseende. Ty vad som framför allt för mig är drivfjädern till detta är icke bara det, att jag ser, huru de arbetslösa gå utan att ha något att göra och huru deras arbetskraft förfaller i städer och industrisamhällen, utan framför allt att hela samhället är offer för en tilltagande proletarisering, som icke bara håller sig inom den egentliga kroppsarbetande klassen utan som även förefinnes inom andra samhällsgrupper på många, många områden, visserligen icke så klart men tillräckligt klart för att märkas, i synnerhet om man jämför förhållandena mot förr. Jag vill ha dessa egnahem och dessa små bondegårdar på visserligen karg, men fast materiell grundval, där det må växa upp en andlig kultur, där det må växa upp arbetare och icke proletärer såsom i våra städer och industrisamhällen.

På samma gång detta är en revolutionär åtgärd, är den också en verkligt uppbyggande åtgärd. Jag tror för övrigt, att en del revolutionära rörelser i samhället äro nödvändiga undan för undan. Ni kunna läsa om en sådan gammal klok lagstiftare som Moses, att Gud gav honom befallning att göra revolution i Israels folk vart 50:e år, då det stora jubelåret skulle firas. Med detta jubelår genomfördes en fullständig social revolution i samhället. Jag vågar den paradoxen att genom att man hade en sådan revolution vart 50:e år undgick man att ha revolution någon gång. Ty sådan

Svar å
interpellation.
(Forts.)

verkan hade revolutionen under jubelåret, att den kastade sin skugga framåt på sådant sätt, att det blev en ständig utjämning av förhållandena och icke sådana ryckningar, som vi se i de historiska samhällena, som uppstått sedan den tiden.

Jag är mycket ledsen över att mitt förslag icke föranlett någon vidare åtgärd. Ty, som jag sagt, vill man vinna något resultat, måste man tillgripa först och främst den odlade jorden, visserligen icke bara den odlade jorden utan även den odlingsbara jorden. Vi måste besinna, att särskilt under åren från 1860 och fram till 1890 bröts här i södra Sverige, norra Skåne, Blekinge och Småland så mycket jord, som överhuvud med mänskligt arbete kunde brytas av odlingsbar jord, undantagandes mossar och myrar. Jag minns, huru alla i den trakt, där jag är född, när säden var avtröskad, gingo ut med spett och spade och hacka och lade ett skeppland jord från vildmarken till den gamla åkerjorden. Detta fortskred årtionde efter årtionde och naturligtvis togs då den bästa odlingsbara jorden, varför numera i allmänhet alla mera höglänta marker måste kräva omänskligt mycket arbete och kostnad, innan det kan bli åkrar av dem. Nu äro vi i den ställningen att fränsett en del myrar och mossar äro vi tvungna att tillgripa den odlade jorden, om det skall bli någon jordfördelning utav. Och blir det ingen jordfördelning, så blir det i stället en tilltagande proletarisering. Blir det jordfördelning, blir det tilltagande andlig och materiell rikedom, därom är jag övertygad.

Herr Lövgren: Herr talman, mina damer och herrar! När det svenska samhället, även sedan industrien kommit i gång i normal utsträckning kan räkna med ett antal av 50,000 arbetslösa, finnes det, så vitt jag kan se, endast två sätt, på vilka man kan hjälpa dessa arbetslösa. Det ena sättet är det, som nu tillämpas och som leder fram till en proletarisering, som leder fram till sänkt levnadsstandard för den arbetande befolkningen i samhället, oavsett om det är jordbrukare eller arbetare. Ty den ballast av 50,000 personer, som är överflödig, pressar ned lönerna inom varje arbetsområde och pressar ned dem långt under vad de gått ned till, om denna överflödiga arbetskraft icke funnits. När man sysselsätter dessa arbetslösa i nödhjälpsarbete eller ger dem understöd ernär man blott det resultatet att man nätt och jämnt uppehåller livet på dessa arbetslösa och likväl kostar det orimligt mycket pengar. Jag utgår från att förhållandena komma att utveckla sig så, att den stora arbetslöshetsstocken icke kommer att bestå av precis samma personer året om, utan några arbeta 6 månader, några 8 månader och några 10 månader av året, men alla äro arbetslösa några månader per år. Detta betyder, så vitt jag kan se, endast en sänkning av levnadsstandard för hela arbetareklassen.

Den andra vägen, som man kan gå, är att sträva till att föra de arbetslösa arbetarna till verkligt produktivt arbete. Om jag betraktar det förslag, som min vän Fabian Månsson uppkastat, så kan jag icke dölja för mig, att detta förslag kommer att kosta

Svar å
interpellation.
(Forts.)

mycket pengar och att man därför om möjligt bör sträva till att få något som är billigare än detta förslag. Och jag tror, att för Norrlands, Dalarnas och Värmlands vidkommande finnes en väg att föreslå, som blir billigare än den av herr Månsson föreslagna. Om vi taga fram statistisk årsbok, så skola vi finna, att i detta land finnas i runt tal 120,000 brukningsdelar som ha mellan 0,25 och 2 hektar odlad jord, men vid var och en av dessa lägenheter finnes det i regel odlingsbar mark till någon eller några hektars areal. För den trakts vidkommande, som jag själv bäst känner, är det faktiskt så, att antalet av de människor, som man måste beteckna som halv- eller fjärdedelsbönder, är så stort, att de faktiskt bilda ett samhällsfarligt element, samhällsfarligt därför att de ha icke mera än till en del försörjning av jorden och bilda därigenom en ballast i ryggen på industriarbetarna. De äro tacksamma för varje arbetstillfälle, de kunna få inom industrien, de äro utomordentligt svåra att organisera, under sitt arbete i industrien och pressa därigenom ned lönerna till den lägsta tänkbara nivå. Själva leva de ett liv, som faktiskt är sämre än en verklig industriarbetares, ty när de ha så liten areal, att de endast kunna föda en å två kor, så bli de hänvisade till sina bättre ställda kamrater för att få sina körslor utförda, detta betyder att de som regel få betala ett så högt pris för körslorna, att det, när härtill kommer att de ofta bli utförda under olämplig tid, blir mera förlust än vinst av ett sådant jordbruk efter det dagliga arbetets slut, som det huvudsakliga arbetet på jorden skall utföras. En person i sådan ställning blir mera proletariserad än den inom industriarbetet helt sysselsatte. När antalet av dessa människor blir alltför stort, blir det rent av ett samhällsintresse att förvandla dessa halva och kvartsbönder till hela bönder. Den billigaste vägen att avhjälpa arbetslösheten för dessa trakters vidkommande, d. v. s. för hela övre Norrland, Dalarna och Värmland, det vore att bereda dessa människor, som redan ha gård, åbyggnader och ett stycke odlad jord, den ekonomiska plattform, de behöva för att under ett eller två år ägna sig åt odlingen av jorden och utöka den odlade arealen, så att de förvandlades till hela bönder. Erfarenheten visar, att när en person fått så, att han kan föda fem, sex kor och häst — jag talar om förhållandena i övre Norrland, där man ej sysslar med sädesproduktion — besvärar han icke längre industrien med begäran om arbete, utan då är han en självständig och oberoende man. Och så vitt jag kan förstå, finnes ej någon lättare väg för dessa trakters vidkommande än denna. Landshövding Malm i Norrbotten har, så vitt jag vet, gått in till jordbruksdepartementet med en framställning, och jag tror, att statsutskottet haft tillfälle att taga del av en promemoria i saken. Han går ungefärligen på den linje, jag skisserat. Hans förslag avser ett återupplivande av odlingsorganisationerna från kristiden och en strävan att hjälpa dessa, som redan ha gård och åbyggnader och början till ett jordbruk, att utvidga detta till att bli ett helt jordbruk.

Jag har velat begagna tillfället att under denna debatt draga

Svar å
interpellation.
(Forts.)

fram denna synpunkt, ty jag tror att det är den, som lättast och bekvämast för dessa traktens vidkommande leder till målet.

Så vill jag säga, att genom kolonisationsvägen kan man naturligen icke åstadkomma en 40—50,000 bondejordbruk i en hast, men nog kan man med god vilja från statsmakternas sida genom att stimulera det starka intresse, som nu finnes att komma ifrån industrien till jorden, åstadkomma genom kolonisation något 10,000-tal nya lägenheter. Nu är det icke precis så, som sydsvenskarna gärna föreställa sig, att klimatet är så kallt och uselt där uppe i min hemtrakt i övre Norrland. Jag kan nämna som exempel, att när jag själv sätter två hektoliter potatis får jag tjugu och tjugutvå hektoliter i skörd. Det är ej så illa om man betänker att det är uppe vid finska gränsen. Jag tror ej, att Skåne lämnar stort bättre skörd. När det gäller boskapsskötsel, upptar Norrland tävlan med vilken del av landet som helst. Jag vågar påstå, att det är utomordentligt goda odlingslägenheter, som finnas i Torneälvdalens socknar och i övriga Norrländska älvdalar. Det är förstklassig mark med utmärkt växtlighet, och som grundval för boskapsskötsel är den utmärkt. Kolonisation är således icke något, som bör vara omöjligt, men naturligtvis måste man se till, att byggnadsmaterial blir tillgängligt till så billigt pris, att kolonisterna icke från början få så stora skuldsummor på sig, att detta blir en barlast, som hindrar dem från att bli verkligt bärkraftiga för framtiden. Dessutom får man se till, att man ej skickar dem allt för långt från kommunikationslederna, så länge det finnes förstklassig mark i närheten av de kommunikationsleder, som finnas, för att de redan i början måtte få en känsla av, att de äro människor och icke utstötta i vildmarkens ensamhet.

Sedan är det utan tvivel så, att den väg, som min vän Fabian Månsson pekat på, är något, som man kan gå efter för södra Sveriges vidkommande, en väg, som bör leda till några 10,000-tal nya jordbruk. Läger man dessa tre vägar tillsammans, kan resultatet icke bli något annat, än att vi inom ett par år ha dessa övertaliga armar ute i arbete för verkligt produktiva ändamål. Och jag betraktar det nu, fränsett hur äganderättsförhållandena äro, som den största tjänst vi kunna göra detta samhälle, om vi förvandla en massa av dem, som nu äro halv- och kvartsbönder, till hela bönder. Jag vet väl, att samhället blir konservativare, om det erhåller en stark bondebefolkning; men det kvittar mig lika, om samhället är konservativt eller radikalt, huvudsaken är att detta lands människor ha en matta på golvet och kött på bordet och icke som nu svälta fram sitt liv i nöd, umbäranden och elände.

Herr Sjöblom: Herr talman! Jag skulle icke ha begärt ordet i denna debatt, om det icke nästan varit för mig en hjärtesak att vid denna riksdagens sista timma yttra några ord i denna viktiga fråga.

Jag tror, att det är till stor fördel, att den kommit på tal. För min del måste jag tro, att de åtgärder, som regeringen pla-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

nerat för den närmaste tiden och som hans excellens herr statsministern här talat om, kunna medföra goda resultat. Men jag är förvissad om, att det behöver göras ännu mera. Visserligen har det sagts här under de sista dagarna, att arbetslösheten håller på att lätta litet här och där, och att de arbetslösas antal har minskats med 25,000 på en månad. Men jag kan ej frigöra mig från den stora oro, som jag länge känt för framtiden, medveten om oförmågan hos vårt samhälle att i längden, på sätt hittills skett, uppehålla många 10,000-tals arbetslösa. Därför har jag den uppfattningen, att allt, som kan göras för att få folket i produktivt arbete, även bör göras. Vid detta tillfälle vill jag endast peka på ett par saker och för det första säga ett par ord om själva sättet för jordanskaffningen. Nu har regeringen planerat att försöka få arbetslösa att torrlägga moss- och myrmarker på statens egendomar. Om den saken har jag intet att säga, men jag tycker icke, att det behövde begränsas till endast kronomarker. Jag försäkrar herrarna av denna kammare, att i de trakter, som jag bäst känner till, finnes det tusentals jag skulle våga säga tiotusentals tunnland odlingsbar mark, som är så lätt att odla, att det endast är att plöja och så. Jorden utgöres av svartmylla på lerbotten i tusentals tunnland. Det är stora områden, som ägas av bruk och bolag i norra delen av provinsen. Kanske många av herrarna kunna erinra sig, att det under kristiden var något av bruken i norra Uppland, som blev anmält för odlingskommissionen på grund av, att det dämde upp vattnet högre än det enligt lag ägde rätt till. Enligt uppgift från den tiden finnes på den platsen 5,000 tunnland mark av förstklassig beskaffenhet, men som på grund av vattnet icke kan brukas. Jag har också hemställt till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att offra en dag eller två för att i mitt sällskap bese denna provins och de odlingsbara marker där finnas. Jag är säker om, att han skulle bli förbluffad inför den syn, som mötte honom. Denna jord har legat där år från år, och den, som ser densamma, frågar sig, varför man skall bryta ny jord i backarna och kosta på ett oerhört arbete för att få en liten åkerlapp, då det finnes 1,000-tals tunnland, som endast ha det felet, att det under den första tiden skulle växa för mycket där, så att skörden därigenom bleve mindre värd än annars. Jag kan även meddela, att ett av de områden jag tänker på, vilket enligt uppmätning konstaterats utgöra 2,700 tunnland, delvis tillhörande små brukare, vilka på 1880-talet begärde att få marken torrlagd. De inlöste ett kvarnverk för 100,000 kronor, de fingo alla kostnadsberäkningar och förslag gjorda, men då detta var klart var det en brukspatron, nu avliden, som började processa med dessa jordbrukare om vattenrätten, och processen fördes så länge och med så skicklig advokatyr, att dessa småbönder blevo utfattiga, och en stor del av dem fick gå ifrån sina hemman. Det området ligger likadant

Svar å
interpellation.
(Forts.)

än i dag, och det finnes ingen, som känner dessa förhållanden, som kan förstå, vad det är för intresse, att vattnet skall stå jämnt med markytan på detta område. Jag tror, att det är viktigt att taga dessa förhållanden i betraktande. Och jag har fått kännedom om, att liknande exempel förekommer t. o. m. i vår rikaste provins, Skåne. Det har nämligen berättats för mig, att det finnes delar av Skånes bästa jord, och ligga dränkta av vatten — men mycket lätt kunde odlas och tagas i anspråk för egna hem. Jag tror, att den vägen att anskaffa jord måste tillgripas, om man vill komma någon vart på detta område.

Vidare skulle jag vilja säga en sak till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, nämligen att nu, när människorna läsa i tidningspressen, att riksdagen beslutat bevilja så stort belopp till bildande av jordbrukslägenheter, väckas förhoppningar, men det är ofantligt svårt för *den jordhungrande befolkningen* att veta, hur den skall gå till väga för att komma i åtnjutande av egnahemslånen, även om de kunna anskaffa jord. Visserligen är det så, att dessa lån skola sökas genom hushållningssällskapens egnahemsnämnder. Men dessa nämnder äro överlupna med ansökningar om lån, och de ha smått om arbetskraft till att sovra ansökningarna och reda ut dessa spörsmål. Jag tror, att de belopp, som riksdagen senast beviljade för detta ändamål, kunde på lämpligare sätt vid sidan av nämnderna och mera direkt genom statsmakternas medverkan placeras. Det skulle vara betydligt underlättande. Det är så, att de, som nu äro mest angelägna att erhålla jord, helst vilja ha den genast, och det skulle vara i statens intresse, om så kunde ske och man därigenom nu kunde lyfta bort så många som möjligt från den skara, som nu uppbär direkta understöd eller sysselsättas med nödhjälpsarbeten. Därför tror jag, att det vore lyckligt, om statsrådet på något sätt kunde underlätta möjligheten för dem, som vilja ha lån, att komma i åtnjutande av dem så fort som möjligt, så att de icke behöfde vänta ett helt eller ett halvt år, innan nämnderna kunna bli klara med saken.

Vidare är det en annan omständighet som jag vill peka på. Det är, att många redan färdigbyggda egna hem gå i handel, där köpen finansieras genom egnahemslån. Jag tror, att man skulle kunna spara på långivningen till sådana under de förhållanden, som nu råda, och i stället koncentrera sin uppmärksamhet på att skapa verkligt nya egna hem inom landet, ägnade att bereda utkomst för innehavaren.

En sak till, som jag skulle vilja peka på, och varom jag för övrigt ingivit en skrivelse till Kungl. Maj:t, är, att regeringen till nästa år borde söka få fram förslag till riksdagen, som skyddar gamla egna hem, där jordens brukare suttit släkte efter släkte, så länge jordböcker finnas tillbaka. Ty på grund av riksdagens avslag på lagförslaget om förlängd arrenderätt äro de på vissa håll utsatta för risken att bli drivna bort från sina gårdar på ett allt annat än tilltalande sätt. Jag hoppas, att den skrivelse jag av-

lätit i ämnet, skall bli beaktad, och att åtgärder vidtagas, innan det blir för sent.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Jag har, herr talman, velat i korthet framhålla dessa synpunkter i debatten och är förvissad om, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet liksom regeringen i övrigt skall visa frågan sitt intresse. Min uppfattning är dock den, som herr Fabian Månsson givit uttryck åt, att det kommer att dröja oöverskådlig tid, innan den svenska industrien på nytt kan uppsuga alla de tiotusentals arbetare, som under krisårens högkonjunktur varit sysselsatta inom densamma, och jag tror, att det är enda och i alla händelser den lyckligaste vägen att skapa utkomst för dessa genom att bereda dem tillgång till jord och lämplig jord och framför allt genom att skapa nya egna hem i landet i så stor utsträckning det för statsmakterna är möjligt.

Herr förste vice talmannen Hamilton: Jag delar den uppfattning, som uttalats såväl av herr statsministern som av åtskilliga andra talare, att åtgärder måste vidtagas för att återbördas till jordbruket en del arbetare, som under senare åren funnit väg till industrien, och framför allt för att giva jord åt den uppväxande släktet ute på landsbygden. Jag delar också den uppfattning, som uttalats, att statens domäner och ecklesiastika boställen, som vanligen ha ett centralt läge i de olika socknarna, måtte upplåtas för ändamålet. Därigenom skulle staten och även kommunerna befrias från skyldigheten att uppföra nya byggnader, vartill åtgått i många fall hela arrendeinkomsten under de senaste åren.

Men dessa riktlinjer äro endast framtidslinjer, och enligt min uppfattning måste något göras för ögonblicket. Jag erinrar mig, när Eskilstunaarbetarna voro uppe i jordbruksutskottet för att tala med dess ordförande, att jag sade till dem, att det vore vida lämpligare, om de sökte få jord i mellersta Sverige. Ja, svarade de, men vi behöva jorden genast, vi kunna icke gå sysslösa fortfarande ett år. Jag vill vidare nämna, att då jag var nere i Skåne under påsk, arbetare vände sig till mig och bådo mig skaffa dem en jordbit. De hade ännu litet besparingar, men dessa skulle, därest de finge gå sysslösa, snart vara slut, och sedan hade de inga medel för att inköpa inventarier.

Frågan är, vad som kan göras genast. Stora egendomar äro till salu, de ägas av bankerna, sedan jordbrukarna blivit ruinerade. Praktig jord finnes att tillgå för billigt pris nära nog överallt i mellersta och södra Sverige. Kan man ingenting göra i detta ögonblick? Folket längtar efter jord. Jord finns och det fattas icke pengar. Såvitt jag känner, har staten en fond på över 3 miljoner, jordförmedlingslånefonden, som är oanvänd, därför att den är omgärdad med alltför stränga former, alltför stora svårigheter att få lån där. Staten har vidare en fond för inköp av skogar på 8 miljoner kronor. Skulle icke även den kunna använd-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

das? Det är endast fråga om att köpa och sälja, och vid försäljningen av egendomarna skulle medlen återkomma i statskassan. Jag vet väl, att fonden icke bör användas för annat än inköp av skog, men staten kan köpa in egendomar, där det finnes både skog och åkerjord, och åter försälja åkerjorden. Jag hoppas, att genom det enskilda initiativet eller av hushållningssällskap och andra korporationer skola vidtagas åtgärder på grund av det synnerligen behjärtansvärda beslut, som riksdagen fattat om att öka egnahemslånefonden med 6 miljoner, varigenom åtminstone en del arbetare skola kunna få jord. Jag hoppas också, att efter det uttalande, statsutskottet gjort i sitt betänkande rörande arbetslösheten, arbetslöshetskommissionen skall använda arbetskraften för att söka bereda jorden för blivande kolonat. Även skulle jag önska, att denna arbetskraft användes för uppförande av byggnader å dessa kolonat. Jag tror, att det vore det bästa och mest produktiva sättet, varpå de anslagna medlen skulle kunna användas. Jag vet, att arbetslöshetskommissionen alltid ställt sig avvisande mot att vidtaga några åtgärder i det fallet. Hos den ligger från Kristianstads läns hushållningssällskap sedan snart ett år en ansökan om, att ett experiment måtte få göras i den riktningen. Men frågan har av kommissionen behandlats, som om det icke vore lönt att göra något åt den. Efter det uttalande, som gjorts av statsutskottet och som riksdagen godkänt, hoppas jag, att kommissionen skall ställa sig välvillig mot den tanke jag här framfört.

Jag skulle vilja rikta en anmärkning mot herr statsministerns uttalande, då han sade, att jorden bör upplåtas under formen av besittningsrätt. Ja, den formen kan naturligtvis ha sina fördelar för de obemedlade. Men då böra de också ha rättighet att, när de hunnit samla tillräckligt med pengar, köpa jorden. Upplåtelse med äganderätt är det sätt, som mest tilltalar småbrukaren, och jag har ännu aldrig känt någon småbrukare, som velat ha jord med besittningsrätt. Härmed måste följa kontroll, och det är denna kontroll jordbrukaren icke tycker om. Känslan av att vara ägare till en jordbit stimulerar hans arbetsförmåga.

Jag vädjar till regeringens chef och till jordbruksministern att se till, huruvida icke med de fonder, som nu finnas tillgängliga, man skulle på något sätt åtminstone kunna verksamt understödja egnahemsverksamheten, så att man redan i år vidtager åtgärder för att lätta det tryck, som arbetslösheten utövar på många i landet.

Herr Osberg: Herr talman! Det glädde mig mycket att höra det svar hans excellens herr statsministern lämnade herr Fabian Månsson. Det var mycket mera förhoppningsingivande än det svar jag fick av jordbruksministern för någons tid sedan.

Det var särskilt en sak i herr statsministerns anförande, som jag fäste mig vid, nämligen rörande fondbildningen. Han sade,

att man icke skulle kunna tänka sig några andra former härför än dem, som nu äro gängse. Men likväl ber jag få vädja till regeringen, att vid den utredning, som ställts i utsikt, man skulle kunna komma till att även taga hänsyn till det spörsmålet, huruvida det icke vore möjligt att få fram någon form av fria bidrag till egnahemssökande. Med den kännedom jag har om egnahemsbildningen är det ganska svårt att få nya egna hem enbart på lånevägen. Jag är säker om, att det blir ett ofantligt tråkigt liv de skola föra, om de icke få ett handtag, som kan giva dem hjälp. Jag hoppas, att när saken skall utredas, även det spörsmålet tages med i beräkningen.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Det glädde mig även mycket, när jag hörde herr Fabian Månsson tala om de små jordbruken, där man på endast ett par tunnland kunde föda en ko och ett par grisar. Den formen av egna hem är icke att försmå, och den passar för en hel del folk. Männen kunna söka sig arbetsförtjänst i omkringliggande gårdar och även i industrien. Jag känner till en hel del sådana fall, och det är utmärkt ställt hos många av dem.

Om regeringen enligt vad som blivit bebådadt ville göra det bästa möjliga av vad som kan göras, då är jag säker på, att man skall få fram ett gott resultat. Huvudsaken är att man kan skaffa pengar, och jag får säga, mina herrar, att det finns förhoppning om, att detta skall låta sig göra. Om man ser på det slöseri, som förekommer i städerna och särskilt i Stockholm, där det uppföres den ena miljonbyggnaden efter den andra, skall man icke säga, att det icke finns pengar för bildande av nya egna hem. Det är produktiva företag, som ge pengar tillbaka. När man skaffar folk pengar för jordbruksegnahem, får man dem igen med ränta.

Jag hoppas efter det svar herr statsministern givit, att vi ha mycket att vänta, som skall bli till glädje för svenska folket och i synnerhet för dem, som önska få egna hem.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Johansson i Uppmälby: Herr talman, mina damer och herrar! Jag tror, att man kan vara regeringen tacksam för det svar, som vi erhållit på herr Månssons interpellation. Det visar i alla fall, att det inom regeringen finnes en kraftig åstundning för att göra någonting i jordfrågan, och det bör för alla, som på sin vandring genom livet haft att syssla med jordbruk, vara glädjande, och det är glädjande, att man äntligen får höra ropet: tillbaka till jorden.

Under den tid, då industrialismens utveckling gick fram med stormsteg här i vårt land, skedde det en flykt från landsbygden till städer och industri. Jag har i denna kammare under mina

Svar å
interpellation.
(Forts.)

första riksdagsår ofta hört i debatterna klagas över flykten ifrån landsbygden, och på den tiden förklarade man alltid denna bara såsom ett bevis på att landsbygdens folk äro så förfinade och så nöjeslystna, att de icke vilja stanna kvar på landsbygden, utan söka sig till industrien; de äro för fina att arbeta i jorden och för nöjeslystna för att kunna trivas, om icke nöjeställningar bjudas i deras omedelbara närhet. Jag tror, mina damer och herrar, att när de orden fälldes på den tiden, så tog man fel, och att det ligger nog något djupare under flykten från landsbygden, nämligen den sociala olusten, som kanske alltid varit en stark drivfjäder härvidlag. Ty mig har det aldrig förvånat, att torparpojken och torparflickan, som växt upp i torparhemmet, sett far och mor slita hela sitt liv, sett dem arbeta upp åkertegen och huru de till belöning därför fått höjt arrende, flera dagsverken, det var det enda premium för deras arbete och nit. När de så blevo orkeslösa, och det skulle bliva auktion på deras tillhörigheter, så kanske de hade ett par utsvultna kor och en utkörd häst, och försäljningssumman var jämnt nog stor att bära till gårdskontoret och betala skulderna med. Och sedan de blivit gamla, gick vägen till fattighuset. Det förvånar mig icke, säger jag, att torparpojken och torparflickan under sådana omständigheter lovade sig själva och sade: det må ske vad som helst, men icke stannar jag längre på detta sätt.

Det gäller, synes det mig, först och främst att bevara och hålla kvar dem, som redan äro i jordbruket, och det måste ske genom en lagstiftning, som tillförsäkrar även arrendatorerna möjlighet att komma i åtnjutande av frukterna av sitt arbete, så att de få något annat premium än höjda arrenden vart femte år. Det är det som skapat olusten.

Jag vill också säga, att enligt min uppfattning är det lyckligt, om man kan bryta mark och skapa egna hem och få ett större antal brukningsdelar. Men det gäller också att se till, att de nuvarande brukningsdelarnas antal icke förminskas. Det har skett under så lång tid jag kan minnas tillbaka, och man behöver ej gå långt omkring i sörmländska landsbygden för att under de stora gårdarna se, att det varit torp, där det fötts 7—8 kor och ett par hästar, men där det nu ej finns mera kvar än ruinerna av murarna. Allt är borta. Man höll så styvt på dagsverksskyldigheten, att man icke fick en arrendator, som var villig att övertaga torpet, och så togs torpet och sammanslogs med gården för att brukas tillsammans med denna, det blev kanske skogsmark, betesfält, och det gamla hemmet försvann. Vi behöva se till, att vi i framtiden skydda de gamla hem, som finnas, samtidigt som vi skapa nya egna hem.

Här har av förste vice talmannen uttalats betänkligheter emot den möjligheten att en uppdelning eller utskiftning, om jag så får säga, utav kronomark skulle ske mot ärftlig och betryggande besittningsrätt, jag antar åtminstone att det skulle bli i förening med sådan besittningsrätt. Han sade, att han hade icke hört, att

någon småbrukare hade begärt att komma i åtnjutande av denna besittningsrätt. Jag frågar er, mina damer och herrar, om vi i detta land ha endast äganderätt. Gå till statistiken, och ni skola finna, att i Sörmland arrendatorernas antal är något tusental över de självägandes. Och sitta dessa arrendatorer med tryggad besittningsrätt? Nej, de sitta på tämligen lösa grunder. Men man kräver endast äganderätt; och jag vill icke säga, att jag är motståndare härtill, jag erkänner, att det kan vara idealet för dem, som kunna uppehålla denna rätt, särskilt då det gäller jordbruk. Men skall man under dessa tider köpa jord, bygga hus och skaffa inventarier och icke har annat kapital än det, som ligger i den egna arbetskraften, vilken är det värdefullaste enligt min uppfattning av allt vad kapital heter, så är det en äganderätt, som i själva verket icke alls är ens egen, utan tillkommer bankerna eller dem som ha inteckningar. Och man behöver icke betala arrende här, herr förste vice talman, men man får betala ränta, dock denna ränta kanske icke är lättare att gå i land med under dessa brydsamma tider än ett arrende. Ty en jordägare som har utarrenderat kan visa misskundsamhet, men bankerna äro låsta av sina reglementen, och kan man icke klara räntan, så kommer det något, som heter exekutiv försäljning, och då hjälper det icke, att man i kyrkböckerna står skriven som hemmansägare, utan man får då gå ifrån allt. Jag tror därför, att båda formerna äro nödvändiga, om vi skola lösa frågan.

Här har talats om de arbetslösa. Ja, de medellösa arbetslösa, de stå utanför, ty ur egnahemslånefonden får man ej lån, med mindre man har en sjättedel, om jag icke missminner mig, och därtill skall man ha inventarier, och har man icke detta, så är man utestängd.

Jag har endast velat peka på detta och peka på nödvändigheten att se till, att man gör det möjligt för dem, som redan äre i jordbruket och bruka andras jord, att få en tryggare ställning. Jag vill göra gällande, att vi måste enligt min uppfattning beträda båda vägarna, såväl äganderätts- som upplåtelseformen, upplåtelseformen för dem som så önska, som sakna annat kapital än det, som jag nyss förklarade vara det värdefullaste, nämligen den mänskliga arbetskraften, och som vilja ha en torva av Sveriges jord att bruka.

Jag skall icke upptaga kammarens tid längre. Jag vill endast till sist uttala den förhoppningen, att regeringen skall göra, vad göras kan, för att få fram det reformförslag i jordbruksfrågan, på vilket det svenska folket väntar och icke minst den del av det svenska folket, som arrenderar andras jord.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders:** Herr talman! Herr Osberg fann sig föranlåten att i dag ge uttryck åt den meningen, att han var mera nöjd med herr statsministerns svar till herr Fabian Månsson, än han var med mitt svar till honom själv. Jag vill då säga det, att även jag är synnerligen nöjd med

Svar å
interpellation.
(Forts.)

herr statsministerns svar, då han vid ett par tillfällen i detta svar citerat yttranden av mig.

Men för övrigt vill jag till herr Osberg säga det, att hans interpellation låg på ett helt annat plan, rörde sig väsentligen om en sak, som riksdagen redan tidigare avvisat, och därför kunde icke svaret bli annorlunda än det blev. Vidare är det så, att, vad jag då antydde i mitt svar till honom, sedan har vidare utvecklats och utformats, så att det nu kunnat föreligga på annat sätt, då man nu i detta ämne begär ett svar från regeringsbanken.

Då det har gjorts viss anmärkning mot regeringens planer och avgivits vissa förklaringar, att man icke på alla håll är fullt nöjd med det sätt, varpå regeringen har förberett denna fråga, så skall jag be att få ytterligare citera en del ur det statsrådsprotokoll av den 26 maj som statsministern åsyftade. Där säges det vidare: »De nu av mig åsyftade arbeten å kronomarker böra så fort ske kan igångsättas av arbetslöshetskommissionen. Därvid synes det mig icke mer än billigt, att de, som genom framställningar om kolonatupplåtelse ådagalagt sitt intresse för saken, i första hand erhålla arbetstillfälle. På sätt jag anfört, skulle de arbeten, som jag anser böra utföras av arbetslösa, i första hand avse avdikningar och väganläggningar. Man torde emellertid ej böra stanna härvid. Därest, såsom önskligt är, kolonatbildning redan nästa år skall kunna ske, bör om möjligt något område av kolonaten redan i år uppröjas, så att det kan odlas nästa år. Vidare torde, där kalk, mägerl eller grus finns i närheten av mosse, vars jord för odling har behov därav, dylikt böra utföras å mossen. I vissa fall kan det visa sig lämpligt att, särskilt i samband med väganläggningar, låta framföra sten till grund för blivande hus å kolonaten. Så snart kolonatutläggning av Kungl. Maj:t bestämts, bör vidare domänstyrelsen vidtaga sådana åtgärder för anskaffande av byggnadsvirke, att kolonaten kunna bebyggas nästa år. Det synes mig böra övervägas, om ej de av mig sålunda för i år planerade arbeten genom arbetslösa böra nästa år fortsättas med uppförande av hus å kolonaten. Om byggnaderna uppföras efter samma typritningar, kunna givetvis kostnaderna väsentligt nedbringas. Möjligen kan ifrågasättas att för erhållande av lämpliga typritningar för olika delar av landet utlysa tävlan. Därest bebyggandet verkställes av arbetslöshetskommissionen, vinnes, att kolonisten tidigare kan helt ägna sig åt det nya jordbrukets skötsel. Möjligen skulle kolonisten kunna taga byggnaderna i bruk redan vid inhöstandet av sin första skörd.»

Detta är anfört för att påvisa betydelsen av dessa förberedande åtgärder, att de icke på något sätt avse att försinka möjligheterna för industriarbetare och andra att slå sig ned på sin egen torva, utan dessa förberedelser göras i akt och mening att ännu snabbare närma sig den tidpunkt, då skörd kan tagas av den nyodlade jorden.

Sedan ber jag att få citera ytterligare ett stycke, som berör en annan sak, vilken varit utsatt för kritik: »Jag torde i detta sammanhang böra framhålla, att hur än formen blir för kolonatupplåtelser — om kolonisten i en framtid skall erhålla ägande- eller be-

sittningsrätt — upplåtelse dock under en följd av år framåt måste med hänsyn till kolonisternas medellöshet ske i form av arrende. Därest såsom jag nu antytt staten med arbetslöshetsanslaget bekostar såväl första odlingen till viss del som ock bebyggandet, skulle kolonisten för sin uppsättning allenast behöva lånehjälp till nödiga inventarier. Vid utväljande av kolonisterna bör noga tillses, att endast de, som hava verkliga kvalifikationer därtill, komma i fråga. Där så erfordras, torde lämpliga vandringsrättare sättas i tillfälle att vägleda kolonisterna vid de första arbetena.»

Om jag ett ögonblick dröjer vid den fråga, som herr förste vice talmannen rullade upp i sitt anförande, så gör jag det utan hinder av att den frågan, såsom framgår av det citat jag nyss anför, icke nu står inför sitt avgörande. Jag har ansett enligt ett uttalande tidigare i samma statsrådsprotokoll, att jag i viss mån bundit mig för tanken på en tryggad besittningsrätt, och jag vill här nu endast tillägga det, att denna kan ha åtskilliga fördelar, då det gäller upplåtandet av mark ifrån publik jord. Framför allt har ju den tanken vunnit anslutning ifrån dem, som särskilt intressera sig för den ecklesiastiska jorden. Men tanken kan också få en praktisk utformning på statens domäner, framför allt skogsmarker, där kolonat och egna hem ofta äro insprängda, och dessas innehavare delvis få sysselsättning på kronomarkerna, men delvis också få bättre ordnade betesförhållanden och annat i samband med en enhetlig koloniatupplåtelse, än som vore fallet om jorden skulle säljas.

Dessutom vill jag säga, att det kan inte vara skäl uti att på det sättet hålla på en äganderätt, som i många fall är illusorisk och som endast rör sig om en ren fiktion; den äganderätten ligger i själva verket i bankerna och i de enskilda kapitalisternas kassaskåp, så att de, som verkligen arbeta och bruka jorden, få nog kännas vid att betala sin tribut mycket kraftigare och hårdare, än om det vore fråga om en avgäld till en human jordägare. Jag kan inte sätta mig in i den tankegången, att uteslutande äganderätten skulle vara nödvändig för en kraftig egnahemsbebyggelse och en kraftig odling av marken. Jag är själv från en trakt, där det finnes ofantligt många arrendehemman och där tryggade besittningsformer finnas på såväl ecklesiastisk- som annan jord. Jag har aldrig kunnat se någon skillnad på de jordbruk, som innehavas med arrenderätt eller med äganderätt, utan de äro lika väl skötta litet var. Själv är jag en »sådan där stackars arrendator» med tryggad arrenderätt, som man tror skulle vara så farlig att praktisera. Far och farfar har haft den lilla gården före mig och vi ha alltid hyst samma kärlek till gården och jordbruket som om vi ägt fastebrevet.

Herr Sjöblom nämnde här om det nödrop, som kommer från Uppland, där gamla arrendehemman innehafts från far till son den ena generationen efter den andra under århundraden. Arrendatorerna ha här trott sig sitta på säker grund, men till följd av dessa omvältningens tider ha de råkat ut för olyckan att bli uppsagda från egenomarna — och nog känns det lika hårt för dessa att slitas bort från fädernas jord, som om de haft fastebrev på jorden. Men den frågan

Svar å
interpellation.
(Forts.)

komma vi tydligen tillbaka med till nästkommande riksdag, så att jag hade icke tänkt att på något vis nu taga upp den frågan, om den icke här slungats fram från annat håll.

Sedan gjorde herr förste vice talmannen en anmärkning mot det sätt, som tillämpas för utlämnande av lån från jordförmedlingsfonden. Ja, detta har nog efter mitt sätt att se varit en tolkningsfråga. Man har möjligen tillämpat ett strängare förfarande än som ursprungligen varit meningen, beroende på särskilda omständigheter. Ty det visade sig här i mellersta Sverige, att vissa låneförmedlare eller man kan säga en viss låneförmedlare röjde tendens att använda dessa medel på ett mindre lojalt sätt. På grund härav har man som sagt måst tillämpa strängare principer vid utlämnandet av lånen. När det framdeles kommer ifråga att utlämna jordförmedlingslån, så tror jag dock, att all möjlig hänsyn skall tagas till de företag, som verkligen äro ägnade att skapa nya och bärkraftiga jordbruk.

Inköpsfonden, som står till domänstyrelsens förfogande, har också berörts, och man har ansett, att även den skulle kunna användas för inköp av jord. Jag tror icke detta kan ske utan medgivande av riksdagen. I sitt interpellationssvar nyss har herr statsministern berört tanken på att denna fond möjligtvis kan komma till användning för att få lämpligt utformade kolonisationsföretag, dock beroende på om man samtidigt kan förvärva någon skogsmark. Fonden i fråga torde alltså i viss mån kunna stå till förfogande.

Vidare berörde herr förste vice talmannen en annan sak, angående vilken jag anser mig böra säga ett ord. Det var att arbetslöshetskommissionen ställt sig motvilligt till åtgärder i det syfte, som nu planlagts. Jag får säga, att vid de förberedande samtal, som under de sista månaderna ett par gånger upptagits med arbetslöshetskommissionen, har kommissionen ställt sig ytterst välvillig till tanken på att dirigera ut de arbetslösa till sådant produktivt arbete, som här är ifrågasatt. I fråga om denna sak tror jag således, att det bästa samarbete mellan regeringen och arbetslöshetskommissionen skall komma att äga rum.

Det arbete, som här förberedes på den publika jorden, avser icke allenast kronoparkerna utan även kronojord i allmänhet och bör således även inriktas på ecklesiastisk jord, om man skulle finna, att även där kan fås lämpliga kolonisationsmöjligheter. Man har nu bl. a. sagt, att detta förberedande arbete skulle bli för dyrt. Jag tror dock, att, om man på det sätt, som här ifrågasatts, använder arbetslöshetsanslaget för detta ändamål, skall jorden icke behöva ställa sig så ofantligt dyr, som den skulle gjort under andra förhållanden, eller om man skulle behöva lejt arbetare till hela detta projekt. Här gäller det att använda ett anslag, som i varje fall torde komma att förbrukas, och det är då bättre att använda pengarna på den publika jorden för att där skapa nya värden och bereda kolonisationsmöjligheter.

Här har från flera håll påpekats, att det vore lämpligare att gå till de enskilda jordagodsens och där ta upp styckningsplanerna. Skulle man nu ge sig in på det problemet i stor utsträckning plötsligt och intensivt, så komme man nog att finna, att det skulle ställa sig ofant-

ligt mycket dyrare till följd av de stora bebyggelser, som därmed omedelbart måste komma till stånd. Dessutom har man nog i hög grad förbisett, att på den redan odlade jorden, på de stora gårdarna, finnas åtskilliga familjer av torpare och lantarbetare, som i första rummet måste tillgodoses, därför att de äro vana vid jordbruksarbete; och då skulle det bli åtskilligt mindre jord till förfogande, än som man i allmänhet föreställer sig. Dessutom får man ta hänsyn till den fordran, att produktionen av livsmedel skall räcka till även för den icke jordbrukande befolkningen, och för den skull måste man nog se till att det finnes jordområden och brukningsdelar av olika storlek.

På grund därav tror jag, att jordbrukets expansion måste gå över uppodling av ny mark, särskilt av moss- och myrmarker. Det är väl sant, att i vissa trakter av vårt land har man tagit upp de möjligheter, som förefunnits för odling av ny mark. Därvid pekade herr Fabian Månsson på hur det förhåller sig i Blekinge och Kristianstads län. Ja, den som gått över dessa marker och sett dem, hur de ligga med sten vid sten, väldiga jordfasta stenar, så att där endast äro smala remsor, som bilda åkern, därifrån massor av småstenar plockats upp, känner sig verkligen i hög grad imponerad av det arbete, som våra förfäder gjort i dessa bygder. Dessa arbeten ha visserligen sträckts ut delvis över marker, som varit föga odlingsbara och också gett mycket ringa avkastning, men där har dock i varje fall en idog befolkning kunnat leva och ha sin bärgning. Vår tid förfogar emellertid över mera tekniskt och maskinellt material för att föra odlingen vidare ut över marker, som icke tidigare ha kunnat uppodlas. Här gäller det de stora moss- och myrmarkerna, och det gives säkerligen tillfälle att på dessa, om man väljer lämpliga bredvid liggande fastmarksområden som byggnadsplatser, kunna skapa nya kolonihem. På det sätt, som man från regeringshåll har avsett att bedriva detta arbete, kan det bli både planmässigt och jämförelsevis billigt utfört.

Men då jag talar om jordbruk på enskild mark och på den publika jorden, vill jag också beröra en annan sak. Denna kammare har tidigare under denna riksdag uttalat sig för en utredning angående kooperativt jordbruk. Det har nämligen visat sig, att det finnes bland de socialt skolade klasserna i samhället, om jag så får säga, ett ganska utbredt önskemål att samfällt bedriva jordbruk. Den tanken har visserligen avvisats av första kammaren, men enligt min åsikt torde man icke kunna komma ifrån att även undersöka möjligheterna för en dylik expansion av jordbruksverksamheten. Sålunda har vid fördelningen av anslaget till studerande av jordbruk i främmande land ett stipendium utdelats till en person, som fått i uppdrag att under detta år studera jordbrukskooperation i utlandet, och efter hand torde han, sedan han återkommit från sin resa, publicera resultatet av dessa undersökningar, som gjorts i de länder, där redan åtskilliga dylika kooperativa jordbruk ha visat sig vara bärkraftiga. Möjligen kan detta utgöra grundvalen för en närmare prövning av frågan.

Jag tror, att då man till nästa år går att lösa dessa frågor den ena vid sidan av den andra, skall man komma till ganska goda re-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

sultat och kunna placera ut åtskilliga av den överskottsbe-
folkning, som nu finnes i industrisamhällena. Jag har icke alls den ringa
tilltro, som från flera håll försports, till att åtskilliga av dessa in-
dustriarbetare även kunna bli utmärkta arbetare på jordbruket. Det
fordras givetvis, att dessa arbetare, såsom nyss omnämnts, också få
sin handledning; men huvudsaken är dock, att de äro intresserade
och arbetsvilliga. Det var icke utan tvekan, som både regering och
riksdag gingo med på att bereda ytterligare snabba kolonisationer
uppe i Norrland i och för möjligheten att nu få några industriarbetare
härnere från mellersta Sverige placerade däruppe i obygderna. Men
jag tror, att det folk, som kommit dit, är av god nybyggartyp och
att de ha möjlighet att slå sig fram. Vi läste t. ex. häromdagen i
en tidning något, som verkligen kan ge en illustration till vad för
slags folk man har att göra med bland dem, som nu lämnat industrien
för att söka sig tillbaka till jorden. Det rörde sig om ett par bland
dessa kolonister, som nu på våren farit tidigt ditupp för att driva
fram timmer till sina nya hem i vildmarken. Man väntade ett nytt
tillskott av kamrater från Eskilstuna, och dessa två kolonister be-
gävo sig över floden i en båt för att möta de nykomna borta vid
Vilhelmina. Den ena åran brast under färden strax ovanför en
fors, men genast voro männen beredda att kasta sig i vattnet och
taga sig fram till stranden. Exemplet visar ju vilken energi och
vilken inneboende handlingskraft, som dessa människor ofta äro i
besittning av.

Jag tror för min del, att de åtgärder, som man nu planerar för
den befolkning, som ånyo skall vända åter till jorden för att där
finna sin bärgning, icke skola vara förgäves. Den förhoppning, som
man hyser om denna befolkning, torde heller icke komma på skam.
Några av dem kunna ju komma att misslyckas, men det finnes över-
allt och alltid undantag från regeln och så även här.

Herr Lövgren har berört en framställning, som gjorts till rege-
ringen om möjligheterna för kolonisterna uppe i Norrland att utvidga
sina jordbruk. Jag tror, att detta fullständigt missförstods av herr
Osberg. Man avsåg här närmast kolonisterna uppe vid Alträsket.
Jag tror, att detta vore en sak väl värd att beakta — man kan med
herr Lövgren tala om kvarts- och halvbönder, som utvecklas till hel-
bönder genom att få en tillräcklig odlingsareal, varmed de kunna
vinna en självständig bärgning. För åtgärder i detta syfte torde
emellertid behövas en organisation, som vi för närvarande sakna.
Odlingsråden eller de som ledde det därmed jämförliga arbetet un-
der kristiden äro borta. Jag hade för min del tänkt — jag tror, att
jag uttalade det här om dagen vid behandlingen av frågan om hus-
hållningssällskapens omorganisation — att jag önskade få särskilda
hushållningssällskapens lokalavdelningar tillsatta i varje socken för
att bl. a. utföra ett sådant arbete, som det här är fråga om, då det
rör sig om att med hjälp av statsmedel bringa odlingen framåt i olika
trakter i vårt land.

Nu är härmed icke sagt, att man å regeringens sida skall låta
allt stanna därvid, att man företagit förberedande åtgärder med hän-

syn till den publika jorden. Ty, såsom det också angavs i svaret på interpellationen, är det också fråga om att utforma en expropriationslag så, att man kan komma åt den privata jord, som nu på många ställen ligger — jag skulle gott kunna säga — i rövarehänder. Det finns ju områden helt nära huvudstaden, vilka, såsom herr Sjöblom nämnde, icke äro i ordentlig hävd. Det har nämnts för mig, att nära intill Stockholm ligger en stor gård, som för några år sedan hade omkring 40 torpare, men där nu icke mer än åtta stycken äro kvar, sedan det ena stycket efter det andra lagts igen för att bilda jaktmark åt ägaren. För att verkligen åstadkomma kraftiga åtgärder i fråga om mobiliserandet av den privata jorden för de verkliga brukarnas del, måste man säkerligen tillgripa ett sådant hjälpmedel som en ny expropriationslag. Till detta spörsmål torde säkerligen både jordkommissionen och regeringen komma att taga ställning under det närmaste året. Jag skulle å min sida gärna önska, att denna sak bleve avgjord så fort som möjligt, och kan jag på något sätt medverka till skyndsamt härvidlag, så skall det ske. Jag när verkligen den förhoppningen, att förslaget om en ny expropriationslag skall kunna föreläggas nästa års riksdag.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Kilbom: Herr talman! Om jag vore herr Fabian Månsson, skulle jag nu ha ansett mig fått en läxa, som vore värd att läggas på minnet. När han väckte sin interpellation, talade han om, att nu skulle en revolution komma till stånd. Jag tänkte redan då, att det skulle bli roligt att se resultatet av den revolutionen. I dag ha vi resultatet: det blir utredningar och förslag — eventuellt till nästa riksdag. Vid den tiden har emellertid, enligt vad vi hoppas, arbetslösheten icke den omfattning, som för närvarande är fallet, men det var väl ändå meningen att omedelbart hjälpa de arbetslösa med denna aktion, samtidigt som man skulle försöka se till, att en situation som den nuvarande icke komme att upprepas. Jag tror, att man måste vidtaga de åtgärder, som herr Fabian Månsson har syftat på, nämligen att återföra en del av industriens arbetare till jorden. Frånsett att jag icke ser lika pessimistiskt på industriens bristande möjligheter att på nytt återhämta en del av den arbetskraft, som nu utstötts, måste jag emellertid med dessa utgångspunkter ställa mig rätt skeptisk till ett par av de synpunkter, som anförts i interpellationen.

Innan jag emellertid går in härpå, skulle jag vilja säga, att ehuru det icke tillkommer mig att uttala tillfredsställelse eller motsatsen över svaret på interpellationen, synes mig detta svar dock klart och tydligt visa, att regeringen ingenting kan göra i denna fråga, *flatt ingenting kan göra*. Jag tror inte heller att den vilja, som regeringen har visat genom de till nästa års riksdag föräbadade åtgärderna, är tillräcklig. Man kommer sannerligen icke till en lösning av jordproblemet i vårt land genom återköp med statens medverkan av de stora bolagsdomänerna. Man kommer icke till en lösning

Svar å
interpellation.
(Forts.)

redan av det skälet, att jorden då alltid kommer att tryckas av en skuldbörda, som gör det omöjligt för den mindre jordbrukaren att klara sig på densamma — och det var ju i varje fall detta, som var avsikten med ifrågavarande åtgärder. Och då det i interpellationen talas om, att man skall köpa jorden av enskilda — staten skulle upptaga ett lån i Amerika, har det antytts — så vill jag fråga: hur skall man på detta sätt få jord åt alla som önska det? Därtill har meddelats att man skulle tillgripa de ecklesiastika boställena. Jag vill då säga, att jag icke tror, att ens detta är tillräckligt. Jag är rädd för, att om man inte går till den rena expropriationen, varom det talats så mycket, så komma vi ingen vart och — pass opp — ställas en dag inför en *fullbordad* expropriation. Dithän leder i varje fall det nuvarande tillståndet av sig självt. En revolution kommer på grund av den tvingande ekonomiska nödvändigheten och kan ingalunda göras såsom man här uttryckt sig.

Köp av jorden skulle för det första komma att medföra, att det komme att vila å jorden, som jag förut sade, en massa skulder, som skulle omöjliggöra för de nya jordbrukarna att klara sig, icke minst i tider som dessa. Därtill är det att märka, att genom sådana köp i stor utsträckning skulle på nytt framskapas jordpriser, som det inte kan vara något som helst intresse för statsmakterna att understödja. Det är nämligen alldeles klart, att en stor efterfrågan på jord skulle, så länge densamma ligger i privat hand, komma priserna att stiga.

Vidare skulle jag vilja fråga: då man nu först och främst skall ha pengar av staten för att kunna köpa jorden, var skall man sedan få pengar att bygga husen och pengar att ge jordbrukaren så mycket, att han kan klara sig under de två, tre år, som i varje fall måste förgå, innan man får jordbruket upp på en sådan nivå, att det är möjligt för honom att reda sig på detsamma?

En annan sak i interpellationen, som jag måste opponera mig emot och som, såvitt jag förstår, herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet redan tagit avstånd ifrån, är talet om äganderätten. Genom att ge något som helst på hand åt denna äganderätt — det är underbart att man håller på äganderätten, samtidigt som man talar om en revolution — vad är det man därmed åstadkommer? Jo, man skapar nya spekulationsobjekt, man skapar nya möjligheter för en massa jobbare att slå under sig de privata jordstyckena och jordhemmanen. På så sätt kommer man in i en fullständig cirkel och ingalunda ur eländet.

Vad tull- och traktatkommitténs stora gest beträffar — någonting annat är det faktiskt inte — att man skulle taga de ecklesiastika boställena i anspråk, vill jag verkligen ifrågasätta, om kommittén satt sig in i, hur den saken ligger till. I min hemtrakt finns det mycket ecklesiastisk jord, men den ligger för närvarande under vatten — den måste utdikas till en början. Och så en annan sak. Har man tänkt, att det går att flytta folk till dessa ecklesiastika boställen, bara därför att de få jord. Det saknas emellertid bostads-

hus, det saknas uthus o. s. v. i stor utsträckning för alla dem, som skulle bli jordbrukare härvidlag. Hur skall den frågan lösas?

*Svar å
interpellation-
(Forts.)*

På tal om kolonisationsmöjligheterna kan jag verkligen inte underlåta att framhålla — och det ligger ju nära till hands — det underbara däri, att under en tid, då vi i södra och mellersta Sverige och delvis även annorstädes ha massor av utmärkt jord, som ligger obrukad, skola vi skicka folk upp till Norrbotten och taga i håll med ödemarker, som aldrig kunna komma att bli så bäriga och möjliga för sina innehavare att existera på, som de visserligen kanske långt mindre jordstycken, vilka de skulle kunna erhålla i södra eller mellersta Sverige — allt detta tack vare den heliga äganderätten, som man aldrig kan komma in på livet. Jag antager, att t. o. m. herr Olssons i Kullenbergstorp nationalekonomiska sinne måste reagera en liten smula inför en dylik anordning. Vore det ändå inte vida förnuftigare, att man först toge den jord som kan avkastast någonting och satte folk att bruka densamma, innan man skickade dem upp till ödemarken, där jorden är bevisligen mindre bärig.

Jag tror alltså — för att sammanfatta mitt anförande — att något måste göras, men jag kan inte annat än konstatera, att de utredningar, varom det talats i herr statsministerns svar på herr Månssons interpellation, ge de arbetslösa i detta nu platt ingenting. Och med hänsyn till sina verkningar för framtiden för de arbetslösa kan man frukta att dessa utredningar ingenting annat äro än en stor gest. T. o. m. om man lyckas skicka upp 50 stycken kolonister till Norrbotten, och t. o. m. om herr jordbruksministern anstränger sig aldrig så mycket med studieresor i Norrland i sommar, så ha de arbetslösa därav intet gagn.

Jag tror icke, att det är bara kommunisterna, som ha denna uppfattning, utan Sveriges hela arbetarklass och till på köpet vissa delar av bondeklassen ansluter sig nog till samma åsikt. Vad som behöves är expropriation av all den jord, som nu ligger obrukad vid de stora domänerna, i första hand fideikommiss- och bolagsjorden, men också en del på annan privat hand liggande jord, som är så stor och omfattande, att den möjliggör för nuvarande besittare att genom användande av annans arbetskraft utsuga densamma. Man bör efter expropriation stycka ut jorden till sådana, som verkligen vilja och kunna bruka densamma i det man bereder möjlighet för dem att genom lån för byggnader och annat klara sig under de första åren. Detta är den enda möjligheten att lösa jordproblemet. Jag är säker på, att herr Månsson på utredningsvägen får vänta icke bara i 50 år på en revolution utan säkerligen många många hundra år. Men lika säker är jag om, att skall det nuvarande oeffterrättighetstillståndet fortsätta, kommer en verklig revolution på det ekonomiska och sociala området att ske, andra kammaren och regeringen oåtsporad, vilken regering som än sitter.

Herr talmannen, som under herr Kilboms anförande återkommit och övertagit ledningen av förhandlingarna, gav härpå ordet till

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp, som yttrade: Herr talman! Denna interpellationsdebatt har ju svällt ut till att omfatta mycket. För min del skall jag begränsa mig till några få randanmärkningar med anledning av vad som förekommit här.

Jag vill då säga till den siste ärade talaren, som så starkt gick i härnad mot förslaget om att köpa jord, att man har ju i ett annat land försökt metoden att expropriera utan att betala, men för närvarande lär inte produktionen ha gått så synnerligen bra i det landet. Det är kanske därför skäl, att man dröjer en stund vid de gamla metoderna, som åtminstone kunna ge folk bröd, även om folket för närvarande, sorgligt nog, inte gärna äter bröd vartill använts mjöl av den säd, som vi jordbrukare producera.

Nu medger jag gärna, att så, som den ärade interpellanten lagt sin interpellation, var det svar, hans excellens herr statsministern gav, inte precis i samma plan som frågan, och jag tyckte mig också förnimma ett visst vemod hos interpellanten. Jag vill emellertid konstatera, att interpellanten och herr Lövgren i Nyborg ville se litet djupare in i frågan; de ville med ett ord lägga ett gott ord för bondejordbruket, helbönderna, som herr Lövgren kallade dem. Han antog visserligen, att de bli konservativa, eftersom de bleve mera »hela», men han tog den risken i alla fall.

Diskussionen har ju eljest rört sig bara om egnahemsbildningen. Näja, det är en mycket god sak, men man får nog ändå inte se riktigt bort ifrån, att det är det blandade beståndet, bondejordbruket, som är lika nödvändigt som egna hem här i landet. Jag har förut vid denna riksdag givit uttryck åt den meningen, att industriarbetarnas skara här i vårt land blivit så stor, att den inte har utkomstmöjligheter inom industrien, åtminstone inte under en avsevärd tid framåt. Det vore en stor statsmannagärning att överföra dessa människor till produktivt arbete, och jag skänker mitt fulla erkännande åt vad som göres i det fallet och är även beredd att hjälpa och stödja ett sådant arbete, även om man skulle taga i rätt hårt.

Dock kan jag inte undgå att tycka, att så, som hans excellens i sitt svar tog på saken, skymtar däri fram väl mycket av papperskvarn. Jag erkänner gärna, att det måste finnas organisation och en viss klarhet, när man skall komma fram, men man får inte överorganisera någonting, inte ens när det gäller ett jordbruk, och det är nog inte utan, att man på åtskilliga ställen varit inne på den vägen.

Det är också en annan sak, som man nog får göra klar för sig, när man nu vill gå fram litet mera i stort, särskilt om man, som den ärade interpellanten ville, skall ha delade typer. Jag tror, att detta vore mycket önskligt, men skall man gå fram på den linjen i någon avsevärd mån, då vill jag säga herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att det går inte på någon annan grund än äganderättens, absolut inte. De där små fläckarna kan man aldrig sköta med den kompositionen, att en person skall äga jorden och en annan husen. Det blir ett olidligt förhållande för framtiden. Man ser, hur i synnerhet dessa, som ha små jordbitar, sträva och streta

för att få det som sitt. På en sådan liten fläck lägger man ned så relativt mycket större arbete och kostnader, att jorden är för litet värd, för att man skulle ha den ute i en annans hand än dens, som äger husen. Han skulle aldrig göra detta jättarbete.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr förste vice talmannen och andra ha här givit uttryck åt den åsikten, att arbetslöshetskommissionen icke gått så mycket till mötes, som han ansåg, att den borde göra i fråga om jorduppodling, dikning etc. Ja, i går afton stridde vi ju i arbetslöshetsfrågan om statsbeställningarna. Jag tillät mig då att yttra, att jag fann många av de förslag, som framkommit i motionerna, mera behjärtansvärda just för arbetslöshetsproblemet, än de där statsbeställningarna. Jag blev slagen. I dag säger man, att detta är en oerhört stor uppgift för statsmakterna. Jag tror, att detta varit en bättre användning för en del, kanske det mesta av dessa 15 miljoner. Det hade säkert gagnat arbetarna mera i stort sett än några statsbeställningar, som kastas hit och dit.

Det har också talats om, att arbetet skulle nedläggas på jorden under tryggade förhållanden. Ja, där mötas vi nog alla, tror jag. Det är bara på den punkten, vi skilja oss åt litet, huru vi skola kunna skapa riktigt betryggande förhållanden åt dem, som vilja taga i på allvar. Vi skola komma ihåg, att de, som skola gå över, äro inte folk med kapital utan folk med starka händer och frisk vilja, några andra duga alls inte på det området. Och det är det, som ligger näkt uppå, att arbetets frukter bli tryggade åt dem och deras familjer. Det är det, människan sätter värde på, och då räknar hon sannerligen inte arbetstiden i vissa timmar och kanske inte arbetslönen efter några officiella löner, vare sig de äro satta av fackföreningarna eller arbetslöshetskommissionen. Skall det bli sådant folk, som det gör, då kommer man ingen väg, det försäkrar jag.

Om dessa människor pressas hårt, så säga de: Jag tror ändå, att jag skulle kunna reda upp det hela, om jag bara hade åtminstone utsikt att kunna förvärva mig äganderätten till denna torva, även om det dröjde länge. Visserligen kan man påpeka undantagsfall, där förhållandena varit bättre, till exempel på Lunds domkyrkas jord där hemma, men det är ju en religiös institution, som väl inte tar saken så jordiskt. Staten och andra jordägare äro däremot inte sådana, och det fallet kan därför inte tagas såsom typ. Och hur ofta har man inte hört, att man inte skulle lämna ut sin jord som dricks-pengar, och hur ofta ha inte domänintendenterna klandrats för att de varit, icke släpphänta, men alltför givmilda mot arrendatorerna!

Detta är ett svårt problem, men skall man verkligen taga i tu med det på allvar, då det gäller enskild jord — och det är jag inte så alldeles ohägad för — då är det inte tal om att inte den publika jorden måste gå före och att man i fråga om den ger ett exempel. Men därvidlag synes det mig, att man ännu står kvar och stampar på en mycket otillfredsställande ståndpunkt. Det är väl möjligt att gå fram tvångsvis mot de enskilda, då det publika säger, att det för sin del icke vill veta av något sådant. Det systemet går helt säkert inte.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Men om vi nu, som jag önskar, hoppas och tror, skapa dessa tusentals nya hem, då är det viktigt att hålla dessa hem uppe. Det är inte nog med att skapa dem egna hem, om man ej skyddar dem för proletarisering, sedan de tillträtt dessa hem. De kunna komma i en sådan ekonomisk situation just genom statsmakternas åtgöranden, att de säga, att det hade varit lyckligare, om de aldrig satt sin fot på detta, som skulle kallas deras hem. Där tror jag, vi ha litet att tala vid varandra om. Jag kan inte neka till, att när jag så ofta här i kammaren försökt att slå ett slag för jordbrukets intresse och för att det skulle bli likställt med andra näringar, så har jag tyckt, att jag ofta talat för döva öron, inte minst vad den nu sittande regeringen beträffar. Skall man göra någonting i stort på denna väg, får man inte släppa kolonisterna; man måste se till, att de kunna existera på inkomsten av jordbiten den må vara större eller mindre. Vill man inte gå in för det, utan blott säger, att de skola ha jord, och sedan på alla upptänkliga sätt söker pressa ned deras utkomstmöjligheter, då har man inte gjort dem någon stor tjänst; man har då endast hjälpt dem från den ena fattigdomen till den andra.

Det finnes en annan sak, där staten inverkar oerhört mycket och det är i fråga om beskattningen. Där ha vi stått emot varandra, den nu sittande regeringen och jag. Det är inte många dagar sedan vi diskuterade ett väglagsförslag. Då hette det från jordbrukarnas sida: Detta förslag kommer att drabba jordbrukarna alltför hårt. Nej, svarade man, det skall bli vid det gamla, åtminstone tills vidare. Tror man då verkligen, att det går att bli vid det gamla t. ex. på detta område, som interpellationen berör? Kom ihåg, att de tager man ifrån denna person, som man hjälpt till en jordbit, så mycket i skatteväg, att man svälter ut honom. Jag vill också fästa herrarnas uppmärksamhet på det kommunalskatteförslag, som framlades på sin tid av en socialdemokratisk regering och som innebar, att man skulle betala skatt efter 6 % beräknad å taxeringsvärdet; detta skulle man betala endast därför, att man var jordbrukare, oavsett om man hade inkomst av jordbruket eller ej, ty i förra fallet skulle man betala skatt även för denna inkomst.

Vill man fortsätta på den vägen, så blir det omöjligt att skapa några småbruk i vårt land, utan då blir det att säga farväl till hoppet, att den lilla jordbrukaren, som ni säger er vilja hjälpa, i verkligheten också skall kunna sig hjälpt och kunna bli en medborgare, som skall stärka och stödja staten. Vill ni se detta hopp uppfyllt, då får ni allt allvarligt bemöda er om att behandla jordbrukets folk på samma sätt, som ni behandla de övriga näringarnas folk här i landet.

Vidare anförde:

Herr O s b e r g: Herr talman! Jag var icke inne i kammaren, när herr jordbruksministern kritiserade mitt anförande. Han lär ha sagt, att det förslag, som från min sida interpellationsvis blivit framställt, har riksdagen redan avvisat. Jag vill emellertid påpeka för

herr jordbruksministern att så icke är fallet, utan jag hoppas, att den skrivelse, som riksdagen i det ämnet enhälligt beslutat, skall leda till, att den utredning, som däri begäres, blir verkställd. Om jag härvidlag tager fel skall jag justera det inlägg jag nyss gjorde.

Herr jordbruksministern lär också ha sagt att han ansåg det svar, som statsministern nu gav på interpellationen, innebära det samma, som herr jordbruksministern givit till mig. Nej, herr statsråd, det är en väsentlig skillnad. Statsministerns svar var positivt, men om det svar herr jordbruksministern gav kan man icke säga det samma. Jordbruksministerns svar var, som han själv sade, icke så mycket tröstande, men det svar, vi fått höra i dag, var mycket tröstande, och jag hoppas, att något skall bli gjort.

Jag vill också tillägga en sak, och det är, att om den nu sittande jordbruksministern vill taga detta problem på allvar, så skall han kunna göra så mycket, att ingen föregående jordbruksminister kunnat göra något liknande i egnahemsfrågan. Herr statsråd, ni har landet på er sida, och ni har riksdagen med er. Det är mycket att göra på detta område, om ni bara vill, och med den kännedom jag har om herr statsrådet hoppas jag och tror, att ni vill göra detta.

Till herr Kilbom skulle jag vilja säga, att han behöver icke resonera så mycket om expropriation. Det finnes gott om praktisk mark för billigt pris. Jag var ute härom dagen på värdering, och det var förvånansvärt, hur jordvärdet sjunkit och vilka mängder av jord som finnas till salu. Jag tror verkligen inte det är nödvändigt att bygga på expropriation, så länge det finnes så gott om jord, som nu är fallet. När det blir ont om jord, ja, då och först då, kunna vi börja resonera om expropriation.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet *L i n d e r s*: Herr talman! Till herr Osberg vill jag endast säga, att det är alltid besvärligt att ge sig till att svara på ett anförande, som man icke hört. Jag vill nu endast nämna, att hans interpellation grundade sig på en sådan önskan om frågans lösning, som riksdagen redan avisat, nämligen upprättandet av s. k. fria fonden för detta ändamål. I övrigt vet jag väl, att herr Osberg hade gjort en framställning, som föranledde en riksdagsskrivelse, men jag vidhåller, att beträffande den framkastade tanken på särskild fondbildning, som sedan av honom upptogs interpellationsvägen, så hade riksdagen redan avisat det projektet.

Herr *O s b e r g*: Ja, herr talman, jag kan inte förstå herr jordbruksministerns uppfattning i detta fall. Så länge utredningen icke är verkställd, kan man icke veta vad riksdagen vill göra. Det är först sedan jordbruksministern kommit fram med en proposition och sagt, att så och så bör det vara och riksdagen fått granska denna proposition och fatta sitt beslut, som man vet i vilken riktning frågans ytterligare behandling kommer att gå. Men nu har ju riksdagen icke sagt sitt slutgiltiga ord i frågan, och så länge kan man ju icke resonera på det sätt som herr jordbruksministern här gör.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

§ 4.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 121, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande dels täckande av å ordinarie re-
monteringsanslaget för år 1921 uppkommen brist dels ock anslag
för inköp av vissa pråmar och båtar.

De i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna god-
kändes.

§ 5.

Statsutskottets härfpå föredragna memorial nr 122 och utlå-
tande nr 123 bordlades åter.

§ 6.

Vidare föredrogs vart för sig bevillningsutskottets memorial:

nr 52, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av
vissa ärenden anlitade biträden; och

nr 53, angående särskild ersättning åt sekreteraren hos ut-
skottet; och biföll kammaren vad utskottet i nämnda memorial
hemställt.

§ 7.

Härefter föredrogs och lades till handlingarna bevillnings-
utskottets memorial:

nr 54, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om
utskottets betänkande nr 46 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den
14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m. ävensom i
ämnet väckta motioner; och

nr 56, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga
om utskottets betänkande nr 48 i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position med förslag till förordning angående åtgärder till skydd
mot så kallad valutadumping ävensom en i ämnet väckt motion.

§ 8.

Bevillningsutskottets memorial nr 57 och andra lagutskottets
memorial nr 27, som nu föredrogs, blevo ånyo bordlagda.

§ 9.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets me-
morial, nr 58, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande
jordbruksutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
sition angående omorganisation av hushållningssällskapen jämte i
ämnet väckta motioner.

§ 10.

Till avgörande förelåg nu bankoutskottets utlåtande, nr 63, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sparbanker m. m., dels ock i ämnet väckta motioner. *Ang. lag om sparbanker m. m.*

Genom en den 21 sistlidna mars dagtecknad proposition, nr 147, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:tt, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om sparbanker; och
- 2) lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling upptagit jämväl följande i anledning av propositionen väckta, till utskottet likaledes hänvisade motioner, nämligen

inom första kammaren:

- nr 146 av herr *Johan Bernhard Johansson m. fl.*;
- nr 149 av herr *Albin Andersson m. fl.*; och
- nr 157 av herr *Heyman*; samt

inom andra kammaren:

- nr 271 av herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.*;
- nr 285 av herrar *Olsson* i Labbemåla och *Lundén*;
- nr 286 av herr *Magnusson* i Tumhult *m. fl.*;
- nr 287 av herr *Olsson* i Ramsta *m. fl.*;
- nr 289 av herr *Karlström* i Lummelunda *m. fl.*; och
- nr 296 av herr *Ernfors m. fl.*

Utskottet hemställde,

1:o) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas; samt

2:o) att ovanberörda motioner måtte anses besvarade genom vad utskottet anfört och under 1:o) hemställt.

Reservation hade avgivits av herrar *Wallés, Vindahl, Borggren* och *Bäcklund*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Bäcklund*: Herr talman! Jag skall inte med mitt anförande giva anledning till någon längre debatt i den här frågan. Kammarens ledamöter finna ju av vår reservation, att vi reserveranter icke kunnat biträda utskottets förslag, utan ansett, att behandlingen av ämnet bort vara litet annorlunda. Vi veta nu också, vilken utgång ärendet fått i första kammaren genom dess beslut i går, och alla känna nog till vad som föregick det beslutet.

Av denna anledning ber jag, herr talman, att i korthet få tillstyrka samma beslut, som första kammaren fattat, d. v. s. bifall till

Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)

utskottets hemställan med uteslutande av dess motivering, och framställer jag yrkande härom.

Chefen för finansdepartementet herr statrådet *Th or s s o n*: Herr talman! Utskottets uttalanden i början av dess utlåtande synas giva vid handen, att utskottet ansett allt i huvudsak väl beställt med sparbankerna och sparbankslagstiftningen, sådana de nu äro. Jag är för min del av en annan uppfattning. Det må så vara, att ej insättarna i många fall hittills lidit förluster. Olyckstillbud ha emellertid ej saknats. Och det bör ihågkommas, att det just är de senaste årens starka utveckling av dels bankväsendet i allmänhet, dels speciellt sparbanksväsendet, som har drivit fram den lagstiftning, varom här är fråga. Jag saknar ej exempel, vilka skulle kunna anföras som belägg för att det verkligen förelegat och föreligger risker. Emellertid tror jag det ej vara lämpligt att här för offentligheten framlägga siffror ur den dossier, jag i detta avseende innehar, allra minst i det läge, som frågan nu har. Vissa fall äro ju emellertid allmänt bekanta. Marstrands sparbank förlorade 1921 mer än fonderna, 281,000 kronor, på förskingring, som lär ha dolts på ett så enkelt sätt, att en kompetent inspektion knappast skulle kunnat underlåta att i tid upptäcka förhållandet. Väckelsångs sparbank uppgives ha placerat mer än hela fondbehållningen i Sydbankens aktier. Fall lära ha förekommit, där sparbanker i verkligheten bildats såsom filialer för affärsbanker, ehuru det givetvis ej utåt tett sig på det sättet.

Även utskottet medger emellertid behovet av en reform i vissa avseenden och rekommenderar närmast pålappning av vår gamla sparbankslag. Efter att ha uttalat detta ger utskottet propositionen beröm i några punkter, såsom beträffande reglerna om huvudmännens tillsättning och styrelsens sammansättning. Så vitsordas, att beträffande exempelvis sparbanks likvidation och upplösning särskilda föreskrifter kunna vara erforderliga. Emellertid, fortsätter utskottet, innehåller det framlagda lagförslaget för övrigt en mängd andra genomgripande förändringar, ägnade att i väsentliga avseenden omgestalta de nuvarande grunderna för sparbankernas förvaltning. För-siktigtvis säger icke utskottet, att utskottet finner alla dessa olämpliga, utan utskottet nöjer sig med att framhålla, att beträffande »de flesta av dessa» delade meningar under frågans förberedande stadium gjort sig gällande. Utskottet har emellertid kommit till den uppfattningen, att Kungl. Maj:ts förslag icke bör oförändrat antagas. Så hänvisas till den korta tid, utskottet haft på sig för frågans behandling. Slutligen övergår utskottet till att, som det heter, i korthet beröra några av de huvudpunkter i Kungl. Maj:ts förslag, beträffande vilka utskottet icke kunnat ansluta sig till den uppfattning, som kommit till synes i propositionen. Man väntar sig därefter givetvis en kritik av propositionen med uppvisande också av de punkter, vari propositionen innehållit onödiga bestämmelser. Detta inträffar emellertid endast i en enda punkt, nämligen i fråga om inspektionen, och till den frågan skall jag strax återkomma. Däremot medger utskottet, att i två övriga omnämnda punkter, nämligen beträffande soli-

diteten och likviditeten nya bestämmelser kunna erfordras, fastän utskottet icke vill godkänna propositionen i dessa stycken. Rätt intressant ter sig i detta avseende reservanternas korta mening. De anse det nämligen ingalunda ha varit omöjligt att inom utskottet vidtaga erforderliga förändringar, fastän reservanterna själva ej haft resurser för ändamålet. Denna reservation liksom utskottsutlåtandet i dess helhet efterlämnar ett bestämt intryck av att den granskning, som inom utskottet ägnats förslaget, varit föga ingående. Jag vill uttryckligen framhålla, att den förevarande propositionen låg på riksdagens bord vid den ordinarie propositionstidens utgång och att den bebådats redan i trontalet, varför det knappast bort vara omöjligt att med litet god vilja ingå i verklig prövning av frågan. Att det ej skulle ställt sig omöjligt att på jämförelsevis kort tid komma till rätta med de punkter, som utskottet omnämnt såsom tvistiga, vågar jag bestämt göra gällande.

Nu slutar emellertid utskottet med att framhålla ytterligare önskemål med avseende å en eventuell ny lagstiftning, gående ut på ej mindre än att åstadkomma olika slags bestämmelser för olika slag av sparbanker, särskilda för stora och särskilda för små sparbanker, eventuellt också särskilda för södra Sverige och särskilda för Norrland. Hur detta skall kunna ske inom ramen av nu gällande sparbankslag, har däremot utskottet ej antytt.

Jag skall nu med några korta ord beröra de särskilda punkter utskottet kritiserat och börjar med frågan om soliditeten.

Det gäller här sparbanker, d. v. s. penninginrättningar med syfte att mottaga och förvalta de små spararnas besparingar. Då måste man givetvis också göra allt för att skydda dessa. Om nu utan vidare dessa besparingar lånas ut av sparbanken, är det givet, att en viss risk i regel åsamkas insättarna, vilkas medel det gäller. Sparbanken måste därför ha en fond för att täcka eventuella förluster. Detta äro nu alla, även utskottet, ense om. Jag inskjuter emellertid, att enligt nu gällande lag rörelsen får fortsättas, ända tills fonderna gått helt förlorade. Även utskottet erkänner alltså, att härvidlag bör en ändring äga rum. Frågan gäller blott att finna en lämplig norm för fondernas bestämmande. Givet är då först, att fonderna måste stå i visst förhållande till insättarnas fordringar hos sparbanken, d. v. s. till sparbankens inlåning, eller, med andra ord, dess skulder. En viss säkerhetsmarginal bör finnas för varje krona sådan skuld. Och det gäller att finna en sådan marginal, som å ena sidan erbjuder tillräcklig trygghet, å andra sidan ej blir för svår för sparbankerna att uppfylla. De s. k. sparbankssakkunniga hade nu föreslagit kort och gott, att säkerhetsmarginalen skulle utgöra 4 procent av insättarbehållningen. Säkerhetsmarginal erfordrades dock ej för banktillgodohavanden. I propositionen har denna bestämmelse gjorts lindrigare, i det att man godkänt kontanter och vissa förstklassiga obligationer samt skattkammарväxlar såsom likvärdiga med banktillgodohavanden. Sådana sparbanker, som ligga inne med stora tillgångar av dylik art, behöva alltså ej ha säkerhetsmarginal, d. v. s. fonder, till så högt belopp som 4 procent av insättarnas hela behåll-

*Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)

ning. Detta var nu ett förslag att ordna frågan om den s. k. fondrelationen. Motionsvis likasom i den tidigare diskussionen ha framställt andra förslag, bl. a. ett förslag om att fastighetsinteckningar inom halva taxeringsvärdet samt kommunlån skulle undantagas från de fordringar, för vilka erfordrades säkerhetsmarginal. Då emellertid sparbankerna ofta ligga inne med stora portföljer fastighetsinteckningar och dessa otvivelaktigt äro bland de riskfriaste placeringarna, skulle riskprocenten för återstående fordringar givetvis bli större; alltså måste säkerhetsmarginalen för dessa återstående fordringar också göras starkare. I stället för de i propositionen föreslagna 4 procenten ha föreslagits 10 procent. Vilken av utvägen man härvidlag väljer, kan ju vara en smaksak. Ett faktum är emellertid, att propositionens villkor skulle lättare uppfyllas och i själva verket redan är uppfyllt beträffande ett större antal sparbanker, än vad fallet skulle vara med den andra utvägen. Denna senare har nu utskottet med en motivering, vilken i huvudsak träffar vid sidan av målet, i viss mån givit sin anslutning. Gentemot utskottet vill jag i denna punkt ytterligare anmärka endast det, att utskottet givetvis har rätt därutinnan, att strängt taget inga placeringar äro riskfria, utan att det här gäller relativa förhållanden. Vilka man undantar vid bestämmande av säkerhetsprocenten är som sagt i viss mån en smaksak, men man måste komma ihåg, att ju fler av de bästa placeringarna man undantar, dess större måste säkerhetsprocenten bli för återstoden.

Jag vågar påstå, att tillräckligt material stått till utskottets förfogande för att vid denna riksdag komma tillrätta med denna fråga.

Till frågan om soliditeten hör också frågan om värderingen av sparbankernas tillgångar. Denna fråga har utskottet blott snuddat vid och — i anslutning till vad det yttrat om fondrelationen — framhållit det olämpliga eller onödiga i att sparbankerna tvingades att köpa obligationer. Något tvång härför föreligger ju emellertid alls icke, därest sparbankerna eljest ha det tillräckligt bra ställt; men även om så vore, skulle detta utan tvivel icke erbjuda uteslutande olägenheter. Jag erinrar om att det föreligger ett förslag till ordnande av inköp av statsobligationer, vilket icke skulle beröra enbart sparbankerna utan samtliga penningförvaltande inrättningar. Men detta förslag är icke av den beskaffenheten, att det i och för sig skulle verka hindrande för en sund och god sparbanksskötsel. Och jag vill alldeles bestämt betona, att, såsom jag förut för en liten stund sedan anförde, något egentligt tvång att inköpa statsobligationer ju icke föreligger enligt det nu föreliggande lagförslaget, om banken har sina övriga tillgångar så ordnade, att dess fonder stå i rimlig relation till dess utlåning.

Beträffande *likviditeten*, d. v. s. sparbankernas behov av lätt realiserbara tillgångar, för övrigt snarast en detaljfråga, bestrider ej utskottet heller, att behov kan förefinnas av bestämmelser, fastän utskottet anser andra vägar än propositionens böra undersökas. Det vill dock synas, som om de utvägar, utskottet eventuellt ifrågasätter, åtminstone ej erbjuda fördelen av enkelhet utan fordra mera genom-

gripande bestämmelser, under det att propositionens förslag genom en ej så betydelsefull ändring skulle kunna bringas i överensstämmelse med sparbanksföreningens förslag, som väl knappast varit för strängt, när vederbörande själva voro nöjda.

Så kommer då frågan om *inspektionen*. Här gäller också det egendomliga förhållandet, att sparbankerna själva genom sin förening från början påkallat en sådan och nu framlagt ett förslag. Utskottet finner onödigt vad vederbörande själva erkänna vara behöfligt. Utskottet finner det kunna ifrågasättas, om en fördelning på en central och en lokal inspektion kan vara att rekommendera. Och med utgångspunkt från detta tar utskottet bestämd ståndpunkt till inspektionens framtida ordnande.

Vad jag fäst mig vid i den motivering, som utskottet fogat till sitt avslagsyrkande, är det, att utskottet ifrågasätter dels en gradering sins emellan av de olika sparbankerna, dels en gradering av bestämmelserna för sparbankerna i södra Sverige och i norra Sverige. Och utskottet uttalar, att detta bör inarbetas i den gamla lagen. För min del finner jag, att de framställningar, som utskottet här har gjort och som utskottet velat förmå riksdagen att göra till sina, skulle lägga ett avsevärt hinder i vägen för ett ordnande av den blivande lagstiftningen och onödigt långt framskjuta det slutliga avgörandet i denna fråga.

Då tiden är så långt framskriden, att herrar riksdagsmän om något dygn stå i begrepp att lämna riksdagen, så kan jag, herr talman, naturligtvis icke nu påkalla en ingående debatt om detta ämne. Och jag vill icke begära att riksdagen skulle upptaga denna fråga till slutlig lösning vid denna sena tidpunkt, därför att den prövning, som ärendets omfattning kräver, av helt naturliga skäl icke nu kan lämnas. Jag har därför, herr talman, ingenting emot att andra kammaren för sin del biträder det avslagsyrkande, som utskottet har framställt. Men jag har en anhållan att göra till kammaren, nämligen att kammaren icke ville biträda den motivering, varmed utskottet har beledsagat sitt avslagsyrkande, då jag har den bestämda uppfattningen, att denna motivering delvis grundar sig på en uppfattning, som icke kan förenas med den uppfattning jag har om det lämpligaste sättet att ordna denna synnerligen ömtåliga lagstiftning.

Jag ber därför, herr talman, att få anhålla, att kammaren ville utesluta den vid betänkandet fogade motiveringen.

Herr *Kristensson*: Herr talman! Var och en av kammarens ledamöter, som under dessa bråda dagar haft tillfälle att läsa utskottets utlåtande, torde hava funnit, att däri inte på något ställe, såvitt jag för min del kan förstå — såsom det uppgivits i en tidning — riktats någon spets mot herr statsrådet och chefen för finansdepartementet. På olika ställen i den på grund av ärendets natur rätt utförliga motiveringen har det ju givits uttryck härför, exempelvis, att utskottets ståndpunkt ingalunda innebär »ett underkännande av det betydande arbete, som nedlagts på förslagens utarbetande, eller

Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)

Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)

av de obestridliga förtjänster, detsamma i åtskilliga avseenden måste anses äga». På ett annat ställe står det talat om att lagförslaget bland annat avser att stärka sparbanks soliditet. Och utskottet fortsätter: »Detta syfte är även enligt utskottets mening värt allt beaktande, och till vinnande av detsamma böra givetvis vidtagas alla åtgärder, som äro möjliga utan att allt för strängt kringskära den rörelsefrihet, som sparbankerna hittills ägt.»

Jag var i går inte i tillfälle att åhöra herr statsrådets anförande i första kammaren mera än de allra sista orden. I dag har jag lyssnat mycket uppmärksamt på detsamma och funnit, att det är i synnerhet tvenne uttryck i motiveringen, som herr statsrådet har fäst sig vid. Det är för det första det ställe där det i mycket vaga ordalag ifrågasättes, huruvida i alla avseenden enhetliga bestämmelser lämpligen kunna meddelas beträffande landets alla olika sparbanker. Vi veta ju, att det är en högst väsentlig skillnad mellan å ena sidan de större sparbankerna med flera hundra miljoner kronors inlåning och vilka rätt mycket nära sig de stora privata affärsbankerna, och å andra sidan de små sockensparbankerna. Utskottet har förmenat, att under den förnyade omprövning, som utskottet anser ärendet vara i behov av, innan det förelägges riksdagen till slutligt avgörande, även den saken borde tagas upp. Och denna uppfattning delas enligt vad jag vet av mycket omdömesgillt folk utom utskottet. Vad den andra saken vidkommer så har utskottet ingalunda ifrågasatt, att det skulle vara en särskild sparbankslagstiftning för Norrland och en särskild för södra Sverige. Detta är något missförstånd. Utskottet har i stället sagt, att man inte nu skall alltför mycket försvåra nybildningen av sparbanker. Hittills har man sparbanker i rätt stor utsträckning i södra och mellersta Sverige men mycket litet i Norrland, och utskottet anser, att det även där bör bli möjligt att utan allt för restriktiva lagbestämmelser kunna nybilda sparbanker.

Det är det föreliggande lagförslaget, som verkar dithän, att särskilda bestämmelser skulle komma att bli rådande i norra Sverige och i den övriga delen av landet, och utskottet har ansett att man borde iakttaga en viss återhållsamhet vid införande av nyheter, som finge en sådan verkan.

Herr statsrådet trodde för sin del, att det skulle varit för utskottet möjligt att göra de ändringar i den kungl. propositionen, som utskottet ansett nödiga. Jag har för min personliga del den uppfattningen — och den delas av majoriteten inom utskottet — att detta hade varit omöjligt för oss, och detta därför att det föreligger verkligen mellan herr statsrådets uppfattning och utskottets uppfattning om hur denna lag bör ordnas så pass stora skiljaktigheter i de avgörande huvudpunkterna, att utskottet i så fall hade fått skriva om en mycket stor del av lagen. Och detta var med hänsyn till det ökade arbete, som vi år från år ha att dragas med, och med hänsyn till vad som förelåg för oss, omöjligt att göra. Dessutom är det väl rätt rimligt, att ett utskott i en fråga, som är av så genomgripande betydelse och som berör förhållanden av så olikartad beskaffenhet beträffande landets alla 500 sparbanker, inte på rak arm tar sig före

att skriva omfattande lagbestämmelser. Det förutsätter ju mycket noggranna och ingående utredningar och kalkyler om verkan av den ena eller den andra bestämmelsen. Och det ligger i öppen dag, att detta icke varit för utskottet möjligt. Propositionen bebådades i trontalet, och utskottet lade också sitt arbete så, med forcering i början av riksdagen, i den mån handlingar hade inkommit så att detta var möjligt, att en rundlig tid skulle kunna beredas åt sparbankslagen. Sparbanksmotionerna voro inte tryckta, då riksdagsmännen reste hem till påsk. Jag ordnade det så, att, så snart motionerna sluttryckts, dessa jämte propositionen och myndigheternas utlåtanden skickades hem till utskottets ledamöter. Och så pass strängt, som en utskottsordförande kan förelägga medlemmarna något, anhöll jag att de måtte under påskferierna grundligt och noga sätta sig in i ärendet. Frågan togs upp i utskottet omedelbart efter påsk, så fort hela den stora räckta av pensionsärenden, som hade legat i månadtal och behandlats punkt för punkt, proposition för proposition, motion för motion, hade blivit justerad och inlämnad. Vi hade i utskottet många dagars föredragning av denna lag. Vi ha ägnat frågan en ingående principdiskussion. Och efter densamma befanns det då, att ingen enda av utskottets ledamöter ville biträda Kungl. Maj:ts förslag, sådant det förelåg, och att majoriteten hade den uppfattningen, att det behöfve i så väsentliga stycken omarbetas, att vi inte kunde gå i land med det. De fyra reservanternas äro icke heller, så vitt jag kunde förstå av debatterna, eniga om, hur de vilja ha lagen beskaffad. Å andra sidan förelåg, såvitt jag känner, från intet enda håll inom utskottet något som helst — jag vet inte vad jag skall använda för ord — något som helst uttryck för att det inte från alla håll fanns den känslan och den övertygelsen, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet ville det svenska sparbanksväsendets bästa och att han för sin del handlat efter allra bästa övertygelse, liksom man givetvis inte ville på något sätt bereda herr statsrådet någon motgång av den beskaffenhet, som på ett eller annat håll har antytts.

Nu skall jag, herr talman inte gå in på de olika punkterna i förslaget, ty de stå angivna i motiveringen. Och jag vill inte heller ge råd för framtiden — det har jag varken befogenhet eller anledning till. Men jag skulle vilja såsom min personliga mening — och den har jag fått på grund av framställningar från sparbanksmän landet runt — uttala, att jag tror, att detta ärende ligger så till, att det statsråd, som framdeles någon gång skall komma tillbaka med frågan till riksdagen, nog nödgas att taga rätt stor hänsyn till de uttalanden, som finnas i utskottets utlåtande. Jag tror, att meningarna äro så pass delade och på många håll gå så pass bestämt i den riktning, utskottet angivit, att man väl näppeligen kan komma för närvarande åtminstone och till dess erfarenheten eller händelserna visa något annat, stort längre och på avsevärt andra linjer, än utskottet här har framlagt i sitt betänkande.

Som saken nu ligger, herr talman, har jag givetvis intet yrkande och jag har heller ingenting emot, att motiveringen uteslutes. Men

*Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)

förhållandet kanske ändå är sådant, att beträffande denna motive-
ring gäller vad skalden säger om en annan sak, nämligen att — »den
synes ej mer men den finns där ändå».

Herr S o m m e l i u s: Herr talman! Jag skulle kanske följa
den vink, som herr finansministern gav, att ej breda ut uttalandena
allt för vitt i denna riksdagens sena timme. Nu ber jag emellertid
att få nämna, att föreliggande ärende intresserar mig. Jag skall
därför, med herr talmannens tillåtelse, säga några ord om den. Jag
plägar icke hålla långa anföranden, och jag skall försöka att fatta
mig så kort som möjligt.

Jag ber då först att få instämna i de uttalanden, som blivit
gjorda av herr Kristensson, särskilt däruti, att han vore övertygad,
att statsrådet hade de varmaste önskningar om välgång för vårt
sparbanksväsende. Jag ber att få ansluta mig till detta. Ehuru
det förslag, som blivit uppgjort, synes åtminstone mig väl strängt,
anser jag icke, att herr statsrådet kan hava haft någon anledning
till att lägga någon särskild plåga på sparbanksväsendet i vårt
land. Men det kanhända funnits andra, som haft det. Särskilt fruk-
tar jag att vederbörande sekreterare i sin mån ingalunda har under-
låtit att anordna en ovanligt sträng inspektionsapparat för dessa
anstalter.

För att man skall kunna bedöma sparbanksväsendet, fordras
det, att man deltagit i sparbanks förvaltning eller varit med att
stifta någon sådan. Jag har i 30 år arbetat i dylikt förvaltnings-
uppdrag och är fortfarande engagerad i en sparbank. Det gläder
mig att kunna säga, att det finns väl inga inrättningar och institu-
tioner i vårt land, som medfört så mycket välgång för befolkningen
som just sparbankerna. Denna min uppfattning gör, att när jag
såg detta nya lagförslag rörande sparbanksväsendet, blev jag be-
kymrad för, att det skulle kunna inverka på en fortsatt sparbanks-
utveckling, att det kunde bliva en tvångströja, som man vill påtvinga
sparbankerna, och som kunde bliva alldeles för trång och hämma
utvecklingen. Vi veta, att särskilt Norrland behöver bli bättre till-
godosett med sparbanker. Det borde göras någonting i det avse-
endet, och jag hoppas, att den lag, som man framdeles kan komma
med, måtte taga sikte på detta spörsmål, så att man inte nästan
omöjliggör uppkomsten av nya sparbanker. Jag ber att få säga
herr statsrådet, att ingen i utskottet — och det har också ordföran-
den angivit — uttalat det minsta klander mot herr statsrådet för
denna sparbankslag. Vi hava i detta förslag till sparbankslag sett,
att herr statsrådet omfattar sparbanksväsendet med de välvilligaste
känslor och velat förhindra, att sparbankerna skulle råka ut för
förluster. Jag vill inom parentes säga, att ingen av bankoutskottets
ledamöter kunnat låta utan protest den utläggning få passera, som
en tidning här i Stockholm har tillåtit sig, då den under rubrik
»En duell Thorsson—Kristensson» avgivit, att det hela bottnar i
jalousi. Jag ber att få säga herr statsrådet, att ingen av oss i ut-
skottet underlåtit att vid alla möjliga tillfällen ägna herr stats-

rådet vårt erkännande. Jag har ansett mig böra, för att tillbakavisa insinuationerna, göra detta uttalande.

Jag nämnde i början av mitt anförande, att det behöves erfarenhet för att kunna behandla frågor, som höra till sparbanksväsendet. Endast den, som lång tid suttit i en sparbänk, förstår, hur utomordentligt ömtåliga dessa institutioner äro. Man vet vad man har, men man vet icke, varthän det skulle kunna leda, om man försökte att i en mångfald avseenden vidga kontrollen och genomdriva krav på större soliditet och likviditet m. m. Jag ber att få säga, att våra sparbänker hava existerat i nära 100 år. Deras upplåning uppgår för närvarande till cirka 2 miljarder kronor. När de nu hava uppnått detta betydande resultat, måste det böra anses nödvändigt, att sparbänkerna få med största varsamhet behandlas. Ingen i utskottet har förnekat, att det för denna stora upplåning behövs en skärpt kontroll och skärpta förhållanden; men dessa föreslagna skärpta förhållanden har utskottet icke kunnat och ej heller vågat att applicera på sparbanksverksamheten. I den nya lagen presenterar man 77 paragrafer mot tidigare 34.

Jag ber också att få erinra därom, att i den nuvarande sparbanksinstitutionen åtnjutes ingen avlöning av styrelseledamöter. Vålgörenhet utövas i icke ringa grad. Man har med allra största omsorg försökt befordra fastighetskrediten. Man har också på sitt goda samvete, att man främjat sparsamhet och företagsamhet, att man hållit billigare räntor än några andra penninginrättningar i vårt land, att man kunnat lämna ut till arbetare, studerande, tjänstemän, hantverkare och en massa småfolk lämpliga och billiga lån och lån med ända till 10 års amortering. Jag ber att få fråga herrarna, om dessa inrättningar ej funnits, vad skulle då i detta land alla de tagit sig till, som behöva hjälp för att komma fram i världen?

Är det då att undra på, när ett nytt lagförslag om sparbänker kommer fram, att man är oerhört försiktig. I detta fall har tid icke stått utskottet till buds att komma fram med något förslag med utgångspunkt från Kungl. Maj:ts lagförslag. Vi ha icke tilltrott oss att på den korta tiden kunna framföra ett lagförslag, om vilket vi kunde hysa förhoppning att det samma skulle i fortsättningen gagna och stödja sparbänkerna, och det har ej heller varit vår avsikt, att dessa för framtiden skulle bli utan skärpta föreskrifter. Vad skulle nämligen följderna av detta nya lagförslag bli? Jo, den fondbildning, som man skulle åstadkomma, den starka likviditet, som man vill framtrolla, komme naturligtvis att hos sparbänkerna befordra begäret efter att förtjäna penningar. Det har hittills icke varit något syftemål för sparbänkerna. Dessas räkenskaper har för de flesta nätt och jämt gått i hop, och blott få ha kunnat lägga till en fond, en reservfond, mycket obetydliga vinster. I en sparbänk, som har ungefär 39 miljoner kronors inlåning, går vinsten upp till allra högst 125,000 eller 150,000 kronor, varav det mesta har lagts till reservfonden. Det är icke mycket på så stor verksamhet. Följden skulle vidare kunna bli den av likvi-

Ang. lag om
sparbänker
m. m.
(Forts.)

Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)

ditetskraven och fondbildningarna, att sparbankerna komma att anse det nödvändigt att förtjäna penningar. Differensen mellan inlåningsräntan och utlåningsräntan kommer att ökas. Det är alldeles naturligt, att det då skulle bli en konkurrens mellan sparbankerna och affärsbankerna, när även de förra skola börja att förtjäna penningar, vilket väl skulle bli till föga glädje för vårt sparbanksväsende och framför allt för allmänheten. De billiga lånen och de låga räntesatser, som hittills tillämpats, skulle helt säkert upphöra, om vinsterna skulle behöva bli större. Ty den ökade vinsten kan endast uppstå därigenom, att skillnaden mellan in- och utlåningsräntan ökas. Ja, det kommer då att gå dithän, att formalismens torra vind torde komma att föras in i sparbanksväsendet. Jag skulle mycket beklaga detta. Hittills har grundprincipen i hela denna verksamhet vilat på förtroende, allt i densamma är byggt på förtroende; sparbankernas hela konstitution är ingenting annat än ett långt drivet förtroende. Och det har lyckats så bra, så att det ena årtiondet efter det andra sparbankerna icke fått vidkännas några förluster alls. Det hade varit en synnerligen god sak, om man kunnat ägna denna verksamhet någon uppmuntran, i stället för att helt plötsligt den blir överraskad av en alltför vidsträckt kontroll och inspektion. Det är i synnerhet i några fall, som den nya lagen stött på motstånd inom bankoutskottet, nämligen i fråga om soliditetskravet, likvidationskravet, den allmänna kontrollen över sparbanksväsendet och inlåningens maximum, som för alla sparbanker oavsett storleken är föreslaget med samma belopp, kr. 20,000.

Jag vill också säga, att jag åtminstone har fått det intrycket av lagen, att den skulle medföra skyldigheten att för placering mottaga statsobligationer och att man alltför litet tagit hänsyn till fastighetskrediten.

Jag har för min del icke anledning att vidare gå in i detalj på de olika punkterna i förslaget, där inom utskottet olika meningar gjort sig gällande, och skall, herr talman, åtminstone för närvarande, icke göra annat yrkande än på bifall till utskottets hemställan.

Herr Ernfors: Herr talman, mina damer och herrar! Jag vill icke förneka, att nu gällande sparbankslag är i så föråldrat skick och att sådana omständigheter inträffat, att en omarbetning av densamma borde äga rum. Jag vill icke heller neka till, att denna omarbetning kanske behöver vara av så omfattande beskaffenhet, att det icke endast blir en pålappning på den gamla lagen. Det kan vara nödvändigt, som jag nyss sade, att vidtaga en omarbetning av hela lagen. Huruvida utskottet haft tid att vidtaga de förändringar i regeringens förslag, som det ansett vara nödvändiga, är en sak, som jag helt naturligt icke kan yttra mig om. Men jag har det förtroendet för utskottet, att har det sagt detta, är även förhållandet så. Däremot kan jag icke förstå reservanternas påstående, att de icke haft möjlighet att göra de förändringar, som de ansett vara möj-

liga för *utskottet* att göra. Det torde ha varit lika möjligt för reser-
vanterna.

Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)

Regeringens förslag kan jag i mångt och mycket icke godkänna, och den motion, som jag har avlämnat i kammaren, är ett bevis för den saken. Isynnerhet finner jag bestämmelsen i 25 § vara av ganska betänklig art. Först och främst blir den ett tvång på sparbankerna att skaffa sig en viss sorts obligationer, nämligen statsobligationer. Och här vill jag inom parentes säga, att den upplysning, som kom från herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, då han talade om följden av att riksdagen ej bifaller förslaget, nämligen att såväl sparbankerna som andra banker skulle få skyldighet — om jag icke misstager mig, föllo orden så — att köpa statsobligationer, icke kan tydas på annat sätt, än att det blir statstvångslån. Från sådant böra åtminstone sparbankerna vara förskonade, ty sparbankerna ha en verksamhet, som icke är att förlikna vid andra bankers.

Herr statsrådet har sagt, att bestämmelserna om täcknings-
skyldigheten skulle vara så pass fördelaktig i Kungl. Maj:ts förslag, att den skulle vara bättre än den, som är föreslagen i den av mig avlämnade motionen. Det påståendet kan jag för min del icke godkänna. Om man fått bort täckningsskyldigheten för inteckningar intill halva taxeringsvärdet, då tror jag det icke vore några svårigheter att taga täckningsskyldighet till 10 procent av borgenslån och sådant. Jag tror tvärtom, att det blir mycket bättre. Och jag får verkligen beklaga, men jag har av statsrådets uttalande till statsrådsprotokollet rörande säkerheten i halva taxeringsvärdet kommit till den uppfattningen, att herr statsrådet skulle i någon mån misstänka denna säkerhet. Det vill jag dock säga, att när det gäller inteckningar i jordbruksfastighet åtminstone — jag vill nämligen här undantaga industrifastigheter — så tror jag, att ingen som helst risk finnes inom halva taxeringsvärdet. Det torde vara fullkomligt säkert.

Jag kan icke underlåta att med några siffror påvisa, huru det skulle gå, ifall bestämmelsen i 33 § rörande sparbanks skyldighet att upptaga obligationer till deras marknadsvärde skulle genomföras. Jag har i fråga härom fått några siffror från Sveriges största sparbank, nämligen Stockholms stads sparbank. Inlåningen där var mellan 50 och 60 miljoner kronor den 31 december 1920. Denna banks innehav av statens, hypoteksbankens och hypotekskassans obligationer utgjorde tillsammans ungefär 23 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Dessa voro dittills nedskrivna, så att det bokförda värdet uppgick till 18 miljoner kronor i runt tal. Dagens marknadsvärde var dock endast omkring 14 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Således skulle det fordras en nedskrivning av ytterligare omkring 3 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Sparbankens vinst 1920 var 328,516 kronor, och sålunda skulle nedskrivningen ha uppgått till 10 gånger årets vinst. Bankens hela obligationsinnehav var nominellt 51,642,160 kronor och det bokförda värdet 45,051,481 kronor.

Nu kan det visserligen sägas, att övergångsbestämmelsen skulle råda bot för det missförhållande, som jag här velat påvisa. Men jag

Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)

vill dock säga, att den föreslagna övergångsbestämmelsen icke är tillräcklig. Den gäller endast 10 år. Och skulle man tänka sig, att om 10 år samma förhållande gäller som 1920, då 5 % statsobligationerna stodo nere i 75 å 80 procent, då skulle icke ens fonderna räcka till för att täcka den nedskrivning, som måste ske.

Nu kan det invändas, att det icke råder samma förhållande i de små sparbankerna som i de större. Då kan jag icke underlåta att meddela några siffror från den lilla sparbanken i By socken, vid vilken mitt intresse i fråga är närmast anknutet. 1918 var inlåningen där 1,797,570 kronor. Statsobligationerna utgjorde efter en liten nedskrivning 73,600 kronor och andra obligationer 405,000 kronor, d. v. s. sammanlagt 478,600 kronor. Skulle vi nedskriiva dem med 25 procent, skulle så gott som hela vår reservfond på över 120,000 kronor gå åt. Jag vill säga kammaren, att i så fall tror jag, att var-enda insättare skulle komma och begära att få ut sitt tillgodohavande i sparbanken.

Det har talats om likviditeten, och det har talats om dess påfrestningar. Jag tror, att sparbankerna äro fullkomligt säkra på att möta dem, såvida icke något alldeles särskilt inträffar. De ha vissa påfrestningar vart enda år, t. ex. vid skatteperioder och ävenledes vid större rubbningar inom affärsvärlden. Men naturligtvis skydda sig sparbankerna genom att inskränka sin utlåning vid dessa tillfällen samt även i övrigt laga så, att de ha tillgängliga medel. Dessutom finns det väl ingen sparbank, som icke anlitar de större bankerna. De insätta pengar där på räkning, de ha kreditiv eller löpande räkning. Och då finns det ju alltid tillgångar, när uppsägningar ske.

För övrigt får jag säga, att skulle det vara så, att sådana exceptionella fall skulle inträffa som 1914, så tror jag det icke vore ur vägen, att riksbanken hade en viss skyldighet att bisträcka sparbankerna genom att lämna kredit mot deposition av obligationer eller inteckningar inom halva taxeringsvärdet.

Vidare har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet talat om inspektionen och som exempel tagit Marstrands sparbank. Jag skulle vilja säga, att skulle inspektion ske i så omfattande grad, att man skulle ha möjlighet att upptäcka sådana falsarier, som skett i Marstrands sparbank, då måste inspektionen bli av sådan art, att den blir ett helt ämbetsverk. Rörande inspektionen tror jag ock, i likhet med vad utskottet sagt, att Konungens befallningshavandes inspektion är tillräcklig. Men naturligtvis skulle det vara behöfligt, att från regeringen tillsägelse skedde, att personer, som äro kvalificerade för ändamålet, utses till inspektörer. Och det skulle kanske icke vara ur vägen, att man ävenledes ginge utom landsstatstjänstemännens krets för att leta rätt på lämpliga sådana. Jag vill ock i det sammanhanget säga, att det icke är så små kostnader, som uppstå även med den lilla inspektion, som är föreslagen i den kungl. propositionen. I en Kungl. Maj:ts proposition äskas sålunda för ändamålet under första halvåret 1923 11,630 kronor, vilket per år blir 23,260 kronor.

Jag skulle icke trötta kammaren längre. Jag vill endast säga, att jag icke kan finna, att utskottets motivering är av den art, att den behöves strykas. Jag tycker, att utskottet givit sitt stora erkännande åt det förslag, som föreligger. Utskottet har ju sagt, att då utskottet icke kunnat bifalla Kungl. Maj:ts förslag, »innebär detta ingalunda ett underskattande av det betydande arbete, som nedlagts på förslaget utarbetande, eller av de obestridliga förtjänster, detsamma i åskilliga avseenden måste anses äga». Då så är förhållandet, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag, sådant det föreligger.

*Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)*

Herr R ö i n g: Skulle vi icke, herr Ernfors, kunna ena oss om att utan någon lång debatt, som antagligen föranleder ett nattplenum även i dag liksom i går, kunna fatta samma beslut som första kammaren redan gjort i den föreliggande frågan? Ingen skulle kunna lägga in i ett dylikt beslut den uppfattningen, att andra kammaren tager avstånd från utskottets motivering. Åsikterna i denna fråga äro delade, och jag är övertygad om, att herr statsrådet har kännedom om de olika uppfattningar, som förefinnas. Anledningen till första kammarens beslut är av oss alla bekant. Såsom frågan nu ligger anser jag, att kammaren utan någon vidare debatt borde kunna ena sig om det yrkande, som här först framställdes av herr Bäcklund. Vi skulle då kunna slippa ifrån ett nytt nattplenum, som vi under så många nätter nödgats vara med om.

Herr S j ö b l o m: Herr talman! Jag skulle icke alls ha begärt ordet i dag i denna debatt, såsom frågan nu föreligger, om icke det hade inträffat, att ungefär samtidigt, som denna proposition framlades för riksdagen, det på bänkarna här i kammaren hade utdelats ett häfte innehållande statistik över sparbankernas förluster, som i en viss punkt innebär så stor oriktighet, så att det icke kan från min sida stå oemotsagt. Det stod nämligen där, att allmänna sparbanken i Stockholm gjort en förlust på över 2 miljoner kronor. Jag har som ledamot av styrelsen för allmänna sparbanken försökt fundera ut, huru de, som gjort upp denna statistik, ha fått fram denna siffra. Men det är mig fullkomligt oförklarligt. Jag vet icke för övrigt, om statistiken också här omfattar de förluster, som bankerna gjort på utlämnade lån eller på grund av organisationskostnader och sådant. Men jag kan meddela, att allmänna sparbanken i Stockholm gjort en förlust i förra fallet på 505 kronor och att dess grundfond ännu är så stor, som den var vid början av bankens verksamhet. Och åsyftar man här underskott, som sparbanken har fått täcka på grund av ökade organisationskostnader och annat, så var detta den dag denna statistik avlämnades endast cirka 55,000 kronor.

Jag har icke kunnat låta detta tillfälle gå förbi utan att anmärka härpå och säga, att det är ett mindre lämpligt sätt att bedriva upplysningsverksamhet att på det viset runt om i landet sprida dylika oriktiga uppgifter, som kunna ha menliga följder för de före-

Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)

tag, som bli föremål för uppmärksamhet. Det är, herr talman, endast detta jag har velat påvisa, och jag vill hoppas, att siffrorna icke äro avsiktligt gjorda, utan tillkommit av misstag.

I övrigt, herr talman, har jag intet annat yrkande än det, som framställts av herr Bäcklund.

Herr Rydén: Herr talman! Då jag för några år sedan väckte en motion i denna fråga och i år skrivit under en motion rörande sparbankslagen, så vill jag för min del säga några ord.

Jag anser, att det förslag till sparbankslag, som är framlagt här, har tre mycket stora förtjänster. Jag syftar härvid på bestämmelserna angående ändrad sammansättning av huvudmännen samt bestämmelserna om att begränsa möjligheten för privatbankintresset att komma in i ledningen för sparbankerna, och dessförutom giver jag min anslutning principiellt till kravet på ändrade grunder för sparbanks likvidation och upplösning.

Däremot måste jag säga, att såväl frågan om soliditetsbestämmelserna i 25 § som också frågan om likviditetsbestämmelserna i 29 § av lagen, synas mig vara för snävt tilltagna, särskilt i det avseende, att de utestänga fastighetsinteckningar intill halva taxeringsvärdet såsom riskfria och likvida papper. Det kommer att fullständigt åstadkomma en rubbning och en oerhörd skada, i fall dessa bestämmelser skulle oförändrade ingå i den blivande sparbankslagen, åtminstone i de delar av riket, där jag känner till sparbankernas verksamhet. Jag uttalar även min anslutning till behovet av ökad inspektion och kontroll. Men det är lokala inspektioner, som jag tror därvidlag behövas. Jag ställer mig däremot mycket, mycket tveksam i fråga om behovet av en central inspektion även av de blygsamma mått, som här föreslås.

Däremot kan jag icke biträda bankoutskottets förslag i de punkter, där bankoutskottet ifrågasätter, att det skulle göras en gradering av sparbankerna, alltså göras en skillnad mellan stora och små sparbanker eller eventuellt en skillnad mellan sparbanker i södra och norra Sverige. Jag har velat göra denna deklaration, då jag stått som motionär i frågan, och jag tror det kan vara nyttigt för kommande år, då vi nu av politiska skäl stryka motiveringen. Men jag anser, att bankoutskottets utlåtande, om jag undantager de två punkter, jag här nyss berört, är synnerligen starkt grundat.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Med hänsyn till den långt framskridna tiden vill jag icke, såsom jag hade tänkt, gå närmare in på denna sak, utan ber endast att få instämma i det yrkande, som framställts av herr Bäcklund, nämligen om bifall till utskottets hemställan men med uteslutande av motiveringen.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Det kan egentligen anses vara överflödigt att vidare debattera detta ärende med hänsyn till, att frågan genom första kammarens beslut har fallit. Men då denna fråga är av synnerligen stor betydelse, kan det ju vara önsk-

*Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)*

värt, att även i denna kammar det säges några ord. Till en början ber jag få säga, att jag för min del tycker, att man tillmätt bankoutskottets motivering en allför stor betydelse. Det är ju mycket litet positivt, som säges i denna motivering. Det är icke roligt att vara hård i sina omdömen, men jag måste beträffande detta utlåtande säga, att det är mycket sällan jag läst ett utlåtande, som till den grad vinlar av självemotsägelser och helomvändningar. Det helhetsintryck, som man får när man läser denna motivering, är det, att utskottet vill egentligen ingenting. Man gör vissa medgivanden, man säger, att det behöves vissa reformer. Men i nästa ögonblick tager man tillbaka allt vad man sagt. Jag skall belysa det med några uttalanden, som utskottet här gjort. Det gäller det centrala i detta lagförslag, nämligen sådana vitalfrågor som sparbänkernas soliditet, deras likviditetsmöjligheter o. s. v. Det enda, som funnit nåd inför utskottet, är ju förslaget om förändrade bestämmelser i fråga om tillsättande av huvudmän och styrelse. Beträffande den synnerligen betydelsefulla frågan om en sparbänksoliditet, som nu i alla händelser är det centrala i det hela, säger utskottet på följande sätt: »Det föreliggande lagförslaget synes i första hand sträva att skydda insättarnas intressen, och i detta syftsmål har föreslagits åtskilliga bestämmelser framför allt till stärkande av sparbänksoliditet.» Och så fortsätter utskottet: »Detta syfte är även enligt utskottets mening värt allt beaktande, och till vinnande av detsamma böra givetvis vidtagas alla åtgärder, som äro möjliga.» Ja, det där låter ju bra. Men om man då fortsätter några rader längre ned, så tager utskottet tillbaka vad det förut sagt. Här säger man: »Det främsta villkoret för ett tillfredställande skydd av insättarnas intressen är enligt utskottets mening, att sparbanken äger en ansvarskännande och klok ledning.» Det är det, omkring vilket allting cirkulerar hos bankoutskottet. Ha bankerna bara en god och ansvarskännande och duktig ledning, så går det bra. Ja, med de utgångspunkterna kan man ju över huvud taget anse all lagstiftning obehöfvig. Ty vore människorna ansvarskännande och kloka, då vore det en lätt sak att lagstifta. Men vi få nu ta människorna precis som de äro.

När det talas om soliditeten, kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten vid, att jag härom dagen fick i klubben fast i ett par tidningar, där det lämnades en redogörelse för ett par sparbänkars ställning, och jag fäste mig vid förhållandet mellan insättarnas behållning och sparbänkernas fonder. Det var en sådan redogörelse, som sparbänk avlämnar till Konungens befallningshavande och som därefter offentliggöres. Det fanns en bank, däri insättarnas behållning uppgick till nära 1½ miljoner kronor och där utgjorde grundfonden 2,000 kronor. Reservfonden uppgick till 10,000 kronor och styrelsens garantifond till 11,000 kronor, d. v. s. sammanlagt omkring 13,000 kronor. I en annan bank uppgick insättarnas behållning till 2 miljoner kronor och fonderna till 50,000 kronor. I en tredje bank uppgick insättarnas behållning till cirka 3 miljoner men fonderna till icke mer än 20,000 kronor. Var och en förstår ju ändå, att

Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)

om en sådan bank blir utsatt för förluster, insättarnas medel icke äro tryggade. Att inför detta bara hänvisa till, att om banken har en ansvarsfull och god ledning, så skall det gå bra, det är enligt mitt förmenande fullkomligt ansvarslost.

Precis på samma sätt behandlas frågan om sparbankens likviditet. Där kommer man till precis samma förbluffande resultat. Där säger utskottet:

»Jämväl i fråga om åtgärder till tryggande av sparbanks likviditet föreslås i propositionen en betydande skärpning av nuvarande bestämmelser i detta avseende. Såvitt utskottet har sig bekant, har erfarenheten icke givit vid handen, att sparbankerna under normala förhållanden haft några väsentliga svårigheter att vid behov erhålla likvida medel. Sparbanksledningarna veta i allmänhet väl, vid vilka tidpunkter större påfrestningar på bankens kassa äro att vänta» o. s. v.

Ja, det är uttryck för samma oskuldsfulla barnatro, att om blott det finns en god ledning i banken, så behövs det ingenting vidare. När utskottet intagit en sådan ställning till det centrala i det föreliggande lagförslaget, så kan man ju förstå, hur det skall bli i övrigt. Jag för min del anser det synnerligen beklagligt, att utskottet icke ingått i någon verklig realbehandling av ärendet, utskottsutlåtandet ger allt för tydligt uttryck för att så icke är fallet.

Som ärendet nu ligger, finns det uppenbart ingenting annat att göra än att biträda utskottets avslagshemställan med uteslutande av motiveringen.

Herr Lindman: Herr talman! Första kammaren har ju bifallit utskottets hemställan med uteslutande av motiveringen. Om nu andra kammaren behåller motiveringen, har det icke någon påföljd, i så måtto att riksdagens skrivelse i alla fall icke kommer att innehålla någon motivering. Men därför är det icke likgiltigt, hur man behandlar denna motivering, ty motiveringen innehåller vissa direktiv för hur man anser, att sparbankslagstiftningen skall läggas, när den nu skall omarbetas.

Om herr statsrådet och chefen för finansdepartementet menar, att genom att motiveringen faller bort, får han fria händer och kan göra denna omarbetning, som han anser, att den skall vara, då tror jag, att han misräknar sig och kommer att göra ett onödigt arbete, därför att det är för mig alldeles uppenbart eller åtminstone är det mycket sannolikt, om man ser på utskottets betänkande, att i denna kammare finns en majoritet för det betänkande, som bankutskottet har framlagt, och även för den motivering, som finnes till dess förslag och där det uttalas en önskan att vid omarbetningen icke skall göras sådana genomgripande förändringar av grunderna för sparbankernas verksamhet och förvaltning, som i den föreliggande kungl. propositionen ifrågasatts. Det ligger i detta, att man icke vill ha en sådan storartad tillsynsmyndighet, som finansministern har tänkt sig. Jag menar sålunda, att om också nu andra kammaren skulle tillmötesgå finansministern med

att stryka motiveringen — det finnes väl, antar jag, somliga, som tycka, att det kan vara roligt att göra det, ty det kunde ju vara angenämt för regeringen att få en liten seger på slutet efter de många nederlagen — får det icke betyda någonting, utan det måste i alla fall stå fast, att det finns en majoritet i denna kam-mare, som vill, att hänsyn skall tagas till denna sak, när Kungl. Maj:t utarbetar nytt förslag till sparbankslag.

*Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)*

Häruti instämde herrar andre vice talmannen *Nilsson* och *Persson* i Fritorp.

Herr *Bäcklund*: Herr talman! Det var icke min mening från början att ytterligare begära ordet. Jag framställde ju först endast ett yrkande och trodde icke, att det skulle utspinna sig någon vidare debatt i denna fråga. Men som jag sedermera hört, är talarnas antal ganska stort, och man tycks vara ganska in-tresserad för denna sak.

Det var egentligen med anledning av herr *Ernfors'* yttrande om reservanternas ställning, som jag begärde ordet. Han påstår, att vi naturligtvis hade lika stora möjligheter som utskottet att utarbeta ett lagförslag och komma fram med det här. Ja, om saken hade legat på det sättet, så hade vi naturligtvis icke undan-dragit oss att komma fram med ett enligt vår mening antagbart lagförslag. Vi fingo en sekreterare i utskottet, som skulle tjänst-göra såsom sakkunnig i denna fråga, men utskottet fattade redan på ett tidigt stadium beslut om att avslå lagen, innan man gått in på de särskilda paragraferna, och då meddelade denne sekre-terare, att han icke ville tjänstgöra längre i utskottet, när det icke antog lagen. Då fanns det ingen annan möjlighet för utskottet än att anlita utskottets ordinarie sekreterare. Han blev emellertid fullt upptagen med att utarbeta utskottets motivering i detta ärende och även andra ärenden. Vi reservanter hade alltså faktiskt ingen sekreterare till vårt förfogande, om vi skulle ha velat föra fram ett lagförslag här. Därför avfattade vi reservationen på det sätt, som vi gjort. Jag för min del anser, att det icke varit ett angrepp på utskottet i och för sig. Vi ha icke velat annat, än att man skulle realbehandla Kungl. Maj:ts proposition och försöka få fram ett antagbart förslag. Det hade icke varit så märkvär-digt, om bankoutskottet i likhet med andra utskott, som kommit fram med lagförslag, haft reservationer på en och annan punkt. Jag tror icke, att själva det kungl. förslaget i och för sig var sådant, att det borde avvisas.

Det finns ju i stort sett tre paragrafer, om vilka det kan råda delade meningar, nämligen 25, 29 och 33 §§. I fråga om den sista paragrafen, som rör sättet att bokföra obligationer, har det ju icke så värst stor betydelse, om man tar Kungl. Maj:ts förslag eller gör en ändring, ty det blir icke exakta siffror i alla fall, när man skall gå efter ställningen vid bokslutet. Sedan var det

Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)

frågan om tillsynen över våra sparbanker, varom meningarna äro ganska delade.

Vad 10 § angående huvudmännen beträffar, är det ju en stor förtjänst hos Kungl. Maj:ts förslag, att vi skulle få bort den bestämmelsen, att dessa huvudmän skola komplettera sig själva, och det i stället skulle stadgas, att minst en tredjedel av dem skulle utses av någon kommunal korporation eller dylik. Det tror jag, att vi varit ganska eniga om.

Vad 25 § beträffar, så handlar den om täckningsprocenten, och jag tror, att denna är sådan, att den kan behöva en utvidgning, så att även fastighetsinteckningar inom halva taxeringsvärdet undantagandes skogs- och industrifastigheter få ingå med en del i denna täckningsprocent.

Vad 29 § beträffar, har Kungl. Maj:t där velat tillgodose de mindre sparbankerna på sådant sätt, att sådana banker, som ha intill 500,000 kronor i insättningar, skulle få ha hela kassareserven i fastighetsinteckningar inom halva taxeringsvärdet. Här kan man väl icke gärna önska sig något mera för dessa banker. Anorlunda ställer det sig för de banker, som ha större insättningar än 500,000 kronor. De måste för den överskjutande delen skaffa sig en kassareserv av riksgäldskontorets skattkamarväxlar eller s. k. guldkantade obligationer till minst en tiondel av insättarnas behållning enligt senaste bokslut. Här har ju rests många krav i detta fall, och i de motioner, som väckts här, har man yrkat, att beloppet 50,000 kronor, som skulle kunna utgöras av inteckningar i denna kassareserv, skulle höjas till 100,000 kronor. Även om utskottet gått med på 100,000 i stället för 50,000, så tror jag icke, att Kungl. Maj:t ansett, att det hade varit så värst stor åverkan å förslaget, och då tror jag, att motionärerna i allmänhet blivit tillfredsställda, och jag tror också, att förslaget då hade varit ganska antagbart. Jag föreställer mig, att Kungl. Maj:t icke ifrågasatt annat, än att riksdagen skulle få göra vissa ändringar, som naturligtvis icke skulle få förfuska hela lagen, men som å andra sidan skulle kunna mjuka upp det hela. Jag tror icke, att herr finansministern skulle satt sig emot, om riksdagen gjort detta.

Sedan hava vi frågan om tillsynen över sparbankerna, och denna fråga är den mest brännande. Så fort man talar om utökningen av tjänstepersonal, i synnerhet när det gäller en sådan anordning som denna, blir det genast ett helt ämbetsverk. Här är icke fråga om något ämbetsverk utan endast fråga om en enda man, inspektören för sparbankerna. Jag för min del har från början varit rätt tveksam om denna sak, men sedan jag hört föredrag i utskottet, i synnerhet av sparbanksföreningens ombud, som meddelade, hur det egentligen stod till med de s. k. allmänna ombuden, som skulle sköta denna inspektion från länsstyrelsernas sida, då blev jag övertygad om, att här var det nödvändigt att få en inspektör, såsom finansministern föreslagit. Denna person från sparbanksföreningen talade om, att det fanns exempel på, att man

skickat ut yngsta notarien på länsstyrelsens kansli, som icke begrep sig på, hur en inteckning såg ut, och icke alls var kompetent att bedöma, hur en bokföring skall vara. När man erhöll detta meddelande, kunde man naturligtvis icke gärna få någon annan uppfattning, än att det var nödvändigt att få en person, som skulle ha den centrala ledningen av denna inspektion av sparbankerna. Dessutom är det så — jag har själv gjort mig underkunnig därom i sparbanken å min hemort — att man ofta behövt ha en rådgivande person, och det skulle man nu få i denne sparbanksinspektör.

*Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)*

Ja, det är nu min syn på saken i detta fall. Jag tror icke, att uppfattningarna behövt vara så värst delade, om vi gått in på en realbehandling av frågan, paragraf efter paragraf, och sedan fattat beslut om att avstyrka eller tillstyrka förslaget. Jag tror i alla fall, att man skulle vid detta tillfälle kunnat komma till ett både för Kungl. Maj:t och riksdagen antagbart förslag.

Som frågan nu ligger, är det ingenting att göra åt saken, utan man får taga den, som den är, och därför ber jag, herr talmän, att få vidhålla mitt förut gjorda yrkande.

Herr Eriksson i Grängesberg: Jag begärde ordet endast för att framhålla en enda synpunkt. Jag anser, att det behöver utfärdas säkrare kontrollföreskrifter för sparbankerna än dem vi nu ha. Kungl. Maj:ts förslag är måhända icke i alla detaljer fullt lämpligt men jag tror, att förslaget går i den rätta riktningen. När nu yrkande framställts om strykande av motiveringen, har jag endast velat understryka, att det synes mig, att herr finansministern bör taga under förnyad omprövning icke blott utskotts-majoritetens mening, som framförts i motiveringen, utan även de synpunkter, som i propositionen äro framlagda. Jag har velat framhålla detta, så att den meningen skulle bli uttalad här i kammaren. Jag tror, att den delas av många kammarledamöter.

Herr Sävström instämde häruti.

Herr Ernfors: Endast några få ord. Om jag icke uppfattade herr Bäcklund orätt, tror jag, att hans uppfattning i frågan så nära överensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag, att enda skillnaden är på den punkten, som jag sade var den viktigaste. Då kan jag icke förstå annat än att han och övriga reseranter hade med sekreterarens biträde kunnat föra fram ett ändringsförslag i detta avseende, och sedan kunde riksdagen möjligen ha gjort de förändringar i andra avseenden, som vi motionärer yrkat på.

Herr förste vice talmannen Hamilton: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan med utslutande av motiveringen. Men jag hoppas, att finansministern när han framlägger sitt nya förslag, kommer att gå mycket varligt fram, isynnerhet när det gäller våra små socken- och häradssparbanker. De sköta

Ang. lag om
sparbanker
m. m.
(Forts.)

sig alldeles utmärkt och ha en ovanligt sund rörelse. Ja, mina herrar, ni skratta, men det är kanske dessa sparbanker, som mer än något annat hjälpt arbetarklassen att kunna taga sig fram, skaffa sig inventarier vid ingående av giftermål o. s. v., och de kunna göra det därför, att styrelserna så väl känna till de lånesökande personernas egenskaper och duglighet och även borgensmännen. Dessa sparbanker kunna skötas till fördel både för låntagare och insättare, därför att deras omkostnader äro synnerligen små.

Det är under uttalande av dessa ord till herr finansministern, som jag är med om att stryka motiveringen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Bäcklund under överläggningen framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 11.

Vid härpå skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt för sparbank att bilda säkerhetsfond biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Ang. ändring
i lagen om
bankrörelse.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 52 och 168 §§ i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse jämte en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen den 21 mars 1922 avlåten proposition, nr 205, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeeringsformen föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 52 och 168 §§ i lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse.

Härigenom förordnas, att andra stycket av 52 § och andra stycket av 168 § i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse skola hava följande ändrade lydelse:

52 §.

En och samme insättares tillgodohavande på så kallad spar-kasseräkning eller därmed likartad räkning må icke annorledes än

genom upplupen räntas läggande till kapitalet ökas utöver sex tusen kronor. Bankaktiebolag må icke ikläda sig skyldighet att annorledes än viss tid, minst en vecka, efter uppsägning återbetala å sådan räkning insatta medel; styrelsen dock lämnat öppet att, då sådant prövas kunna ske utan olägenhet, i särskilda fall medgiva utbetalning utan avvaktan på uppsägningstidens utgång. Insättning å räkning, varom ovan sägs, antecknas i motbok, som utlämnas till räkningshavaren. Då medel å sådan räkning lyftas, skall anteckning därom göras i motboken.

*Ang. ändring
i lagen om
bankrörelse.
(Forts.)*

168 §.

En och samme insättares tillgodohavande på så kallad sparkasseräkning eller därmed likartad räkning må icke annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet ökas utöver sex tusen kronor. Solidariskt bankbolag må icke ikläda sig skyldighet att annorledes än viss tid, minst en vecka, efter uppsägning återbetala å sådan räkning insatta medel; styrelsen dock lämnat öppet att, då sådant prövas kunna ske utan olägenhet, i särskilda fall medgiva utbetalning utan avvaktan på uppsägningstidens utgång. Insättning å räkning, varom ovan sägs, antecknas i motbok, som utlämnas till räkningshavaren. Då medel å sådan räkning lyftas, skall anteckning därom göras i motboken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1923.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr *Olsson* i Ramsta jämte två av kammarens övriga ledamöter väckt motion, nr 288, däri yrkats avslag å Kungl. Maj:ts proposition i den del, som avsåge höjande av nuvarande insättningsmaximum å bankbolagens sparkasseräkningar utöver vad som för närvarande vore fastställt, men däremot hemstälts om bifall till sådan ändring av ifrågavarande lagrum, att fastställt insättningsmaximum genom upplupen räntas läggande till kapitalet kunde överskridas.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med avslag å förevarande motion, i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herr *Kristensson*; samt

av herrar *Janson* i Kungsör, *Bäcklund* och *Kloo*, vilka yrkat, att förslaget skulle erhålla följande lydelse:

Ang. ändring
i lagen om
bankrörelse.
(Forts.)

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 52 och 168 §§ i lagen den 22 juni 1911 (nr 74)
om bankrörelse.

Härigenom förordnas, att andra stycket av 52 § och andra stycket av 168 § i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse skulle hava följande ändrade lydelse:

52 §.

En och samme insättares tillgodohavande på så kallad sparkasseräkning eller därmed likartad räkning må icke annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet ökas utöver *tre* tusen kronor. Bankaktiebolag må icke ikläda sig skyldighet att annorledes än viss tid, minst en vecka, efter uppsägning återbetala å sådan räkning insatta medel; styrelsen dock lämnat öppet att, då sådant provas kunna ske utan olägenhet, i särskilda fall medgiva utbetalning utan avvaktan på uppsägningstidens utgång. Insättning å räkning, varom ovan sägs, antecknas i motbok, som utlämnas till räkningshavaren. Då medel å sådan räkning lyftas, skall anteckning därom göras i motboken.

168 §.

En och samme insättares tillgodohavande på så kallad sparkasseräkning eller därmed likartad räkning må icke annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet ökas utöver *tre* tusen kronor. Solidariskt bankbolag må icke ikläda sig skyldighet att annorledes än viss tid, minst en vecka, efter uppsägning återbetala å sådan räkning insatta medel; styrelsen dock lämnat öppet att, då sådant provas kunna ske utan olägenhet, i särskilda fall medgiva utbetalning utan avvaktan på uppsägningstidens utgång. Insättning å räkning, varom ovan sägs, antecknas i motbok, som utlämnas till räkningshavaren. Då medel å sådan räkning lyftas, skall anteckning därom göras i motboken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1923.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr J a n s o n i Kungsör: Herr talman! Jag har icke kunnat dela utskottets mening i denna fråga. Utskottet har biträtt Kungl. Maj:ts förslag om en höjning av maximigränsen för inlåning på sparkasseräkning från 3,000 till 6,000 kronor. Jag har för min del biträtt en motion av herr Olsson i Ramsta, som yrkar på att maximibeloppet skall bibehållas vid nuvarande 3,000 kronor, men att räntan skall få läggas till beloppet på samma räkning. Jag

skall icke upptaga tiden med någon vidare motivering, men jag vill endast säga, att det icke visat sig, att denna begränsning av insättningarnas maximum haft någon menlig inverkan på insättningarnas belopp. Tvärtom hava insättningarna på affärsbankernas sparkasseräkningar ökats med många flera procent än insättningarna i sparbankerna.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den reservation, som är vidfogad utskottets utlåtande och som är undertecknad av mig jämte herrar Bäcklund och Kloov.

Herr O l s s o n i Ramsta: Herr talman, ärade kammarledamöter! Såsom herr Janson i Kungsör redan anført, har jag i detta ämne väckt en motion. Saken ligger ju så, att riksdagen för några år sedan antog en lag om jordbrukskassor och centralkassor, vilken lag avsåg att skaffa möjlighet att få en kreditinstitution här i landet som skulle kunna fylla jordbrukets behov av driftskredit. Det har emellertid visat sig, att under de år, som denna lag verkat, har utvecklingen av dessa jordbrukskassor och centralkassor gått ytterligt långsamt. Den senaste statistiken, som är från 1919, visar, att vi ha endast 4 centralkassor och 92 jordbrukskassor här i landet, och att den kredit, som dessa givit jordbruket, belöper sig endast till 1,325,000 kronor. Dessa kassor ha således varit av ringa betydelse för jordbrukskrediten här i landet. Den inlåning, som dessa kassor kunnat åstadkomma under 1919, uppgår till endast 23,774 kronor. Alltså vill jag påstå, att den kreditinstitution, som jordbruket för närvarande har att hålla sig till, är verkligen våra sparbanker. Sparbankerna ha en ganska stor inlåning. Insättningarna 1919 överstego uttagningarna med icke mindre än 161 miljoner kronor i runt tal, och insättarnas behållning var samma år 1,800 miljoner kronor i runt tal. Nu har det visat sig, att våra affärsbanker kunna mycket väl konkurrera med sparbankerna på deras speciella räkning, sparkasseräkningen. Det har nämligen visat sig, att utvecklingen gått i den riktningen under femårsperioden 1914—1919, att då sparbankernas motböcker ökats med 25 %, har bankbolagens motböcker för sparkasseräkning ökats med icke mindre än 75 %, och medan insättarnas behållning i sparbankerna ökats med 90 %, har insättarnas behållning i affärsbankerna ökats med icke mindre än 158 %. Det är därför, såsom herr Janson i Kungsör sade, icke något behov för affärsbankerna att få insättningarnas maximum höjt från 3,000 till 6,000 kronor.

Det är icke önskvärt, att affärsbankerna konkurrera med sparbankerna i större utsträckning om inlåning av landsbygdens sparade kapital, ty i regel är det så, att affärsbankerna tillgodose industrien med de inlånade pengarna. Vi behöva verkligen allt det sparade kapital, som kan uppbringas på landet, för att säkerställa jordbruket och speciellt egnahemsbyggnadskrediten. Jag vill därför vördsamt vädja till kammaren att gå med på min motion. Det förvånar mig verkligen, att icke någon av bondeförbundets representanter i banko-

Ang. ändring
i lagen om
bankrörelse.
(Forts.)

Ang. ändring
i lagen om
bankerörelse.
(Forts.)

utskottet gått med på reservationen. Det kan ju ligga så till, att bondeförbundets representanter icke varit med, när ärendet behandlats i bankoutskottet, jag skulle vilja antaga det, ty bondeförbundet har just på sitt program upptagit frågan om ordnandet av jordbrukskrediten, och jag tycker, att detta är en liten detalj, som åtminstone borde intressera bondeförbundet.

Herr talman! Jag skall nu icke uppehålla debatten, utan jag skall inskränka mig till att yrka bifall till reservationen.

Herr Bäcklund: Herr talman, ärade kammarledamöter! Jag hade icke tänkt begära ordet, ty herr Janson i Kungsör har utvecklat de synpunkter, som vi reserveranter lagt på frågan, men det är ju så, att första kammaren antagit utskottets förslag om en höjning av maximigränsen till 6,000 kronor. Om vi i denna kammare skulle antaga reservationen, vari föreslås ett belopp av 3,000 kronor plus ränta, skulle det bli sammanjämkning, och då kan det hända, att det bleve ett belopp av 4,000 eller 5,000 kronor. Därför tror jag, att det vore bäst att, om andra kammaren delar vår mening, gå på rent avslag på Kungl. Maj:ts förslag och låta gränsen vara vid 3,000 kronor. Vad beträffar förslaget angående räntans läggande till kapitalet, kan ju alltid den saken rättas till nästa år; det är ingenting, som brådskar.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka rent avslag på Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Olsson i Ramsta: Med hänsyn till vad herr Bäcklund anfört skall jag be att få taga tillbaka mitt yrkande och instämma i herr Bäcklunds yrkande om rent avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Janson i Kungsör: Herr talman Jag ber också att under sådana förhållanden få taga tillbaka mitt yrkande och instämma med herr Bäcklund.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå blev utskottets hemställan av kammaren avslagen.

§ 13.

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.

Härpå föredrogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 17 februari 1922 dagtecknad proposition, nr 89, vilken för förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, den 22 juni 1921 (nr 451) skulle från och med den

1 januari 1923 äga tillämpning å befattningshavare vid generaltullstyrelsen och tullstaten;

dels godkänna i propositionen intagna utgiftsstaten för tullverket för tiden 1 januari—30 juni 1923;

dels ock fatta vissa andra därmed sammanhängande beslut.

I samband med ifrågavarande proposition hade utskottet till behandling förcheft följande i ämnet väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 116 av herr *Johan Peter Johansson*;

nr 117 av herrar *Nils Anton Nilsson* och *Thulin*; och

nr 130 av herr *Karl Andreas Andersson*; samt

inom andra kammaren:

nr 210 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp;

nr 218 av herr *Olofsson* i Digernäs *m. fl.*;

nr 221 och av herr *Lithander m. fl.*;

nr 222 av herr *Lithander*;

nr 226, av herr *Holmgren*;

nr 227 av herr *Kinnanson*;

nr 234 och 235 av herr *Röing*;

nr 236 av herr *E. A. Nilson* i Örebro;

nr 237 av herr *Karlström* i Lummelunda *m. fl.*;

nr 243 av herr *Johanson* i Stockholm *m. fl.*;

nr 255 av herr *Lithander*;

pr 256 av herrar *Hage* och *Höglund*; och

nr 257 av herr *Ljungberg*.

Utskottet hemställde

I) att riksdagen i anledning av Kung. Maj:ts förevarande proposition och motionerna I: 117, I: 130, II: 221, II: 237, II: 257 samt II: 235 och II: 236, i vad desamma avsåge det lokala chefskapet vid kustbevakningen, ävensom med avslag å sistnämnda båda motioner i övrigt, samt å motionerna II: 222, II: 255, II: 234, II: 243 samt II: 256, måtte

a) besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, den 22 juni 1921 (nr 451) skulle från och med den 1 januari 1923 äga tillämpning å befattningshavare vid generaltullstyrelsen och tullstaten;

b) besluta, att 5 § 1 mom. av nämnda avlöningsreglemente skulle från och med den 1 januari 1923 hava följande ändrade lydelse:

»1. För följande befattningar, vilka tillsätts genom förordnande på viss tid, nämligen generaldirektörs- och chefsbefattningarna vid socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen och kommerskollegium ävensom generaltulldirektörs- och chefsbefattningen vid tullverket, utgår arvode, för år räknat, med 19,000 kronor. För kustbevakningsinspektörsbefattningen vid tullverket, vilken befattning likaledes tillsätts genom förordnande på viss tid, utgår arvode, för år räknat, med 10,000 kronor»;

Ang.
utgiftskater
för tullverket.
(Forts.)

c) besluta, att antalet ordinarie befattningar vid tullverket jämte de för vederbörande befattningshavare avsedda lönegrader enligt den i 9 § av avlöningsreglementet intagna löneplan skulle bestämmas på följande sätt:

Befattningar	Löne- grader	Befattningar	Löne- grader
Generaltullstyrelsen och tullstaten.		3 tullbevakningschefer	B 16
<i>Generaltullstyrelsen.</i>		3 tuldirektörsassistenter	B 16
<i>a. Manliga befattningshavare.</i>		5 tullförvaltare av klass 1 A	B 16
		3 tullkommisarijer	B 16
		6 tullförvaltare av klass 1 B	B 15
1 generaltulldirektör, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet	—	20 tullöverkontrollörer	B 15
5 byråchefer	B 20	16 förste tullkontrollörer	B 14
1 kustbevakningsinspektör, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet	—	1 gränsbevakningschef	B 14
7 byråinspektörer	B 15	20 tullförvaltare av klass 2	B 14
1 förste aktuarie	B 15	14 tullförvaltare av klass 3	B 13
2 förste revisorer	B 15	126 tullkontrollörer	B 13
1 kamrerare	B 15	11 tullförvaltare av klass 4	B 11
2 sekreterare	B 15	16 tullkassörer	B 11
4 aktuarier	B 13	1 gränstullmästare	B 9
2 notarier	B 13	399 kammarskrivare	B 9
1 registrator	B 13	23 tullmästare	B 8
14 revisorer	B 13	10 gränsöveruppsyningsmän	B 6
1 materialförvaltare	B 8	22 kustöveruppsyningsmän	B 6
2 förste expeditionsvakter	B 3	40 tullkontorister	B 6
7 expeditionsvakter	B 1	131 tullöveruppsyningsmän	B 6
<i>b. Kvinnliga befattningshavare.</i>		199 gränsuppsyningsmän	B 4
3 kontorsskrivare	C 5	44 kustuppsyningsmän	B 4
15 kanslibiträden	C 3	477 tulluppsyningsmän	B 4
20 kontorsbiträden	C 2	42 förste kustvakter	B 3
5 skrivbiträden	C 1	149 kustvakter	B 2
<i>Tullstaten.</i>		699 tillsyningsmän	B 2
<i>a. Manliga befattningshavare.</i>		30 kustbevakningsbiträden	B 1
3 tuldirektörer	B 19	100 tullvakter	B 1
3 tullöverinspektörer	B 17	<i>b. Kvinnliga befattningshavare.</i>	
		1 kontorsskrivare	C 5
		5 kanslibiträden	C 3
		12 kontorsbiträden	C 2
		12 skrivbiträden	C 1

d) besluta, att i den till avlöningsreglementet hörande tjänsteförteckning skulle under sjunde huvudtiteln för generaltullstyrelsen och tullstaten införas nu angivna benämningar å samt lönegrader för tjänstebefattningar därstädes;

e) godkänna följande särskilda bestämmelser att från och med den 1 januari 1923 lända till efterrättelse beträffande tjänstemän vid generaltullstyrelsen och tullstaten, nämligen:

»med ordinarie befattning vid tullverket må förenas uppdrag såsom tullverkets ombudsman, därest generaltullstyrelsen finner uppdraget icke kunna anses inverka hinderligt för utövande av den ordinarie befattningen;

tjänsteman vid tullverket, tillhörande någon av 1—8 lönegraderna enligt avdelning B i 9 § av avlöningsreglementet, vilken befordras till kammarskrivare vid tullverket, må, i den mån så prövas skäligt, för bestämmandet av hans begynnelselön i den nya tjänsten och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass kunna tillgodoföras intill hälften av den tjänstetid, han innehaft ordinarie anställning vid tullverket, dock att härvid icke må samtidigt tillämpas 12 § 1 mom. av avlöningsreglementet samt ej heller i något fall tillgodoräknas honom mera än sex år; och skall, därest vid sådant tillgodoräknande del av kalenderkvartal uppstår, hänsyn icke tagas därtill;

tjänsteman, vilken omedelbart före avlöningsreglementets ikraftträdande för tullverket innehar å tullverkets ordinarie eller extra stat uppförd kammarskrivarbefattning och som övergår på den nya staten, skall, sedan han med tillämpning jämväl av nämnda reglementes bestämmelser om tillgodoräknande av tjänstetid kan anses hava tillhört den för kammarskrivarbefattning avsedda lönegradens högsta löneklass i sex år, äga att under de för uppflyttning i högre löneklass eljest föreskrivna villkor åtnjuta lön i närmast högre löneklass inom närliggande lönegrad, såsom om denna senare löneklass tillhörde den för kammarskrivare bestämda lönegraden;

tjänsteman vid tullverket, som bestrider tjänst å ort, tillhörande den i 14 § av avlöningsreglementet omförmälda kallortsklassen VI, må, därest tjänstgöringen är av beskaffenhet att i särskilt hög grad utsätta honom för inverkan av ortens klimatiska förhållanden, kunna enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser tilldelas kallorts-traktamente med 50 öre för varje tjänstgöringsdag;

tjänsteman, vilken omedelbart före avlöningsreglementets ikraftträdande för tullverket därstädes innehar sådan befattning å ordinarie eller extra stat, som i den nya staten är upptagen i lönegrad lägre än den för kammarskrivare avsedda, och i sådan egenskap äger åtnjuta läkarvård jämte läkemedel på tullverkets bekostnad, må, så länge han kvarstår i ordinarie tjänst inom tullverket och icke tilldelas tullkontoristbefattning eller befattning i samma grad som eller högre grad än kammarskrivare, såsom personlig förmån tillgodonjuta, enligt av Kungl. Maj:t meddelade närmare bestämmelser, erforderlig läkarvård jämte läkemedel på tullverkets bekostnad jämväl i andra fall än vid skada till följd av olycksfall i tjänsten, dock

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)

att vård å sjukhus, sanatorium eller annan dylik vårdanstalt icke må vid sådant sjukdomsfall bestridas av tullverkets medel under tid, då tjänstemannen åtnjuter oavkortad lön; samt

anslag, som vid vissa tjänster erfordras till lega för fortskaffningsmateriell, må till beloppet bestämmas av generaltullstyrelsen och skall av för ändamålet anvisade medel utgå till den, som förrättar tjänsten, dock att, om denna bestrides på förordnande, ordinarie innehavare av tjänsten må kunna vid anslaget bibehållas, mot det att han tillhandagår vikarien med vad som för anslaget skall hållas»;

f) för tiden 1 januari—30 juni 1923 för tullverket godkänna i momentet intagna statförslag;

g) bestämma det ordinarie anslaget för tullverket för tiden 1 januari—30 juni 1923 till ett mot statens slutsumma svarande belopp av 7,557,598 kronor att såsom förslagsanslag direkt utgå av tullmedel;

h)—t) fatta vissa med löneregleringen sammanhängande beslut;

II) att motionerna I: 116, II: 210, II: 218, II: 226 samt II: 227 måtte anses besvarade genom vad utskottet anfört och under I) hemställt.

Vid utlåtandet voro fogade åtskilliga reservationer beträffande olika delar av utskottets hemställan.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr A n d e r s o n i Råstock, som yttrade: I avseende å föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 116 föreslås,

att utskottets hemställan må föredragas punktvis samt punkten I) momentvis, därvid mom. a) och b) föredragas i ett sammanhang;

att då punkten I) mom. c) företages till avgörande, först föredrages den under rubriken »Generaltullstyrelsen» uppförda posten »förste aktuarie B 15», därefter den under rubriken »Tullstaten» uppförda posten »399 kammarskrivare B 9» och slutligen övriga delar av utskottets förslag i detta moment; samt

att vid behandlingen av punkten I) mom. e) först föredragas de i momentet intagna särskilda bestämmelserna, varvid varje stycke föredrages för sig, och därefter utskottets hemställan.

Denna hemställan bifölls.

Punkten I).

I enlighet med kammarens beslut rörande föredragningssättet föredrogos nu i ett sammanhang *mom. a)* och *b)*; och biföll kammaren vad utskottet i berörda moment hemställt.

Mom. c).

Posten »1 förste aktuarie B 15».

Uti en vid utlåtandet fogad med E. betecknad reservation hade

herrar *Anderson* i Råstock, *Rydén*, *Jönsson* i Revinge, *Ljungberg* och *Holmgren* i avseende å föreliggande post förklarar, att de ansett, att posten bort hava den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen eller »1 chef för statistiska avdelningen B 16».

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)

Efter föredragning av posten anförde:

Herr *Jönsson* i Revinge: Statsutskottet har på en enda punkt föreslagit nedflyttning i löneavseende av en av de befattningshavare, för vilka vi nu skola besluta en ny löne reglering. Det gäller chefen för statistiska avdelningen, vilken enligt utskottets mening bör placeras i lönegraden B 15, under det att Kungl. Maj:t föreslagit placering i B 16. För min del kan jag icke alls inse, att denna placering kan vara med rättvisa och billighet överensstämmande, ity att chefen för den statistiska avdelningen har en mycket betydelsefull plats inom vårt tullverk. Han har att sköta om statistiken, granska och göra rättelser. Sålunda utgingo under år 1921 i och för rättelser icke mindre än 12,811 förfrågningar hos olika firmor och myndigheter. Detta vittnar om, att denne statistiker måste vara för det första synnerligen förtrogen med till tjänsten hörande angelägenheter och för det andra en person som är väl bevandrad i statistik och med nit och intresse ser upp med de uppgifter, som inkomma från de olika tullstationerna. Jag vill nämna, att på grund anmärkningar av honom har bara i ett fall staten fått en ökad tullinkomst av 12,600 kronor, i ett annat fall 5,600 kronor o. s. v.

Det har inom utskottet gjorts gällande, att denne befattningshavares ställning skulle vara mindre betydelsefull på den grund, att de uppgifter han insamlar sedermera skola bearbetas i kommerskollegium. Detta är icke alldeles riktigt, ty kommerskollegii huvudsakliga arbete med arbetet i fråga är att införa siffrorna på de olika grupper, som de höra till, samt uträkna värdet, kvantitetsheten och totalsumman per varuslag — sålunda i stort sett ett rent mekaniskt arbete. Därjämte har kollegium att fastställa enhetsvärdet å vissa importvaror, för vilka värdet icke deklarerats.

Nu har man jämfört statistikern i fråga med chefen för järnvägsstyrelsens statistiska avdelning, och det har gjorts gällande, att där est man satte honom i 16:de lönegraden, den lönegrad, i vilken chefen för järnvägsstyrelsens statistiska avdelning är placerad, skulle därav automatiskt följa, att man skulle bli nödsakad att vidtaga en uppflyttning av chefen för järnvägens statistiska avdelning. Men nu är det på det sättet, att i själva verket har chefen för tullstyrelsens statistiska avdelning en större personal under sig än chefen för järnvägens. Och jag kan således icke tillmäta detta argument någon som helst betydelse eller inse, att om statistikern hos tullstyrelsen uppflyttas till den av Kungl. Maj:t föreslagna högre lönegraden, man därför skulle behöva vidtaga en förändring i fråga om chefen för järnvägsstyrelsens statistiska avdelning.

Redan nu är här ifrågavarande befattningshavares placering på löneskalan den, att han står i samma löneställning som cheferna för

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)

Norrköpings, Hälsingborgs, Trälleborgs, Gävle och Sundsvalls tullstationer. Men om riksdagen skulle godtaga den placering, som statsutskottet föreslår, skulle faktiskt en nedflyttning äga rum, i det att chefen för statistiska avdelningen skulle ställas i samma lönegrad som tullförvaltarna i Kalmar, Karlskrona, Landskrona och Halmstad. Och de tullförvaltarna, som hädanefter skola komma i samma lönegrad, nämligen den 15:de som förste aktuarien, ha nu i begynnelselönen 5,500 kr., medan förste aktuarien har 5,800 kr.

Allt detta vittnar oförtydligt, att man i fråga om denna befattning begått en faktisk orättvisa. Jag jämte några andra ha ansett, att man icke har någon anledning därtill, när man skall göra reglering för hela tullverket, och då det givetvis spelar för tullverket en mycket underordnad roll i fråga om hela lönestaten, därest den ena eller andra placeringen för en enda person bestämmes, vilja reservanterna placera chefen för statistiska avdelningen i den löneklass, där *alla* hörda myndigheter placerat honom, nämligen i den 16:de lönegraden.

Det behövs enligt min mening en kvalificerad person på denna post, och med hänsyn härtill bör han ställas i en lönegrad, till vilken hans kvalifikationer berättiga honom. Jag är övertygad om att de tullförvaltare, med vilka han tidigare varit och skulle bliva likställd, icke alls skulle vilja byta tjänst med honom, därest de bleve tillfrågade. Rent sakligt är enligt min mening nedflyttningen synnerligen litet motiverad från statsutskottets sida, ty det enda, man egentligen anfört, är, att denne befattningshavare icke bör ställas i samma löneställning som chefen för järnvägsstyrelsens statistiska avdelning. Detta tycker jag icke alls vara något argument, ty är det så, att chefen för järnvägsstyrelsens statistiska avdelning bör placeras i 16:de lönegraden, bör väl i all rimlighets namn den, som har en betydligt större personal under sig och vars arbete är lika betydelsefullt, jämväl placeras där. Han skall verkställa en hel massa betydelsefulla utredningar för regeringens räkning beträffande tullspörsmål o. s. v. och på grundvalen av dessa skola sedermera de viktigaste beslut fattas.

Jag tillåter mig i anledning härav hemställa, herr talman, att i löneplanen för generatullstyrelsen och tullstaten i stället för enligt utskottets förslag: 1 förste aktuarie B 15 i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag införas 1 chef för statistiska avdelningen B 16.

Herr *Ljungberg* instämde häruti.

Herr *Nilsson* i Landeryd: Herr talman! Herr *Jönsson* i Revinge kunde icke förstå, varför man borde göra en ändring beträffande denne befattningshavare, som ju tidigare varit jämställd med vissa tullförvaltare, och han ansåg, att detta jämställande också i fortsättningen borde tillämpas. Jag vill emellertid gent emot detta säga, att i fall en definitiv löne reglering genomföres för ett stort verk, är det självklart, att man icke kan utgå ifrån, att varje befattningshavare ovillkorligen skall i den kommande löne-

staten jämföras med dem, som han tidigare varit jämförd med. Det kan ju inträffa omständigheter beträffande arten och omfattningen av tjänstgöringen, som göra, att en jämkning i den ena eller andra riktningen bör ske. Detta är sålunda från min synpunkt intet skäl för herr Jönssons i Revinge yrkande.

Herr Jönsson i Revinge framhöll även, att beträffande chefen för statistiska avdelningen i generaltullstyrelsen hade det skälet anförts i utskottet, att han icke hade att fullfölja statistiken, utan att han endast hade att göra det förberedande arbetet, men att detta icke skulle vara riktigt. Herr Jönsson erkände ändå i sin motivering till sitt yrkande, att kommerskollegium kompletterade den statistik, som levereras från denna statistiska avdelning.

Vidare framhöll herr Jönsson, att chefen för statistiska avdelningen i järnvägsstyrelsen kunde icke jämföras med denne befattningshavare, därför att den under den förre lydande personalen var mindre. Jag har under tiden, sedan herr Jönsson lämnat den uppgiften, fått ett meddelande om personalantalet vid järnvägens statistiska avdelning och kan meddela, att den är för närvarande 60 stycken. Hela den kvinnliga befattningshavaregruppen i tullstyrelsen uppgår icke till mer än mellan 40 och 50, och av dessa är en del på andra avdelningar. Dessutom vill jag framhålla, att på revisionsbyrån, i vilken den statistiska avdelningen ingår, finnas fyra stycken aktuarier. Den här ifrågasatt befattningshavaren har sålunda ganska kvalificerad arbetskraft under sig för fullgörande av arbetet. Jag kan även nämna, att på statistiska centralbyrån finns en första gradens tjänsteman, således en tjänsteman i 13:de lönegraden, som har t. o. m. 50 å 60 personer, som han har befäl över. Därast den befattningshavare, som det här gäller, nu skulle bli placerad enligt utskottets förslag i 15:de lönegraden, så tror jag, att man kunde anse honom vara ganska väl tillgodosedd.

Herr Jönsson framhöll även, att denne befattningshavares begynnelselönen var 5,800 kr. Härtill kommer en tillfällig löneförbättring med 1,000 kr., så att han alltså har 6,800 kr. i begynnelselönen. Dessutom har han två ålderstillägg på 500 kr. vardera. Enligt förslaget skulle han få 7,668 kr. i begynnelselönen och 9,060 kr. i slutlönen. Detta är en så pass betydande höjning i löneavseende i jämförelse med vad han tidigare haft, även inberäknat den tillfälliga löneförbättringen, att jag icke tror, att man kan anse honom illa tillgodosedd i lönehänseende.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt, men innan jag slutar, vill jag framställa ett yrkande om en ändring i utskottets motivering. Detta yrkande har icke något samband med den punkt, som vi nu röra oss med, utan är endast en formell ändring, som bör ske, och varom yrkande även kommer att framställas i första kammaren. På sid. 36 under kantrubriken »antalet befattningar» skola orden »ett fåtal» i sista raden på stycket utbytas mot ordet »viss» och ordet »jämkningar» utbytas mot ordet »jämkning». Vidare skall i sista stycket på samma sida hela första raden och vissa delar av andra och tredje raderna

Ang.
utgiftsstatist.
för tullverket.
(Forts.)

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)

strykas och stycket erhålla följande lydelse: »Beträffande antalet tullförvaltartjänster i skilda klasser ber utskottet ånyo få fästa uppmärksamheten därå» o. s. v. lika med utlåtandet sådant det här föreligger.

Jag ber sålunda, herr talman, att beträffande denne chef för statistiska avdelningen få hemställa om bifall till utskottets förslag samt yrkar vidare den ändring i motiveringen, som jag här framställt.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Beträffande frågan om storleken av den personal, som denne chef har, ber jag att få säga, att enligt en sammanställning i Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, d. v. s. i stort sett utskottets förslag, äro å generaltullstyrelsens statistiska avdelning anställda icke mindre än 80 personer, och tidvis inkallas dessutom dit ett 20-tal extra ordinarie kammarskrivare från lokalförvaltningarna. Det var om den saken.

Jag skall icke ingå på någon jämförelse mellan de göromål, som chefen för statistiska avdelningen i järnvägsstyrelsen har, och de, som åligger denne befattningshavare. Jag vill emellertid säga, att jag blev i utskottet fullt övertygad om, att det vore fullkomligt rättvist att placera denne senare i 16:de lönegraden, precis såsom reservanterna här påyrkat. Jag ber att få göra några små korta randanmärkningar, som jag tror vara i stånd att i någon mån visa det berättigade i denna uppflyttning.

Då vill jag säga, utöver vad herr Jönsson i Revinge sade, att det gäller icke här precis enbart att samla ihop statistiken, utan det gäller att se till, att denna statistik blir så tillförlitlig som möjligt redan från början. Det har nämligen visat sig, att personer, som kommit till kommerskollegium och velat ha uppgifter om ett visst varuslag, blivit av kollegium hänvisade till generaltullstyrelsens statistiska avdelning för att där få exakta upplysningar. Denne man är det då, som har att svara för att uppgifterna bli riktiga. Sedan skall jag be att få säga, att det föreligger ett omfattande granskningsarbete för denne person. Rörande 1921 års statistik avlätos icke mindre än 12,811 särskilda skrivelser, varav en stor del innehållit vardera ett flertal förfrågningar till tullförvaltningarna samt exportörer och importörer för införskaffande av närmare upplysningar angående olika varors beskaffenhet. Sedan har det förekommit kompletteringar och rättelser rörande icke mindre än 10,197 olika varukonti. Märk väl blott för 1921 års statistik. Jag vill även framhålla vad han vidare har för uppgifter. Han har egentligen att se till, huruvida det är riktigt i tulltaxeringsavseende många gånger, och det nämnes i den P. M., som jag här har i min hand, att de anmärkta beloppen beträffande en vara utgjort 12,613 kr. 45 öre och beträffande en annan 5,568 kr. 31 öre.

Jag frågar mig då, om det kan vara rimligt att man sätter en person, som har en så ansvarsfull och krävande ställning, i en så låg lönegrad i jämförelse med den, han nu intar. Jag erkänner

herr Nilssons i Landeryd lönetekniska principer i övrigt, men jag vågar bestämt påstå, att den person, som det här gäller, måste ha, på sitt område, minst samma kompetens som chefen för statens järnvägars statistiska kontor. Då han dessutom i sitt statistiska arbete har detta förut omnämnda revisions- och granskningsarbete, kan det icke vara mer än rätt och rimligt, att man flyttar upp honom i sextonde lönegraden, och därtill ber jag för min del att få yrka bifall.

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)

Jag har nog visat några gånger, skulle jag tro, att jag icke i onödan har velat vara med om att skjutsa upp lönerna så pass högt, som det här är fråga om, men jag anser, att rättvisa och billighet här kräva en uppflyttning. För att stryka under vad jag sagt, vill jag till slut även framhålla, att, såvitt jag vet, hava *alla* myndigheter tillstyrkt, att uppflyttning sker. Det fordras då bra mycket, för att man skall våga sig på att utan vidare sätta ned en person i en lägre lönegrad.

Jag ber sålunda, herr talman, att få instämma i det av herr Jönsson i Revinge framställda yrkandet.

Herr Röing: Herr talman! Jag är förekommen av statsutskottets ärade vice ordförande, men jag önskar framhålla, att jag för min del finner det alldeles obegripligt, att statsutskottets majoritet har kunnat framlägga ett förslag, gående ut på att denne tjänsteman, som har ett så ansvarsfullt uppdrag, skulle nedflyttas en lönegrad. Jag tillåter mig instämna i herr Jönssons i Revinge hemställan.

Med herr Röing förenade sig herr andre vice talmannen *Nilsson*.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Med anledning av vad herr Anderson i Råstock sade om omfattningen av det ifrågavarande statistiska arbetet vill jag framhålla, att det är klart, att så snart det rör sig om statistik, blir antalet in- och utgående skrivelser stort. Detta illustreras också av det stora antal befattningshavare, som sysselsättas med statistik överallt, där sådan förekommer till utarbetning. Jag vill vidare gentemot honom erinra om, att på den statistiska avdelningen vid statens järnvägar behandlas icke blott den statistik, som belöper sig på statens järnvägar, utan även den, som rör de enskilda järnvägarna i landet. Där förekommer alltså alldeles givet ett mycket omfattande material.

Jag vill i övrigt framhålla, att om andra kammaren skulle besluta i överensstämmelse med reservanternas förslag, kan man nog riskera, att det blir en gemensam votering, och det skulle ju icke vara så värst angenämt.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag tror icke, att man behöver vara så rädd för herr Nilssons i Landeryds sista skrämskott, ty vi ha ju föregående dagar provat på ett liknande förhållande, utan att det varit någon som känt sig ängslig däröver.

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)

Det gäller ju här en så obetydlig sak, som för halvåret belöper sig till mellan 400 och 500 kronor.

Det var emellertid icke för att säga detta, som jag begärde ordet, utan det var för att påpeka, att herr Nilsson i Landeryd försiktigtvis undvek att tala om hur det förhöll sig med myndigheternas uttalanden härvidlag. Herr Nilsson i Landeryd hade icke ett ord att genmäla i den punkten, och det är detta, som jag velat passa på tillfället att slå fast.

Jag vill icke här gå in på en jämförelse med statistiska kontoret vid statens järnvägar. Jag vet, att chefen där har mycket att göra, med ett ord en krävande befattning, men jag vill påpeka, att det är ensartade uppgifter, som behöva läggas upp för statens järnvägar och för de enskilda järnvägarna, så att på grund av arbetet för de senare ökas icke kvaliteten av arbetet utan endast kvantiteten. Jag vet ju emellertid, som sagt, att chefen där har mycket att göra, och han skulle ju väl därför kanske kunna vara berättigad att stå ännu en lönegrad högre, men för den person, som jag här yttrar mig om, skulle det vara en blodig orättvisa, om han icke flyttades upp i sextonde lönegraden.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Det förhåller sig så, att första kammaren ännu icke har fattat något beslut i den föreliggande punkten, och, då jag var där inne, talade herr Vennersten synnerligen ivrigt för att chefen för den statistiska avdelningen skulle flyttas upp i sextonde lönegraden. Jag är därför övertygad om att, om andra kammaren nu beslutar att flytta upp honom, kommer ett liknande beslut att fattas av första kammaren. Som jag tidigare påpekat, spelar denna uppflyttning en mycket liten roll för den statsfinansiella sidan av saken.

Till herr Nilsson i Landeryd vill jag vidare säga, att jag tycker, att det är en något egenlomlig motivering, som han för fram, då han vill göra gällande, att chefen för den statistiska avdelningen bör nedflyttas, därför att han har tre stycken aktuarier under sig. Jag har dock för min del aldrig hört, att man brukar motivera nedflyttning av en chef med det argumentet, att han har så och så många kvalificerade tjänstemän under sig, utan vanligtvis brukar det väl vara tvärtom så, att man därmed motiverar en uppflyttning i lönehänseende av den, som skall vara chef.

Herr talman! Jag vidhåller mitt här förut framställda yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på dels godkännande av utskottets förslag, dels ock på bifall till herr Andersons i Råstock m. fl. förenämnda reservation, i vad den rörde ifrågavarande post; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Den under rubriken »Tullstaten» uppförda posten »399 kammar-skrivare B 9».

I fråga om denna post hade herrar *Carl G. Ekman, Oscar U. B. Olsson, Bengtsson* i Norup och *Nilsson* i Landeryd i en med A be-

tecknad reservation förklarar sig anse, att utskottet bort, i överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit, upptaga antalet av ifrågavarande befattningshavare till 402.

Ang.
utgiftsstater
för tullverket.
(Forts.)

Posten föredrogs, varpå

Herr Nilsson i Landeryd anförde: Herr talman! Då den föreliggande punkten har mycket intimt sammanhang med den fråga, som kommer upp längre fram om chefsskapet över den lokala kustbevakningen, skall jag be att i detta sammanhang få beröra även den frågan. Kungl. Maj:ts förslag innebär nämligen, att chefsskapet över den lokala kustbevakningen skulle fullgöras av tre stycken kustbevakningskontrollörer, som skulle tillsättas på extra stat, och att dessa till biträden å sina kontor skulle få var sin kammarskrivare. Skulle alltså förslaget om kustbevakningskontrollörer vinna riksdagens bifall, måste kammarskrivarnas antal ökas från 399 till 402.

Kungl. Maj:ts förslag motiveras med att den intensitet, som måste utövas beträffande kustbevakningen, kräver, att särskilda chefer tillsättas för att ha överinseende häröver. Under de senare åren har kustbevakningen på grund av den intensiva smuggling, som börjat komma i gång, fått en synnerligen stor betydelse. Då det gäller att utföra denna bevakning och att utnyttja personalen och den båtmaterial, som utskottet också föreslår, är det givetvis av yttersta vikt och värde, att chefsskapet blir ordnat på ett sätt, som fyller de längst gående krav i detta avseende.

Om man nu har den åsikten, att tullförvaltaren skall handhava chefsskapet över såväl tullstationen som den yttre bevakningen, följer givetvis därav, att hans intresse blir splittrat mellan dessa båda grenar av sin tjänstgöring till skada för tjänsten. Särskilt blir detta fallet, om man fastknyter chefsskapet för kustbevakningen vid de större tullstationerna, då det är givet, att en tullförvaltare befordras dit först sedan han nått en relativt hög ålder, och han är kanske icke då så skickad att fullgöra sitt chefsskap så, som Kungl. Maj:t och reservanterna i utskottet ha tänkt sig, att kustbevakningskontrollörerna skulle kunna göra. Man kan givetvis icke vara förvissad om att en viss tullförvaltare kan vara lämplig och hysa samma intresse för *bägge* uppgifterna. De föreslagna kustbevakningskontrollörsbefattningarna skulle ju tillsättas på extra stat, och man skulle därigenom ha möjlighet att placera på en sådan plats just den befattningshavare, som kan anses därför lämplig och skickad.

Gentemot Kungl. Maj:ts förslag i denna del har utskottets majoritet såsom skäl för sin ståndpunkt anført, dels att den föreslagna anordningen skulle bli dyrare för statsverket, dels att dessa kustbevakningskontrollörer skulle få så stora områden och bliva bosatta på så långt avstånd från vissa delar av sina distrikt, att de icke skulle kunna utöva chefsskapet på samma sätt som vad en tullförvaltare skulle kunna göra. Jag vill gentemot detta framhålla, att oavsett om utskottets eller reservanternas förslag går igenom, skulle

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)

ett samarbete äga rum mellan den lokala kustbevakningen och tullförvaltaren, även de, som icke äga det direkta chefskapet över kustbevakningen. Att så skall äga rum, framhålles även i utskottets motivering. Vidare har man ju telefon och telegraf att tillgå, och härav måste tullbevakningen använda sig, antingen det gäller en hänvändelse till en tullförvaltare eller till en kustbevakningskontrollör.

Huvudskälet, varför jag för min del i detta fall har ställt mig på Kungl. Maj:ts ståndpunkt, är, att jag tror, att det bör finnas personer, som ägna intensiv och odelad uppmärksamhet åt kustbevakningen, och jag tror icke, att tullförvaltarna skola kunna sköta den saken så som vore önskligt. Vidare skulle Kungl. Maj:ts förslag medföra, att man skulle kunna sätta in den båtmateriel, som finns, särskilt de nu föreslagna snabbgående jagarna, och även personalen på de punkter av kusten, där man kan vänta smuggling i större omfattning. Denna rörlighet kan dock icke, såvitt jag förstår, åstadkommas, om riksdagen bifaller utskottets förslag.

Jag skall med denna korta motivering be att få yrka, att antalet kammarskrivare ändras från 399 till 402, och att utskottets motivering från och med fjortonde raden på sidan 27 till och med fjärde raden på sidan 30 utgår, och ersättes med den motivering, som är intagen i den av herr C. G. Ekman m. fl. vid utlåtagandet föregående reservationen.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till detta nu av mig framställda förslag.

Vidare yttrade:

Herr Lithander: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Jag beklagar, att jag icke kan bli fullt så kortfattad som den närmast föregående ärade talaren. Anledningen härtill är, att jag önskar ange de principiella synpunkter, från vilka jag bedömer det föreliggande förslaget, och jag vill ange dessa synpunkter, därför att jag har deltagit i arbetet i 1914 års tullkommission, då det gällde att draga upp linjerna för kust- och gränsvakningen.

Fastän det här formellt rör sig om antalet kammarskrivare, gäller det reellt ordnandet av den lokala chefskapet för kustbevakningen. Det sätt, varpå generaltullstyrelsen har velat ordna detta lokala chefskap vid kustbevakningen, bär, det måste jag säga, i hög grad prägel av en skrivbordsorganisation. Jag kan icke hjälpa, att de skäl, som utvecklades av den ärade talaren, som förde reservanternas talan, gav mig också en känsla av att han såg saken ur samma skrivbords-synpunkt och icke ur det verkliga livets synpunkt.

För att här i korthet visa, hur generaltullstyrelsen tänkt sig chefskapet, ber jag att få nämna, att den lokala kustbevakningen skulle underställas tre så kallade kustbevakningskontrollörer. Det

första distriktet skulle börja norr över vid rågränsen mellan Nederkalix och Torneå socknar och skulle sträcka sig ned till Blekinge, Öland och Gotthland. Jag vill fråga dem av kammarens ledamöter, som ha någon erfarenhet av det verkliga livet, om ni tro, att det är möjligt, att han, som herr Nilsson i Landeryd sade, skall kunna ägna en intensiv och odelad verksamhet åt kustbevakningen på denna långa sträcka, även om han icke har något annat att syssla med? Och den personal, som skall utöva kustbevakningen, och som vid upprepade tillfällen behöver komma i förbindelse med sitt högre befäl, hur skall denna personal kunna komma i en sådan förbindelse snabbt och omedelbart? Ty om denna bevakning skall kunna bli effektiv, gäller det för dem, som utföra bevakningen, att de skola hava möjlighet att snabbt och omedelbart komma i förbindelse med de lokala myndigheterna. Det är visserligen sant, att Kungl. Maj:t sökt i någon mån avhjälpa de svårigheter, som Kungl. Maj:t uppenbarligen ansåg vara förenade med dessa stora kontrollörsdistrikt, däri genom att Kungl. Maj:t flyttade den övre gränsen något sydligare, d. v. s. till gränsen mellan Norrbottens och Västerbottens län. Men det hjälper i varje fall icke. Jag uttalar därför mitt varma och värdsamma tack till utskottet, för att utskottet här föreslagit en annan organisation i detta hänseende.

Nu förhåller det sig här så, att reservanterna icke heller ha kunnat ansluta sig till regeringens förslag i nu berörda fråga. De vilja minska kontrollörsdistriktens storlek, och det ha de föreslagit skulle ske på det sättet, att man tilldelade den av regeringen, utskottet och reservanterna tillstyrkta kustbevakningsinspektören ett särskilt kontrollörsområde. Jag måste säga, att i och med det att reservanterna hava gått över till den tanken, så hava reservanterna i verkligheten dömt såväl Kungl. Maj:ts förslag som också sitt eget. Ty det är så organisatoriskt oriktigt, som något kan vara, att man skall ha en inspektör, som skall *övervaka det hela*, och samtidigt överlämnar åt honom *ett särskilt distrikt*, som han *direkt skall leda på samma sätt som cheferna för de övriga kontrollörsdistrikten* ha att leda sina respektive distrikt. Han skulle ju då också kontrollera sig själv, om det skulle vara något system i det hela. Men frånsett detta skall jag anföra några andra synpunkter, som jag anser ännu mera avgörande. Om en inspektion över huvud skall fylla sin uppgift, om den skall vara verkligt effektiv, då skall den inspekterande komma som en tjuv om natten. Han skall komma, utan att man vet om hans ankomst på förhand. Han skall icke komma för att få se arbetet och personalen i parad, utan han skall komma för att få se livet i vardagsstass. Annars har inspektionen ingen egentlig uppgift. På detta sätt skall inspektionen ske, om det skall vara något värde med den. Då frågar jag: kan inspektionen ske på det sättet, om det skall vara så, att kustbevakningsinspektören också skall vara chef för ett eget större kontrollörsdistrikt? Ingalunda, ty då måste det klargöras, att han skall ut på inspektion. Han skall ersättas, och personalen på hans inspektion får lov att veta, var han är till finnandes. Och därifrån silar det mycket, mycket lätt ut, att nu är han där, och nu är han där, och

*Ang.
utgiftslater
för tullverket.
(Forts.)*

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)

snart kommer han dit. Och så följer man honom. Nej, på det sättet skall icke en inspektion ske. Skall han för resten kunna hinna med att utföra sina viktiga åligganden, då kan han icke betungas även med det arbete, som åtföljer ett lokalt chefskap. Det lokala chefskapet komme att helt kräva sin man. Detta ha också reservanterna medgivit. Och det är även därför som de vilja ställa till de andra kontrollörernas hjälp en kammarskrivare. Med den erfarenhet jag har angående kustbevakningen från de resor, jag gjort längs Sveriges kuster för att undersöka, huru detta arbete bedrevs, vill jag därför för min del på det allvarligaste vädja till kammaren att på denna punkt icke följa reservanternas och Kungl. Maj:ts linje utan följa utskottets linje.

Då den ärade reservanten här i sitt anförande sagt, att tullförvaltarnas intresse skulle splittras, ber jag att få fråga: är detta då någonting nytt? Hava vi icke för närvarande denna organisation ända från Haparanda till Falsterbo udde? Är det något, som på allvar kan göras gällande, att dessa tullförvaltare icke på ett tillfredsställande sätt hava skött sina åligganden hittills? Det må vara, att det finns ett eller annat undantagsfall, men i det stora hela hava de skött sig på ett sådant sätt, att man icke kan säga, att några fel härutinnan föreligga. För övrigt kommer icke det främsta ansvaret för kustbevakningen i fråga om tjänsterutin o. d. att åvila de här kustbevakningskontrollörerna, utan det kommer att åvila kustöveruppsyningsmännen. På deras plikttrohet och samvetsgrannhet, på deras vakenhet och intelligens kommer det väsentligen att bero, huru bevakningstjänsten kommer att utföras. Vid de tillfällen, då dessa kustöveruppsyningsmän behöva träffa sitt högre befäl, då böra de kunna träffa dem snabbt och omedelbart. Och det kunna de icke göra, om de befinna sig på trettio till fyrtio mils avstånd från dem, vilket kan bliva fallet med reservanternas förslag, trots det, att de hava tillgång till telefon och telegraf.

Jag ber sålunda för min del att under denna punkt få hemställa om bifall till utskottets förslag. Jag hade här varit frestad att även gå in på organisationen i övrigt. Men jag får väl yttra mig på den punkten litet senare och koncentrera debatten på denna punkt till vidare.

I detta anförande instämde herrar *Hamrin, Gardell, Hansén, Karlström* i Lummelunda, *Röing, Ljungberg, Olsson* i Kalmar, *Johanson* i Hörninge, *Gustafson* i Vimmerby och *Magnusson* i Kalmar.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Jag förstår mycket väl, att herr E. A. Nilson i Örebro och även herr Hamrin, som tillhört 1914 års tullkommission och där avstyrkt, att en sådan organisation skulle införas som den Kungl. Maj:t här föreslår, fortfarande stå på denna ståndpunkt. Men jag vill gentemot detta erinra om, att generaltullstyrelsen synnerligen starkt håller på, att denna organisation skall inrättas. Och det är väl ändå denna styrelse, som har ansvaret för kustbevakningen. Vidare har Kungl.

Maj:t framlagt förslag om detta till riksdagen, och jag tror, att också detta har någon betydelse för bedömandet av denna fråga.

Nu underkänner herr E. A. Nilson hela detta förslag, därför att han anser, att dessa kustbevakningsinspektörer icke skulle kunna komma som en tjuv om natten för att inspektera. Jag är icke viss om, att tullförvaltarna heller alltid komma som en tjuv om natten. Och jag vill säga det, att vad är det, som hindrar, att kustbevakningskontrollören lika väl som andra reser utan att låta veta, vart han reser, och utan att tillkännage detta för den, som skall inspekteras? Det motivet tror jag icke har så synnerligen stor betydelse.

Dessutom skulle det bli så, att ett samarbete mellan den lokala kustbevakningen och tullförvaltarna skulle äga rum. Och ett dylikt samarbete skulle också äga rum enligt utskottets förslag beträffande de tullförvaltare, som icke hava denna befälsrätt. Detta framhålles på sidan 28 i utskottets motivering. Där skriver utskottet: »Uppenbart är emellertid, att även annan tullförvaltare skall, liksom hittills, vara pliktig att, där så erfordras, lämna kustbevakningspersonalen råd och upplysningar i tjänsten, ändå att han icke har speciellt chefskap över samma personal sig ålagt.» Det skulle bli precis samma resultat beträffande detta samarbete oavsett om utskottets eller reservanternas förslag bifalles.

Vidare sade herr E. A. Nilson, att ingen erinran kan göras mot tullförvaltarnas sätt att sköta sina uppdrag. Jag vill icke här stå och dra några exempel i det avseendet. Det anser jag icke lämpligt. Men jag tror, att det kunde vara bättre än det nu är. Jag tror också, att i fråga om det intresse, som åtminstone vissa av dem ägna åt denna gren av sin verksamhet, kan man icke påräkna att det skall bli samma intensitet som beträffande den inre förvaltningen.

Dessutom vill jag säga, att den lilla ökning i kostnader, som skulle bli en följd av att reservationen bifölles, den kommer med all säkerhet att övervägas av den ökning i kostnader, som säkerligen framdeles förr eller senare kommer att uppstå därigenom, att personalen på de tullstationer, där chefskapet för kustbevakningen enligt utskottets förslag skulle bliva förlagd, kommer att ökas och att avlöningen för tullförvaltarna även kommer att höjas.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Jag ber att gent emot den näst föregående ärade talaren först få erinra — vilket säkerligen också kommer att framgå av det stenografiska protokollet — att när jag talade om inspektion, talade jag icke om tullförvaltarnas inspektion, utan jag talade om kustbevakningsinspektörens inspektion. Det är därför hela den argumentering, som han hade emot mitt yttrande i denna del, faller vid sidan om saken.

Emellertid vill jag också fästa kammarens uppmärksamhet på, att jag sade, att det visserligen kan finnas undantagsfall, då tullförvaltarna icke varit så lämpliga, som önskligt hade varit, varken som tullförvaltare eller som kustbevakningschefer. Men, herr Nilsson i Landeryd, av dessa undantag kan man icke dra någon generell regel.

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)

Och jag kan med kammarens protokoll hänvisa till, att även mot de särskilda kustbevakningsinspektörer, som vi för närvarande hava på västkusten, har här i denna kammare framställts mycket allvarliga anmärkningar för deras sätt att sköta sig. Det är individuella fall som ingenting bevisa.

Så sade den ärade talaren: det är en så liten utgiftsökning. Ja, det är en liten ökning. Men gå vi in för principen, så kommer det säkerligen att bli mycket stora kostnader i fortsättningen. Och för övrigt, de stora distrikt, som det här gäller, skola av dessa inspektörer beresas, och även det drar kostnader.

Men det, som är avgörande för mig, det är, att jag på grund av det studium jag ägnat frågan har kommit till den uppfattningen, att det, som här föreslås, är organisatoriskt oriktigt. Och det är därför, herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, godkände kammaren posten enligt utskottets förslag.

Härefter föredrog *återstående delar av utskottets under mom. c) upptagna förslag.* Därvid yttrade:

Herr R ö i n g: Herr talman, mina damer och herrar! Det har verkat beklämmande när jag genomläst statsutskottets föreliggande betänkande och erfarit det resultat, till vilket utskottet har kommit. Även för oss, som deltagit i 1914 års tullkommissions arbete har det stått klart, att en del av våra uppslag till en förbättrad organisation för tullverket icke ansetts lämpliga att nu föra fram till följe den svåra depression, under vilken även vårt land lider. Vi inse helt och fullt, att dessa olika förslag, som medföra i många fall rätt så avsevärda utgifter, böra upptagas av riksdagen till prövning först då förhållandena blivit något så när normala.

Men även med denna uppfattning hade jag dock hoppats, att statsutskottet vid prövningen av den föreliggande propositionen skulle ha varit med om att förbättra ställningen för den del av tulltjänstemannakåren, som utgör tullverkets ryggrad, nämligen tullförvaltarna. Man behöver i sanning icke hava ägnat mer uppmärksamhet åt tullverkets uppgift än statsutskottet har gjort för att komma till den bestämda uppfattningen, att de ansvarsfulla uppgifter, som tulltjänstemännen ha att utföra, äro av en sådan art, att tulltjänstemännen böra med all rätt höjas upp på löneskalan till ett högre plan än tjänstemännen inom vissa andra verk, och statsutskottet har också på sidan 39 i sitt betänkande under rubriken »lönegrader» till min glädje gjort ett sådant principuttalande, i vilket utskottet ansluter sig till den uppfattning, som jag nyss angav, en uppfattning, som på sin tid framfördes av den man, till vilken icke allenast tullverket utan även staten står i den allra största tacksamhetsskuld, nämligen numera avlidne generaltulldirektören Bennich, som genom sin sakkunskap och genom sitt inflytande inom riksdagen på sin tid lyckades att lyfta upp tullverket på det plan, dit det med rätta också bör förbliva.

Det har varit beklämmande att finna, att statsutskottet efter detta uttalande icke dragit ut konsekvenser och biträtt den motion, som jag tillåtit mig framlägga och som innebär ett förslag att höja tullförvaltarnas ställning med en lönegrad. Mången frågar sig, vilken är anledningen att den kungl. propositionen icke innehåller ett förslag som innebär en dylik förbättring i dessa tjänstemäns ställning? Jag tror icke jag misstar mig, när jag lägger skulden helt och fullt på 1902 års löne regleringskommitté, denna kommitté, som består av personer med stor erfarenhet och erkänd duglighet och med ett livligt intresse att tillse att all sparsamhet med statens medel iakttages, och därför äro de all aktning värda, men en löne regleringskommitté, som tyvärr icke innesluter någon medlem, som står i intim kontakt med näringslivets behov och krav. Det finnes icke en enda näringsidkare, icke en enda industriidkare eller sjöfartsidkare, som tillhör denna löne regleringskommitté, och då är det ju rätt naturligt, om denna kommitté, så sammansatt, i första rummet ser till att placera dessa olika grupper tjänstemän i den löneklass, som denna kommitté ur statsfinansiell synpunkt anser lämpligast. Men det finnes gränser även för sparsamheten, det finnes något som icke denna kommitté bör glömma: att snålheten kan bedra visheten, och jag är övertygad om, att i detta fall ett bifall till utskottets hemställan kommer att visa, att de få tiotusental kronor, som staten sparar genom ett bifall till utskottets hemställan och ett avslag å min motion, är en oklok besparing, ty följden blir lätt den, att tullförvaltaretjänsterna i landsorten icke bliva besatta med de lämpligaste, de bästa krafter, som stå till buds. Jag tror icke, att det som regel skall bliva möjligt att tulltjänstemän, som tjänstgöra vid våra större tullkammare, och som äro i tur att befordras till tullförvaltare komma att söka dylika platser i landsorten, när riksdagen uppför dessa tullförvaltare i de lönegrader, som statsutskottet förordar. Tullförvaltarna äro som jag nyss yttrade, själva ryggraden i tullverket, och det är därför av största vikt, att dessa tjänster placeras i en sådan lönegrad att man med allt skäl kan förutsätta, att dessa viktiga platser bliva besatta med de mest kvalificerade personerna.

Nu innebär utskottets hemställan icke allenast ett förslag, varigenom dessa tjänstemän delvis skulle komma i åtnjutande av en mindre inkomst än den nu utgående, utan även ett förslag, varigenom dessa tullförvaltare skulle få ett vidgat uppdrag enär dessa tjänstemän skulle åläggas det arbete, som regeringen föreslagit, att kustbevakningskontrollörerna skulle utföra, vilket senare förslag utskottet avstyrkt. Genom det beslut, som kammaren nyss i en annan punkt fattade, är jag övertygad om, att andra kammaren kommer att biträda utskottets hemställan och avslå Kungl. Maj:ts proposition i vad den rör kustbevakningskontrollörerna, och i den punkten delar jag till fullo utskottets uppfattning. Men i så fall erhålla som sagt tullförvaltarna ett nytt, tungt och ansvarsfullt uppdrag.

Det är på dessa skäl, herr talman, som jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan i punkten i fråga, med den ändring,

*Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)*

Ang.
utgiftsstater
för tullverket.
(Forts.)

att tullförvaltarna av klass I A, I B, 2, 3 och 4 uppflyttas till respektive 17:e, 16:e, 15:e, 14:e och 12:e lönegraderna.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Det synes vara tämligen otacksamt från min sida att uppträda här i debatten för en annan ståndpunkt än den mina motståndare i diskussionen förfäktade, men på denna punkt hoppas jag i alla fall, att kammaren litet närmare skall tänka sig för, innan herr Röings yrkande vinner kammarens bifall.

Herr Röing använde sin vanliga patos och gav löneregreringskommittén ett mycket dåligt betyg både beträffande dess sätt att arbeta och beträffande dess sammansättning. Han sade, att det finns icke i kommittén någon ledamot, som står i kontakt med det levande livet, det var det ena, och det andra var, att snålheten bedrar visheten. Det förstnämnda av hans påståenden skall jag ej yttra mig om. Beträffande det senare tror jag icke, att man kan påstå, att man i riksdagen har den erfarenheten beträffande de förslag, som löneregreringskommittén kommit fram med, att snålheten har bedragit visheten, utan jag tror, att det varit ganska klokt även från kammarens sida att taga hänsyn till de förslag, som löneregreringskommittén har framlagt. Den rundhänthet, som herr Röing vill göra sig till tolk för och vill hava tillämpad av riksdagen, tror jag icke skall visa sig innebära något större mått av vishet, ifall den kommer att vinna bifall.

Jag vill med anledning av vad herr Röing nämnde angående tullförvaltarejänsternas ställning och åligganden säga, att vid statens järnvägar äro överinspektörerna i Stockholm, Göteborg och Malmö, sålunda vid Stockholms central och de två övriga stora statsbanestationerna i riket, placerade i samma löneställning som tullförvaltarna av klass I A skulle bliva. Jag tror, att om det gäller att jämföra dessas tjänsteåligganden med tullförvaltarnas, skall det visa sig, att ifall man sätter tullförvaltarna av klass I A högre än vad utskottet föreslår, så kommer därav att följa, att statens järnvägars stationsföreståndare ovillkorligen skola yrka på en högre lönegrad. Sedan löneregreringen för statens järnvägar genomfördes, har någon genomgående klassificering av statens järnvägars stationer icke skett, men en sådan kommer givetvis förr eller senare att ske, och då är jag förvissad om, att ifall riksdagen nu i detta fall placerar tullförvaltarna i en annan ställning än den utskottet föreslår, kommer det att få rätt så dyrbara konsekvenser på detta område. Vidare vill jag nämna, att beträffande postverket har ju en kommitté i uppdrag att utarbete ett förslag till ny klassificering av postmästarna, det vill säga cheferna för postkontoren, och detta förslag kommer givetvis också att röna inflytande av ett beslut i den riktningen, som reservationen innebär. Vidare skall det tillsättas en tjänstgöringskommission i tullverket, som bland annat skall utarbete förslag till omklassificering av tullförvaltarebefattningarna, givetvis då på grund av ny poängberäkning. Att nu, innan en sådan omklassificering skett, fastslå eller

besluta, att tullförvaltarna skola flytta upp i dessa olika klasser, innan vi veta, vilken tullstation som kommer in i den ena eller den andra klassen, är väl från riksdagens sida ganska litet välbetänkt. Jag tror, att här äro så pass starka skäl för utskottets förslag, att kammaren framdeles skulle komma att ångra, ifall den bifölle herr Röings yrkande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Anderson* i Råstock och *Ljungberg*.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Jag vill, herr talman, icke alls gå in på den fråga, som nu närmast har debatterats. Men det är ju så, att hela löneplanen i övrigt är föredragen, och då är jag tvungen att här framställa ett par yrkanden i andra hänseenden.

Den första punkt, jag då vill yttra mig om — och jag gör i denna punkt också ett yrkande, ehuru väl jag är fullt på det klara med, att det icke nu kan gå att åvägabringa någon ändring i utskottets förslag — gäller chefskapet över gränsbevakningen inom Dalsland, Värmland och Dalarna. Utskottet påstår, att den av mig här föreslagna organisationen skulle kräva högre kostnader. Men jag må säga, att motiveringen för detta påstående är knappast hållbar. Det är visserligen sant, att utskottet hänvisar till sidan 100 i den kungliga propositionen. Men den kungliga propositionen vilar i det fallet på en missuppfattning. Den reella skillnaden mellan min ståndpunkt och Kungl. Maj:ts — och i denna del även utskottets med Kungl. Maj:t sammanfallande ståndpunkt — är den, att jag vill utbyta gränsbevakningschefen mot en gränsöveruppsyningsman. Det är den reella skillnaden, och det skulle i verkligheten innebära en besparing.

Nu har utskottet jämväl ett annat skäl för att bibehålla gränsbevakningschefen. Det är det, att den ifrågakommande gränssträckan måste ställas under enhetlig ledning och så att gränstullstationerna erhålla likformig samt ofta påkommande handledning och tillsyn. Jag ber att få meddela kammaren, att jag rest efter gränsen mellan Sverige och Norge från Saltbacken till Hävilsrud något söder om Mitandersfors dels med båt, dels till häst och dels till fots och känner gränsen mycket väl. Jag kan nämna för kammaren, att när jag kom till Kornsjön, såg jag, hurusom man där hade en gränspostering och en gränstullstation vid Högen, samt vidare fann, att man hade en postering tvärs över södra Kornsjön, och slutligen fann att en postering förlagts sydost ut vid norra stranden av södra Kornsjön vid Norane; då frågade jag: varför ha ni inrättat en gränstation och postering vid Norane? Om ni flyttat posteringen på andra sidan södra Kornsjön litet högre upp, så skulle man haft fri utsikt över de vintervägar, som leda över södra Kornsjön och då kunde man lätt nog kontrollera hela trafiken. Ja, det kunde ingen förneka, men ingen hade tänkt på det. När jag sedermera granskade handlingarna vid denna station, så väckte det min upp-

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)

märksamhet, att uppbörden var så ringa som den var. Vid närmare undersökning upptäckte jag, att förtullningen väsentligen utgjordes av förtullningen av de varor, som gränstullstationsföreståndaren behövde; allmänheten, som bodde däromkring, anlidade den föga. Men hade gränsbevakningschefen observerat allt detta? Hade han inlämnat något förslag till ändring av förhållandena? Ingalunda. Allt gick efter gammal vana. Man kör i de gamla hjulspåren, och det måste ofta vara nya personer, som komma och se, liurudana förhållandena äro. Det är i anledning av den erfarenhet, som jag då vann, och den uppfattning, jag under denna färd bildade mig om gränsbevakningen, som jag för min del icke kan finna annat, än att det blir ett monstrum av organisation, att vi skola ha en gränsbevakningschef för Dalsland, Värmland och Dalarna, medan vi för hela gränsen i övrigt, gränsen mellan Norge å ena sidan och Bohuslän, Härjedalen, Jämtland och Lappland å den andra och för gränsen mot Finland icke behöva någon dylik chef; där skötas dennes uppgifter av resp. tullförvaltare. Nog är det märkvärdigt, att det skall anses vara svårare att sköta gränsbevakningen i Värmland än exempelvis vid den finska gränsen. Det är på grund av min fasta övertygelse, att denne gränsbevakningschef är överflödig, som jag beträffande denna sak yrkar, att en gränsbevakningschef B 14 måtte utgå ur den föreslagna löneplanen, även om jag är medveten om, att kammaren i dag icke kommer att bifalla detta yrkande. Men jag vill göra det därför, att om jag framdeles kommer att tillhöra denna kammare, kommer jag åter med detta förslag, då jag är övertygad om, att så, som förslaget nu är i denna del, är det icke lämpligt.

Vidare är det ytterligare en punkt, som jag vill yttra mig om, nämligen det 13:e kustbevakningsdistriktet eller Öland. Öland bevakas för närvarande av en kustuppsyningsman och fem kustroddare. 1914 års tullkommission föreslog att för kustbevakningen av Öland skulle utses en kustuppsyningsman och två kustvakter jämte fem tillsyningsmän, som skulle åtnjuta ett mindre årligt arvode. Härmed kunde vinnas dels en icke obetydlig besparing i löner och pensionsavgifter och dels kunde man vinna en viss erfarenhet av systemets lämplighet. Anledningen till att tullkommissionen ansåg sig kunna föreslå denna anordning för Öland, var, att denna ö ur tullbevakningssynpunkt ingalunda är svår utan tvärtom mycket lätt. Kan det då vara lämpligt att för bevakningen av denna ö anställa icke mindre än sex stycken fast avlönade tjänstemän? Det kan jag för min del icke vara med om, utan jag tror, att det är alldeles tillräckligt med en kustuppsyningsman och två kustvakter jämte medgivande åt generaltullstyrelsen att anställa fem tillsyningsmän. Nu är det så, att statsrådet och chefen för finansdepartementet har mot denna åtgärd yttrat följande: »Den lösa ställning och låga avlöning, som skulle följa med tillsyningsmansbefattning, måste nämligen enligt min mening, även om vid fråga om tillsättande av sådan befattning utsikt städse funnes att för denna förvärva personer, vilka kunde antagas vara

lämpliga för dylikt uppdrag, ur statsverkets synpunkt otvivelaktigt medföra risker dels i så måtto, att kustbevakningsgöromålen bleve såsom oväsentliga bisaker eftersatta för annan verksamhet, varav vederbörande för sin utkomst vore beroende, dels ock sålunda, att känslan av tjänstemannaansvar sannolikt ej i varje fall komme att nöjaktigt yttra sig, där det gällde att väga tullverkets krav mot enskildas intressen.»

Jag vill gentemot detta säga, att jag är medveten om, att tullverkets personal ofta får mycket värdefulla upplysningar angående avsikter, som häntyda på olovlig kommunikation eller varuinförsel, just av befolkningen i orten. Jag tror sålunda, att det skälet icke är bärande. Icke heller kan det skälet vara bärande att anordningen skulle vara jämförelsevis billig. Icke heller kan det skälet vara bärande, att de skulle ha denna befattning som en bisyssla. Ty hur är det nu? Jo, för närvarande är det så, att tjänsten icke lämnar dem tillräckligt med arbete. Jag har själv sett, att när kustbevakningspersonalen icke har arbete, så ägnar den sig åt fiske, och, för all del, det är mycket lovligt, och jag anser, att det är bättre, att de ägna sig åt fiske, än att de göra intet. Men skillnaden skulle enligt mitt förmenande endast kunna bli den, att en person, som i huvudsak kanske ägnar sig åt fiske, han åtog sig jämväl att därjämte till tullmyndigheterna inrapportera, vad han sett och erfarit. Här är för övrigt endast fråga om att göra försök med denna anordning, och icke behöver man vara så rädd för den föreslagna anordningen, att man icke ens vill göra ett försök.

Jag ber därför, herr talman, att jämväl få yrka, att i löneplanen upptagna 149 kustvakter B 2 måtte ändras till 146 kustvakter B 2.

Herr Ljungberg: Herr talman! Jag lovar att endast säga ett par ord. Kammaren är i den sinnesstämningen nu, att det om möjligt icke bör hållas alltför långa anföranden.

Jag vill till vad den siste, högt ärade talaren anförde endast säga det, att utskottet mycket allvarligt funderade på att gå in för det förslag beträffande gränsbevakningschefen, som han motionsledes framställt, men att det vid ärendets prövning visade sig rätt svårt att så att säga fördela det arbete, som denne gränsbevakningschef har, mellan de tullförvaltare, som här skulle komma i fråga. Vidare togo vi för kontant den upplysning, som lämnats i propositionen, att det skulle bli billigare att bibehålla den nuvarande anordningen än att gå över till det förslag, som ett bifall till motionen skulle innebära. Det bör kort och gott påpekas, att den gränsträcka, som här är i fråga, är synnerligen livlig i trafikhänseende, vidare att den har att uppvisa många gränstillstationer och andra stationer med tjänstemän av s. k. lägre grad. Med hänsyn till gränsbefolkningen i dessa olika socknar är det uppenbarligen av stort intresse att tullbehandlingen å de olika stationerna blir likformig, så att man ej på ett ställe kommer att bli gynnsammare

Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)

behandlad och på ett annat mera strängt. Vidare har jag från personer nere ifrån kusten fått den meningen framförd till mig, att det skulle vara nödvändigt, att den, som hade att träffa avgörandet beträffande formen för tullbehandling, stode i sådan ställning, att avgörandet kunde träffas med nödig auktoritet, så att det icke kunde sättas i fråga från ena eller andra sidan att inverka på vederbörande. Vidare bör man erinra sig, att för detta gränsavsnitt skulle icke, för den händelse chefskapet överflyttades på förvaltarna, den centrala ledning, som är avsedd att införas för kustbevakningen, finnas, utan de skulle bli lämnade mera åt sig själva.

Jag vill vidare beträffande förslaget om bevakningen på Öland säga, att även där var utskottet rätt vänligt stämt för att göra det experimentet, men ansåg sig icke kunna förorda detsamma, då det å andra sidan påpekades, att just nu, när smugglingen är så pass intensiv, vore det kanske ändå icke så lämpligt att företaga detta experiment. Det vore tryggare särskilt för den delen av kusten, om man hade folk att lita på, som stode i bättre tjänsteställning, än fallet skulle bli, om man bifölle motionen i detta stycke.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande de i utskottets förslag under rubriken tullstaten upptagna fem poster, som avsågo tullförvaltare, nämligen dels på godkännande av vad utskottet föreslagit rörande dessa poster, dels ock på bifall till det av herr Röing under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets förslag av kammaren godkänt.

Härpå gav herr talmannen i fråga om den under rubriken tullstaten uppförda posten »1 gränsbevakningschef B 14» propositioner först på godkännande av utskottets förslag samt vidare på bifall till det av herr E. A. Nilson i Örebro i avseende å berörda post framställda yrkandet; och godkände kammaren utskottets förslag i denna del.

Vidare framställde herr talmannen propositioner beträffande den likaledes under rubriken tullstaten upptagna posten »149 kustvakter B 2», nämligen dels på godkännande av utskottets förslag i berörda del, dels ock på bifall till det av herr E. A. Nilson i Örebro vidkommande denna post under överläggningen gjorda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr E. A. Nilson i Örebro begärde emellertid votering. Sedan i anledning härav herr talmannen tillkännagivit, att votering komme att äga rum, lämnades på begäran ordet ånyo till

Herr E. A. Nilson i Örebro, som yttrade: Herr talman! Vid det förhållandet, att jag förnummit, att första kammaren re-

dan fattat beslut i denna fråga, och då jag icke vill genom ett eventuellt bifall till mitt yrkande föranleda gemensam votering, anhåller jag att få återtaga min begäran om votering.

*Ang.
utgiftsstaten
för tullverket.
(Forts.)*

Kammaren lät vid detta återtagande bero, vadan förevarande post godkäfts.

Slutligen blevo på därom av herr talmannen framställd proposition övriga delar av utskottets förslag i mom. c) av kammaren godkända.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på hemställen av herr talmannen att uppskjuta den vidare handläggningen av förevarande utlåtande ävensom behandlingen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,47 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
